

Opettajien arvioimiskokemuksia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeista

Suomen kielen
Pro gradu -tutkielma
Jyväskylän yliopistossa
toukokuussa 2006
Johanna Lehtoviita

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Johanna Lehtoviita	
Työn nimi – Title Opettajien arvioimiskokemuksia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeista	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Pro gradu -tutkielma
Aika – Month and year Toukokuu 2006	Sivumäärä – Number of pages 91s. + (liitteet 14 s.)
Tiivistelmä – Abstract <p>Tutkimukseni tavoitteena on saada selville opettajien kokemuksia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden arvioimisesta. S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen eroaa huomattavasti äidinkielen ylioppilaskokeiden arvioimisesta erilaisten tehtävätyyppiensä ja S2-kokelaiden suomen kielen taitotasojen arvioimisen takia. S2-ylioppilaskokeessa tehtävätyypeinä voivat olla avoimet kysymykset, selittämistehtävät, tiivistelmä, kommentti, kannanotto, monivalintatehtävät, monivalinta-aukkotesti, produktiivinen aukkotesti ja kirjoitelma. Tavoitteenani on ollut selvittää, minkälaista arvioiminen on yleisesti ollut ja mitkä tehtävätyypeistä ovat olleet vaikeita tai helppoja arvioida. Tavoitteenani on ollut myös selvittää, miten opettajien arvioimistyötä tulevaisuudessa olisi mahdollista helpottaa tai tukea. Miten tärkeänä opettajat arviointikoulutusta pitävät ja miten hyvin arvioimisohjeet ovat opettajia auttaneet?</p> <p>Tutkimukseni aineistona ovat nelisivuisen kyselylomakkeen avulla ympäri Suomea kerätyt opettajien arvioimiskokemukset. Kyselylomake koostui avoimista kysymyksistä, monivalintakysymyksistä sekä Likertin asteikkoon perustuvasta kysymysosesta. Aineisto on kerätty kevään ja syksyn 2004 sekä kevään 2005 aikana. Kyselyyn vastasi kolmekymmentäkolme opettajaa, joiden kokemustasot S2-alalta vaihtelivat. Joillakin opettajilla oli vähän tai ei ollenkaan suomi toisena kielenä -alan koulutusta, kun puolestaan toisilla opettajilla S2-koulutusta oli melko paljon tai paljon. Osalla opettajista oli vähän tai ei ollenkaan suomi toisena kielenä -opetuskokemusta tai S2-opetuskokemusta oli melko paljon tai monilta vuosilta. Osa opettajista oli arvioinut määrällisesti paljon tai vähän suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeita ja osa opettajista puolestaan oli arvioinut S2-ylioppilaskokeita usein tai harvoin. Tutkimuksessani olen pyrkinyt tuomaan esille arvioimiskokemuksia näitä erilaisia taustoja vasten.</p> <p>Tutkimuksessani tuli esille, että yleisesti opettajat kokivat arvioimisen toisaalta mielenkiintoiseksi, helpoksi, haastavaksi ja toisaalta vaikeaksi, työlääksi ja epävarmaksi. Vaikeimpana tehtävätyyppinä oli pidetty selittämistehtävää ja seuraaviksi vaikeimpina tehtävätyypeinä kirjoitelmaa, tiivistelmää ja avoimia kysymyksiä. Opettajat olivat toivoneet tulevaisuudessa arviointikoulutusta ja arviointiohjeisiin tarkennuksia. Esimerkiksi monelle opettajalle oli tuottanut vaikeuksia erotella S2-opiskelijoiden teksteistä ylemmän ja alemman tason virhetyypit. S2-alalla kokeneempien opettajien arvioimiseen vaikeutta oli tuonut S2-alan monipuolinen hallitseminen, sillä monien asioiden tiedostaminen arvioimisessa oli vaikeuttanut arvioimistyötä.</p>	
Asiasanat – Keywords suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe, kielitaidon arvioiminen	
Säilytyspaikka – Depository Jyväskylän yliopiston Suomen kielen laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimuksen lähtökohta	3
1.2 Tutkimuksen tavoitteet	5
2 ARVIOINNIN YLEISIÄ PERUSTEITA	6
2.1 Kielitaidon arvioinnin peruslähtökohtia	6
2.2 Arvioinnin tavoitteet	9
2.3 Kielitaidon arviointitapoja	11
2.3.1 Piirrearviointi	12
2.3.2 Analyyttinen arviointitapa – arviointia kriteeri kriteeriltä	13
2.3.3 Holistinen arviointitapa – kokonaisuuden arviointia	16
2.3.4 Arviointiasteikkojen käytön ongelmia	17
3 SUOMI TOISENA KIELENÄ -YLIOPPILASKOE	18
3.1 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe	18
3.2 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen tehtävätyypit arvioimisen kannalta	21
3.3 S2-opetussuunnitelma vuodelta 1996	31
3.4 S2-opetuksen ja S2-ylioppilaskokeiden yhteydet toisiinsa	32
3.5 S2-ylioppilaskokeen sijoittuminen muiden arviointijärjestelmien joukkoon	35
4 TUTKIMUSAINIESTON KERUU JA KÄSITTELY	40
4.1 Tutkimuksen menetelmät	40
4.2 Kyselylomake	41
4.3 Aineiston keruu ja tutkimukseen vastanneiden esittely	43
4.4 Kyselylomakkeen vastausten käsittely	47
5 TULOKSET	48
5.1 Yleistulokset	48
5.1.1 S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen vaikeuden ja epävarmuuden kokemukset	50
5.1.2 S2-ylioppilaskokeessa helpoimpina arvioitavina pidetyt tehtävätyypit	51
5.1.3 Arvioimisvaikeuksia tuottaneet tehtävätyypit	52
5.1.3.1 S2-ylioppilaskokeiden vaikeimmaksi arvioitavaksi koettu tehtävätyyppi	52
5.1.3.2 Muita arvioimisen kannalta vaikeiksi koettuja tehtävätyyppejä	53
5.2 Tulokset ryhmittäin	54
5.2.1 Suomi toisena kielenä -koulutuksen vaikutus arvioimiskokemuksiin	54
5.2.2 Suomi toisena kielenä -opetuskokemuksen vaikutus arvioimiskokemuksiin	62
5.2.3 Arvioimismäärän ja arvioimisen toistuvuuden vaikutukset arvioimiskokemuksiin	69
5.3 Saatiinko arvioimiseen kollegiaalista apua?	76
5.4 Kokemukset arvosteluohjeista	76
5.5 Viestit opettajilta	78

6 PÄÄTELMÄ	81
6.1 Aineiston laajuus ja tulosten luotettavuus	81
6.2 S2-ylioppilaskokeiden arvioimiskokemukset	81
6.3 S2-alan koulutustaustan, S2-opetuskokemuksen, arvioimismäärien ja arvioimisen toistuvuuden vaikutukset arvioimiskokemuksiin	83
6.4 S2-ylioppilaskokeen vaikeimmin ja helpoimmin arvioitavat tehtävyytyypit ja eri tehtävyytyyppien arvioimisessa ilmenneet vaikeudet	83
6.5 Arvioimisohteiden toimivuus	87
6.6 Miten opettajien arvioimistyötä voisi tukea ja helpottaa?	88
7 PÄÄTÄNTÖ	90
LÄHTEET	92
LIITE 1 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden arviointiohteista tiivistelmän ja kirjoitelman arviointitaulukot	
LIITE 2 Opetushallituksen määräys ja opetussuunnitelma vuodelta 1996: Vieraskielisten opiskelijoiden äidinkieli ja suomi toisena kielenä vieraskielisille	
LIITE 3 Kyselylomake	

1 JOHDANTO

Viimeisten vuosikymmenten aikana suomi toisena kielenä -ala on saanut enemmän jalansijaa Suomessa. Suomea opiskelevien maahanmuuttajien määrä kasvaa jatkuvasti ja toisaalta maassamme opiskelee paljon vaihto-opiskelijoita, joilla suomen opiskeluintoa riittää. Suomi toisena kielenä -opetuksen tarve kasvaa näin ollen vuosi vuodelta. Suomi toisena kielenä -oppiainetta onkin mahdollista opiskella monissa oppilaitoksissa alakoulusta yliopistotasolle saakka. S2-opetuksen lisääntyessä suomen kielen taitojen testaaminen on tullut myös tärkeäksi. Opettajien arvioimista helpottavat peruskouluille suunnitellut suomen kielen taitotasoa mittaavat testit. Ammatin saamiseen ja kansalaisuuden hakemiseen Suomessa edellytetään joko suomen tai ruotsin hyvää hallintaa. Riittävän taitotason hallitsemisen voi osoittaa yleisissä kielitutkinnoissa tai valtionhallinnon kielitutkinnoissa. Lukiotasolle puolestaan on suunniteltu suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe, jonka avulla voidaan tarkastella, ovatko opiskelijan suomen kielen taidot riittäviä jatko-opintoihin.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe on lisätty määräyksenä lukion opetussuunnitelman perusteisiin vuonna 1996 ja aivan ensimmäinen suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe on järjestetty maassamme 18.3.1996. Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen voi suorittaa kokelas, jonka äidinkieli on muu kuin suomi, ruotsi tai saame, ja myös kuurolla oppilaalla on mahdollisuus osallistua S2-ylioppilaskokeeseen. Kokelaalta ei vaadita äidinkielistä suomen kielen osaamista, mutta koe on huomattavasti vaativampi kuin esimerkiksi vieraiden kielten ylioppilaskokeet. Mikäli kokelas suorittaa kokeen hyväksytyllä arvosanalla, hän saa yleisen korkeakoulukelpoisuuden. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 1.)

Suomi toisena kielenä -kokeessa edellytetään taitotasoa, jonka määrittelevät valtakunnalliset opetussuunnitelman perusteet (OPH:n määräys 22.3.1996). S2-ylioppilaskokeessa tarkastellaan sitä, kuinka hyvin kokelas on saavuttanut lukion opetussuunnitelman tavoitteet. Kokeessa testataan opiskelijan luetun ymmärtämistä, sanaston, kielen rakenteiden ja idiomien hallintaa sekä kirjoittamisvalmiuksia. Tehtävätyypit kokeessa vaihtelevat vuosittain ja mahdollisia tehtävätyyppejä on seitsemän: avoimet kysymykset, selittämistehtävät, tiivistelmä, kommentti tai kannanotto,

monivalintatehtävät, monivalinta-aukkotesti, produktiivinen aukkotesti ja kirjoitelma. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 1–2.)

S2-ylioppilaskoe onkin opettajille hyvin erilainen arvioitava verrattuna äidinkielen ylioppilaskokeeseen. Pelkästään tehtävätyyppien moninaisuus tuo kokeen arvioimiseen uudenlaista haastavuutta. Äidinkielen ylioppilaskokeessa testataan kokelaan tekstin tuottamisen taitoja ja luetun ymmärtämistä. S2-ylioppilaskokeessa painotetaan arvostelussa erilaisten tehtävätyyppien avulla myös sanaston, rakenteiden ja idiomien hallintaa. Kokelaiden suomen kielen hallinta eroaa äidinkielen ilmaisusta, mikä tuo arvioimiseen aivan uuden näkökulman.

Aiemmin S2-ylioppilaskokeita tuli vuodessa arvioitaviksi hyvin harvoin, mutta nykyisin S2-ylioppilaskokeita suoritetaan huomattavasti enemmän ja vuodesta 2002 kirjoittajia on ollut yli 300 ja vuodesta 2004 yli 400. S2-ylioppilaskoe on monelle opettajalle varsin uusi ja haastava arvioimisalue, sillä usein kokeita tulee arvioitavaksi vain yksi tai muutamia kerrallaan, ja usein vertailuaineisto on vähäistä. Toisaalta opettajilla on myös ympäri Suomea hyvin vaihtelevia kokemuksia arvioimisesta, sillä S2-ylioppilaskokeita arvioivat opetuskokemukseltaan ja koulutustaustaltaan erilaiset opettajat. Joku näistä ylioppilaskokeita arvioivista opettajista on vuosien varrella hankkinut itselleen S2-alalta koulutusta useita kymmeniä opintoviikkoja/opintopisteitä ja mahdollisesti opettanut suomi toisena kielenä -kurseja vuosittain. Toiselle opettajalle suomi toisena kielenä -ala ei ole taas tullut tutuksi koulutuksen, eikä alan opetuskokemuksen kautta. S2-ylioppilaskoe saattaa olla ensimmäisiä tutustumisia suomi toisena kielenä -alaan erityisesti silloin, jos opettaja on valmistunut ennen S2-koulutuksen järjestämistä yliopistoissa tai muissa oppilaitoksissa tai hänen koulussaan ei ole järjestetty suomi toisena kielenä -opetusta. Nykyisin S2-koulutusta järjestetään yhä enemmän eri oppilaitoksissa. Opetushallitus ja yliopistojen täydennyskoulutuskeskukset hoitavat yliopistoista valmistuneiden suomenopettajien täydennyskoulutusta. Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston keväällä 2004 järjestämä suomi toisena kielenä -arvioimiskoulutus on tästä hyvä esimerkki.

Tutkimuksessani olen halunnut tuoda esille niitä opettajien S2-ylioppilaskokeiden arvioimiskokemuksia, joita heille on kertynyt S2-ylioppilaskokeen vielä lyhyen historian varrella. Miten esimerkiksi erilaiset opettajien S2-koulutus- ja kokemustaustat vaikuttavat

arvioimiskokemuksiin? Toisaalta opettajat ovat myös viimeisen kymmenen vuoden aikana arvioineet hyvin erilaisia määriä S2-ylioppilaskokeita ja ajallisestikin kokeiden arvioiminen on saattanut olla joko jatkuvaa tai hyvin satunnaista. Miten ylioppilaskokeiden arvioimistiheys ja määrät ovat puolestaan vaikuttaneet arvioimiseen? Erityisesti tutkimuksessani olen halunnut korostaa niitä vaikeuksia, joita opettajilla on mahdollisesti eri tehtävätyyppellä arvioidessaan ollut. Miten opettajien arvioimistyötä voisi mahdollisesti tulevaisuudessa helpottaa? Nykyisin on varmasti tärkeää korostaa S2-alan koulutusta ja kuunnella opettajien toiveita ja ideoita koulutuksen kehittämiseksi; mitä opettajat kokevat tarvitsevänsä S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen tueksi?

1.1 Tutkimuksen lähtökohta

Suomessa ulkomaalaisen väestön osuus kasvaa vuosittain. Väestörekisterikeskuksen mukaan vuonna 2000–2001 ulkomaalaisia oli 91 074, mikä oli 1,8 % koko Suomen väestöstä. Vuosina 2004–2005 ulkomaalaisten osuus väestöstä oli jo 2,1 % (108 346). Suomi toisena kielenä -opetuksen haasteet kasvavat siis vuosi vuodelta. Suomessa asuvien ulkomaalaisten joukossa on paljon lapsia ja aikuisia, jotka tarvitsevat suomi toisena kielenä -opetusta. Päivälukioissa ei ole opetettu S2-kursseja omissa ryhmissä vielä kauan, esimerkiksi Helsingissä vasta vuodesta 1998 alkaen. Aiemmin opetusta on järjestetty usein eriyttynä äidinkielen opetuksen yhteyteen. (Mela 2004: 40.) Tämä asettaa myös yhteiskunnalle ja koulutusjärjestelmälle haasteita. Miten pystytään takaamaan, että lukiolainen, jonka äidinkieli on joku muu kieli kuin suomi, ruotsi tai saame, saa riittävästi suomen kielen sekä myös oman äidinkiellensä opetusta? Miten koulujen resurssit riittävät vastaamaan koulutuksen tarpeeseen tai opetuksen järjestämiseen? Toisaalta huomionarvoista on myös se, kuinka suomi toisena kielenä -koulutuksen sisällöt auttavat opettajia heidän työssään? Miten paljon opettajat nykyisin tarvitsisivat täydennyskoulutusta suomi toisena kielenä -alalta? Millaista koulutuksen pitäisi olla? Miten paljon tästä koulutuksesta pitäisi olla arvioimiskoulutusta?

Tällä hetkellä S2-opetussuunnitelman perusteella tehdyt kurssikokonaisuudet lukioissa vaihtelevat koulukohtaisesti. Joissakin lukioissa S2-opetusta järjestetään ja opettajat ovat hyvin tietoisia alasta, mutta joissakin lukioissa opetusta ei ole pystytty järjestämään tai sen opettamiseen ei ole vielä ollut tarvetta. Suomi toisena kielenä -

opetuksen rahoittajina toimivat valtio ja kunnat. Suomessa alle neljä vuotta olleiden maahanmuuttajien suomen kielen opetuksesta maksetaan valtionapua 0,5 tuntia oppilasta kohden viikossa. Yhden oppitunnin laskennallinen (ei todellinen) hinta on kaksikymmentä euroa, josta valtio kustantaa 86 prosenttia. Suomen opetuksesta jää kuntien rahoitettavaksi jäljelle jäävä osuus. Kuntien rahoitustilanteen kiristyttyä, on monissa kunnissa suomi toisena kielenä -opetusmääriä vähennetty ja yhä suurempia määriä oppilaita opetetaan yhä pienemmillä tuntimäärillä. Mikäli suomalainen opiskelija on ollut kauan ulkomailla ja tarvitsee suomen kielen opetusta, hänen on mahdollista osallistua suomi toisena kielenä -opetukseen, vaikka opetuksesta ei makseta valtionapua ja periaatteessa opiskelija on tällöin oikeutettu vain tukiopetukseen. (Mela 2003: 24.) Sekä suomi toisena kielenä -opetukseen että opiskelijan oman äidinkielen opetuksen järjestämiseen vaikuttavat siis ainakin oppilasmäärät ja kunnan taloudellinen tilanne. Usein ulkomaalaiset opiskelijat kokoontuvat useammista kouluista yhdistettyyn opetukseen, jolloin äidinkielen opettaja ei pääse kosketuksiin S2-alan kanssa juurikaan, vaan opetusta antaa S2-opettaja. Jotkut opiskelijat joutuvat kuitenkin seuraamaan suomenkielistä opetusta tavallisissa luokissa, vaikkei heillä olisikaan juuri suomen kielen taitoja. Usein S2-opetuksen järjestäminen vaatiikin opettajan aktiivisuutta ja tarmokkuutta ottaa asioista selvää, jotta hän osaa vaatia ja pystyy järjestämään opiskelijalleen suomi toisena kielenä -opetusta. S2-opetus ja sitä kautta myös S2-ylioppilaskoe on tätä taustaa vasten monelle opettajalle tuttu, mutta vuosittain moni opettaja, usein äidinkielen opettaja, saa S2-ylioppilaskokeen ensimmäistä kertaa arvioitavakseen.

Opettajat saattavat kokea S2-ylioppilaskokeen vaikeaksi arvioida, koska tehtävätyypit eroavat paljon äidinkielen ylioppilaskokeen tehtävätyypeistä. Kokeen arvioiminen vaatiikin todellista paneutumista. Opettaja, joka on tottunut arvioimaan äidinkielen ylioppilasaineita, saakin yllättäen useita tehtävätyyppejä sisältävän S2-ylioppilaskokeen, jonka kirjoittajan suomen kielen osaamisen taso saattaa vaihdella heikosta erinomaiseen. Opettajien mielissä voisi ajatella risteilevän seuraavanlaisia ajatuksia. Millaisia vastauksia tehtävätyyppeihin opiskelijalta odotetaan? Mitä heikko ja erinomainen osaaminen on S2-opiskelijan kohdalla? Mitkä kielivirheet ovat pahoja kielivirheitä? Miten suhteutan opiskelijan tuotoksen sisällön ja kieliopillisen osaamisen

arvostelussa? Miten tehtäviä pisteitetään? Onko ymmärrettävyys kokelaan kirjoitelmassa tärkeämpää kuin oikeinkirjoitus tai kieliopillisuus?

Tutkimukseni lähtökohtana on tuoda esille opettajien arvioimiskokemuksia erilaisia koulutus- ja opetustaustoja sekä arvioimisen toistuvuutta ja kokeiden määrää vasten peilaten. Miten S2-alan koulutus- ja opetuskokemus vaikuttavat arvioimiskokemuksiin sekä miten opettajat, joilla ei S2-alan kokemusta ole ollenkaan tai ei juuri lainkaan, ovat kokeneet arvioimisen? Miten opettajien arvioimista voisi tukea ja helpottaa? Millaisia keinoja opettajat itse ovat ehdottaneet arvioimisen tueksi tulevaisuutta ajatellen? Toisaalta tutkimuksessani pohdin opettajien kokemusten pohjalta sitä, miten arvioimisohteja voisi kehittää ja mihin tehtävätyyppeihin kaivattaisiin tarkentavaa arvioimisohteistusta. Mitkä tehtävätyypit ovat olleet vaikeimpia arvioitavia, mitkä taas helpoimpia?

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on tuoda esille opettajien S2-ylioppilaskokeiden arvioimiskokemuksia. Tarkoituksena on tarkastella niitä vaikeuksia, joita opettajilla on arvioimisessa tällä hetkellä, ja toisaalta sitä, mitkä asiat on koettu arvioimisen kannalta helpoiksi. Mihin ylioppilastutkintolautakunnan tulisi kiinnittää lisähuomiota arvioimisen tukemisessa ja millaista koulutusta opettajat tuntevat tulevaisuudessa tarvitsevansa? Tavoitteena on siis nostaa esille niitä S2-ylioppilaskokeen tehtävätyyppejä, jotka on koettu erityisen vaikeiksi arvioida ja opettajien ajatuksia siitä, mikä mahdollisesti helpottaisi arvioimista – koulutus vai arvioimisohteiden tarkentaminen vai jokin muu asia?

Tutkimuskysymyksiäni ovat seuraavat:

- Millaista on ollut arvioida S2-ylioppilaskokeita?
- Onko arvioiminen ollut vaikeaa/helppoa tai varmaa/epävarmaa?
- Mikä S2-ylioppilaskokeen tehtävätyypeistä oli vaikeinta/vaikeaa tai helpointa arvioida?
- Mikä arvioimisessa oli vaikeaa?
- Miten arvioimisohteet ovat olleet opettajille avuksi?
- Miten vaikeimmin arvioitavien tehtävätyyppien arvioimista voisi helpottaa?

- Miten S2-koulutustausta tai aiempi S2-opetuskokemus on vaikuttanut arvioimiskokemuksiin?
- Miten S2-ylioppilaskokeiden arvioimismäärä ja arvioimisen toistuvuus näyttävät vaikuttavan arvioimiskokemuksiin?
- Miten opettajien arvioimistyötä voisi tukea ja helpottaa?

Tutkimuksen tavoite on auttaa hahmottamaan niitä vaikeuksia, jotka liittyvät S2-ylioppilaskokeiden arvioimiseen, jotta olisi mahdollista löytää uusia näkökulmia siihen, miten opettajien arvioimista voisi helpottaa esimerkiksi järjestetyissä koulutusilanteissa tai päivitettäessä arvosteluohjeita. Opettajien omien arvioimiskokemusten pohjalta nousevat omakohtaisesti koetut arvioimiseen liittyvät vaikeudet sekä kokeen arvioimisessa mahdollisen tuen tarve, esimerkiksi arvosteluohjeiden tarkennusten avulla tai jollakin muulla tavalla.

2 ARVIOINNIN YLEISIÄ PERUSTEITA

2.1 Kielitaidon arvioinnin peruslähtökohtia

Kielitaidon arvioimisen tavoitteena on saada selville, millä tasolla kielen hallinta on. Mitkä asiat osataan jo ja missä kielitaidon tason alueissa olisi vielä parantamisen varaa? Arvioinnin tavoitteena on usein selvittää, miten esimerkiksi jonkin kurssin opetussisällöt on opittu, miten yksilönä asiat on opittu ja miten toisaalta oppiminen on verrattavissa toisten oppijoiden saavuttamiin tuloksiin? Yhteiskunnassa ja koulutusjärjestelmässä on myös oltava jokin arviointijärjestelmä, jonka avulla voidaan todeta, että opiskelijoiden kielelliset kyvyt selviytyä eteenpäin esimerkiksi työelämässä tai jatko-opinnoissa ovat riittävät. Bloomin ym. mukaan arviointi yleensä, ei pelkästään kielitaidon arviointi, voidaan jakaa kahteen päätyyppiin lähinnä arvioimisen kohteen määräytymisen mukaan ja nämä päätyypit ovat *taitotaso* ja *opetukseen* liittyvä arviointi (Bloom ym. 1971, Huhta & Takala 1999: 189). Jos halutaan tarkastella yksittäisen kokelaan selviytymistä arvioinnin tavoitteiden kautta, puhutaan kriteeriviitteisestä arvioinnista ja, jos opiskelijoiden saavutuksia halutaan tarkastella toisiinsa nähden, kyseessä on normiviitteinen arviointi (Huhta & Takala 1999: 219).

Taitotason (proficiency) arvioinnilla tarkoitetaan arviointia, jossa halutaan saada selville oppijan osaamisen taito sillä hetkellä (absoluuttinen osaamisen taso) ja usein samalla testauksella saadaan selville myös taitojen riittävyys johonkin tiettyyn tarkoitukseen (Huhta & Takala 1999: 189–190). Esimerkiksi S2-ylioppilaskokeiden kohdalla arvioimisella on tarkoituksena saada selville, onko opiskelijalla mahdollisuuksia selviytyä suomen kielen taidoillaan jatkokoulutuksessa. Riittävätkö hänen suomen kielen ymmärtämisen ja kirjallisen ilmaisun taitonsa opiskeluun esimerkiksi yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa?

Taitotason arvioinnissa testien sisältö ei määräydy suoraan testiä edeltäneistä opetussisällöistä, vaan testaus perustuu kielitaidon teorioihin ja käsityksiin siitä, millaista kielitaitoa tietyissä tehtävissä tarvitaan (Huhta & Takala 1999: 189–190). S2-ylioppilaskokeissa pohjataan opetussuunnitelman tavoitteisiin, mutta koe edellyttää myös laajempaa kielellistä hallintaa, jota oletetaan opiskelijan oppineen luokan ulkopuolellakin. Esimerkiksi selittämistehtävissä ja produktiivisissa aukkotehtävissä saatetaan edellyttää idiomaattisten ilmausten ymmärtämistä. Yleisesti ottaen S2-ylioppilaskokeet testaavat sanastollisesti ja teemallisesti laajempia osa-alueita kuin lukion kurseille pystytään mahduttamaan.

Taitotason koetta nimitetään myös *näyttökokeeksi*. Näyttökokeella mitataan sitä, millaista kielitaito on ja mitä kielen avulla osataan tehdä. (Huhta & Takala 1999: 194.) S2-ylioppilaskokeessa tarkastellaan, millaista kielitaito on sen eri osa-alueissa (kuunteleminen, lukeminen, puhuminen ja kirjoittaminen), joskin puheen ymmärtäminen ja puhuminen puuttuvat ainakin vielä koetyypistä. Näiden kokeen osioiden puuttumista perustellaan muun muassa sillä, että opiskelijat ovat jatkuvasti suomen kielen ympäröiminä ja kuulevat ja puhuvat päivittäin suomea. Heidän taidoistaan oletetaan olevan riittävästi näyttöä tämän perusteella ja heitä pidetään kaksikielisinä. (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 4.) Toisaalta kysymyksessä ovat myös taloudelliset resurssit: puhumisen ja kuullun ymmärtämisen kokeiden suunnittelu, järjestäminen ja arvioiminen vievät paljon aikaa ja tuovat lisäkustannuksia.

Opetukseen liittyvä arviointi puolestaan pohjautuu joko meneillään olevaan tai juuri päättyneeseen opetuksen sisältöön ja tavoitteisiin (Huhta & Takala 1999: 190). Summatiivisen arvioinnin tarkoituksena on arvioida sitä, miten esimerkiksi kurssilla tai

tietyinä lukukautena opetetut asiat hallitaan. Useimmissa maissa summatiivinen arviointi on koulujen ja opettajien vastuulla. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa arvosteluun osallistutaan laajemmin pelkästään ylioppilastutkintojen kaltaisten kokeiden kohdalla, jolloin arvioijina toimivat sekä lukioiden opettajat että ylioppilastutkintolautakunnan arvioijat. Suomessa ylioppilastutkinnosta annetaan oma erillinen todistuksensa, jonka arvosanoista ei vastaa pelkästään opettaja, vaan myös ylioppilastutkintolautakunta. Toisaalta päästötodistuksen arvosanat ovat täysin opettajan omalla arvioimisvastuulla. (Huhta & Takala 1999: 199.) Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeet suoritetaan yleensä kolmen vuoden lukio-opintojen jälkeen ja kokeessa pyritään testaamaan sitä, miten hyvin opiskelija on omaksunut ja pystyy hallitsemaan opetussuunnitelmassa mainittuja ja kurssikohtaisia asioita. Summatiivisella kokeella (saavutuskoee) voidaan mitata oppimäärää, mutta tällaisella kokeella ei välttämättä saada tietoa siitä, riittääkö kielitaito johonkin tiettyyn tarkoitukseen. Toisaalta ei voida myöskään kiistää sitä tosiasiaa, että summatiivinen koe voi olla käytännössä samanlainen kuin taitotasokoe, mikäli opetus (oppimäärä, materiaali, kielitaidon taso) ja opetuksen tavoitteet perustuvat realistiseen näkemykseen siitä, millaista kielitaitoa kohdetilanteissa vaaditaan. (Huhta & Takala 1999: 194.)

Kriteeriviitteinen arviointi mittaa sitä, kuinka hyvin testaukseen osallistuva henkilö pystyy osoittamaan taitonsa niiden kriteereiden valossa, joihin testaajat ovat pohjanneet oman kielitaitokäsityksensä (Huhta & Takala 1999: 219). Testiin osallistuvan taitoja siis tarkastellaan hänen omasta osaamisestaan käsin: mille tasolle hän yltyää kriteereiden perusteella? Esimerkiksi S2-ylioppilaskokeen kirjoitelman arvioinnissa arvioija vertaa opiskelijan tekstiä kriteereihin arviointiohjeiden arviointikuvauksissa, joissa tarkkailun alla ovat muun muassa luettavuus, kielenkäyttö, ilmaisuvaraston laajuus ja aiheen käsittely. Näiden kriteerien perusteella arvioija pisteittää kokelaan tuotoksen.

Normiviitteinen arviointi puolestaan pyrkii asettamaan testattavat paremmuusjärjestykseen toistensa suhteen. Tulokset tai arvosanat määräytyvät testiin osallistuvien keskinäisen vertailun perusteella. (Huhta & Takala 1999: 219.) S2-ylioppilaskokeissa kokelaiden suorituksia verrataan toisiinsa hyvin selkeästi, sillä heidän suorituksensa asetetaan tietyllä tavalla paremmuusjärjestykseen toisiinsa nähden. Tietty

osuus saa prosentuaalisesti jonkun arvosanan pistemääränsä perusteella laudaturin ja improbaturin väliltä.

2.2 Arvioinnin tavoitteet

Arvioinnissa tavoitellaan laadukkuutta, jolla tarkoitetaan yleisesti arvioinnin *reliabeliutta*, *validiutta* ja *käytännöllisyyttä* (Huhta & Takala 1999: 211) sekä objektiivisuutta. Arvioimisessa pyritään myös *oikeudenmukaiseen* arvioimiseen (Henning 1987: 74) sekä *käytännöllisyyteen*, jottei arvioiminen veisi liian paljon resursseja kuten rahaa, työtä tai ihmisten voimavaroja, kuitenkaan tinkimättä reliabeliuden tai validiuden toteutumisesta arvioimisessa (Huhta & Takala 1999: 215).

1970-luvulle saakka arvioinnissa korostettiin erityisesti **reliabeliutta** eli arvioinnin luotettavuutta (Huhta & Takala 1999: 211). Reliabeliudella tarkoitetaan johdonmukaisuutta testaamisessa ja arvioimisessa. Jos testauksessa olevien henkilöiden testien arviointitulokset pysyvät johdonmukaisina toistettaessa testiä, tulokset ovat luotettavia. Reliabeliuteen kuuluvat myös täsmällisyyden, riippuvaisuuden ja oikeudenmukaisuuden näkökulmat. Riippuvaisuudella tarkoitetaan sitä, että jos esimerkiksi opiskelijat onnistuvat toisessa testaustilanteessa paremmin kuin aiemmassa, tulosten tulisi koheta yhtenevästi ja asetettaessa opiskelijat paremmuusjärjestykseen järjestyksen tulisi olla sama kuin ensimmäisen testin tuloksissa. (Henning 1987: 73–74.) Testitehtävien reliabeliudella tarkoitetaan sitä, miten hyvin tietyt tehtävätyypit pystyvät mittaamaan taitoa samalla tavalla eri aikoina. Arvioijiin liittyvällä reliabeliudella puolestaan tarkoitetaan sitä, kuinka yhdenmukaista arvioijien työ on toisiinsa nähden, ja miten johdonmukainen kukin arvioija omassa arvioimistyössään on. (Tarnanen 2002: 59.) Joskus arvioijan reliabelius voi olla korkeampi kuin itse tehtävän reliabelius (Ebel 1979: 277).

Nykyisin arvioinnissa tärkeimpänä pidetään **validiutta** eli arvioinnin perusteltavuutta ja tulosten järkevää käyttöä (Huhta & Takala 1999: 211). Testiä kehitettäessä tulisi miettiä, mihin testiä tullaan käyttämään? Jokainen testi tehdään jotakin tiettyä tarkoitusta varten. Validiudella tarkoitetaan myös sitä, että testauksessa mitataan riittävästi sitä taitoa, mitä testauksessa on tarkoitus mitata. (Henning 1987: 10, 89.) Tiedon elementit, joita testissä tarkastellaan, on määritelty selkeästi. Esimerkiksi tekstin

ymmärtämisessä testataan tekstin ymmärtämisen taitoja: sanastoa, tekstin hahmottamista, eikä jotakin muuta. Toisaalta validiuteen kuuluu myös se, että testissä testataan niitä asioita, joita kurssiohjelmassa on opetettu (Ebel 1979: 308). S2-ylioppilaskokeissa siis lukion opetussuunnitelman mukaiset opetustavoitteet tulisi olla testauksessa olennaisesti mukana. Toisaalta korkea validius edellyttää myös korkeaa reliabiliteettia eli sitä, että arvioinnissa pyritään olemaan mahdollisimman johdonmukaisia (Ebel 1979: 308).

Arvioimisessa pyritään objektiivisuuteen, vaikkakin jokaisen testausmenetelmän ja tehtävien suunnittelun taustalla sekä arvioimistilanteessa on inhimillinen ihminen. Toisaalta arvioimisen objektiivisuuteen vaikuttaa se, millaisilla testausmenetelmillä pystytään antamaan mahdollisimman luotettavia tuloksia. Aukkotehtävät esimerkiksi ovat varsin objektiivisia arvioijan kannalta, mutta kuinka valideja aukkkotehtävät muuten ovat, riippuu testien suunnittelijasta/suunnittelijoista. Millaisia tekstejä hän esimerkiksi käyttää, ovatko ne tasoltaan kohderyhmälle sopivia, ja mittaavatko ne sitä taitoa, mitä niiden on tarkoitus mitata? Arvioijan kannalta subjektiivisuus usein korostuu tehtävätyypeissä kuten selittämistehtävät ja avoimet kysymykset tai kirjoitelma, sillä luonnollisesti arviointiimme vaikuttavat väistämättä omat mieltymykset ja kokemukset. Esimerkiksi kirjoitelman kielitaitoa ja ilmaisua tarkasteltaessa jotakuta miellyttää tietynlainen kirjoitustyyli, toista se saattaa jopa ärsyttää. Toisaalta arvioijan pisteittäessä esimerkiksi kokelaan avointen kysymysten kommentteja, hänen arvionsa perustuu myös arvioijan omaan kokemusmaailmaan ja mieltymyksiin (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 5) siitä, millainen perustelu on hyvä tai millainen kieliasu on sopivin. Tosiasia kuitenkin on, ettei mikään arviointi voi olla täysin objektiivista, ei vaikka itse arvioijana toimisi tietokone, joka tarkkailisi ilmaisun jokaista nyanssia, sillä arvioija kuitenkin toisi subjektiivisuutensa esiin tarkastellessaan tuloksia (Raymond 1982: 403).

Suomi toisena kielenä -kokeita arvioidessa annetaan sellaisia arvioita kielitaidosta, jotka vaikuttavat opiskelijan tulevaisuuteen. Ylioppilastodistuksen arvosanoillahan on vaikutusta siihen, mihin jatko-opiskelupaikkaan opiskelijalla on mahdollisuuksia. Puhutaankin high-stakes arvioimispäätöksistä, joilla on välitön vaikutus kokelaan tulevaisuuteen (Bachman & Palmer 1996: 96–97, Tarnanen 2002: 51). Ylioppilaskokeissa kuitenkin arvioijina on useampi henkilö, ensin opettaja sitten

ylioppilastutkintolautakunnan arvioijat, joten arvosanalle saadaan useamman henkilön perustelut.

2.3 Kielitaidon arviointitapoja

Kielitaidon on nähty perinteisesti koostuvan kielten opettajien ja kielten testaajien mukaan neljästä taidosta: kuunteleminen, lukeminen, puhuminen ja kirjoittaminen. Viime vuosituhaten jälkimmäisellä puoliskolla, on myös alettu kiinnittää huomiota tarkemmin näihin neljään taitoalueeseen ja pureuduttu niihin syvemmälle. On nähty taitojen sisältävän myös yksityiskohtaisempia osa-alueita, kuten esimerkiksi kielioppi, sanasto ja ääntäminen. (Bachman & Palmer 1996: 75.) Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe testaa näistä osa-alueista lukemista ja kirjoittamista. Lukemisen ymmärtämisessä sekä kirjoittamisessa testataan kokelaiden sanastoa, tekstin ymmärtämisen ja tuottamisen taitoja. Usein kirjoittamisen tehtävissä pyydetään kokelasta kirjoittamaan ylioppilaskokeessa annettujen tekstien pohjalta, jolloin myös luetun ymmärtämisen taidot tulevat keskeisiksi. Opettaja näkee kokelaan suorituksesta vain kirjallisen jäljen, joten arvioiminen kohdistuu kirjallisiin näyttöihin.

Tutkimuksessani olen keskittynyt tarkastelemaan opettajien arvioimiskokemuksia näistä kirjallisista tuotoksista, joten arvioimiseen liittyvät kiinteästi kirjoittamisen arviointitavat. Arvioijathan keskittyvät arvioimistyössään lähinnä tekstien arvioimiseen, liittyivätpä ne sitten avoimiin kysymyksiin, selittämistehtäviin, tiivistelmään, kommenttiin, kannanottoon tai kirjoitelmaan, jolloin testataan suoraa kirjoittamista. Ainoastaan monivalintatehtävät ja produktiiviset aukkotehtävät testaavat tehtävätyyppinä epäsuoraa kirjoittamista, koska ne eivät edellytä itsenäisen tekstin tuottamista, vaan keskittyvät pelkästään yksittäisten sanojen ja rakenteiden testaamiseen. (Tarnanen 2002: 30.) Avoimissa kysymyksissä ja selittämistehtävissä arvioijat saavat arvioitavakseen kokelaiden lyhyempiä tekstejä, kun taas laajempia tekstejä arvioidaan kannanotoista kirjoitelmiin. Kirjoittamista voidaan arvioida piirre-, holististen ja analyttisten arviointitapojen avulla (esim. Cooper & Odell 1977: 14–15, 33, 36–37, Tarnanen 2002: 79–89). Seuraavassa esitellään nämä kolme kirjoittamisen arviointitapaa.

2.3.1 Piirrearviointi

Piirrearvioinnissa tarkastellaan tekstin piirteitä (Lloyd-Jones 1977: 33), jotka liittyvät tavallisesti kirjoittamisen tarkoitukseen (Tarnanen 2002: 79). Piirrearviointi keskittää arvioijan huomion vain niihin piirteisiin, jotka ovat olennaisia sille diskurssille eli mitä tekstissä oletetaan olevan, esimerkiksi millaiselle kohderyhmälle se on kirjoitettu, millainen rooli tekstin puhujalla on, mikä tarkoitus tai tehtävä tekstillä on (Cooper 1977: 11). Piirteitä voidaan jaotella myös toisistaan eroteltaviksi elementeiksi ja tehokeinoiksi kuten esimerkiksi sanasto, luettavuus ja tekstimäisyys. Arvioidessa tarkastellaan myös sitä, kuinka teksti noudattaa kyseisen kulttuurin kirjoittamiskonventioita. Piirrearvioinnin ongelmana on, että arviointiprosessi on hidas ja kallis. Arvioijan tulee tutustua erilaisia tehtäviä arvioidessaan uusiin kriteereihin ja jokaisen piirteen huomioon ottaminen ja läpikäyminen vievät paljon aikaa. Toisaalta piirrearvioinnin hyvinä puolina voidaan pitää sen autenttisuutta ja mahdollisuutta keskittyä jokaisen kirjoittamistehtävän erityispiirteisiin ja -vaatimuksiin. (Tarnanen 2002: 79–81.)

Piirrearviointia voi osaltaan käyttää myös S2-ylioppilaskokeiden arvioinnissa esimerkiksi tiivistelmässä, kommentissa ja kannanotossa tai kirjoitelmassa. Erityisesti kirjoitelman tekstityypit vaihtelevat koekohtaisesti, tekstityypeinä voivat olla muun muassa runoanalyysit, pohtivat esseet tai aineistopohjaiset aineet. Arvioija kiinnittää luonnollisesti arvioidessaan huomionsa myös tekstin genren noudattamiseen tai rikkomiseen. Kirjoitelman arvioinnissa ylioppilaskokeen määräyksissä ja ohjeissa opettajaa pyydetään halutessaan merkitsemään antamansa pistemäärän lisäksi perustelu arvostelulle, arvioija voi esimerkiksi kertoa kirjoitelman erityisissä ansioissa tekstin genren hallinnasta. Ylioppilaskokeen määräyksissä ja ohjeissa ohjataan arvioijia myös halutessaan antamaan tiivistelmästä plus- tai miinus-merkinnöin kommentteja, joissa voi esittää oman näkemyksensä. Tällöin arvioija voi antaa palautetta siitä, kuinka kokelas on esimerkiksi pystynyt ilmaisemaan oman mielipiteensä suomalaisen kulttuurin edellyttämällä tavalla. Onko kokelas onnistunut ilmaisussaan, vai vaikuttaako kommentti liian hyökkävältä, epäkohteliaalta tai ponnettomalta vai parhaassa tapauksessa ytimekkäältä ja hyvin perustellulta?

2.3.2 Analyttinen arviointitapa – arviointia kriteeri kriteeriltä

Analyttisessä arvioinnissa arvostelu tapahtuu arviointiasteikkojen avulla, joissa on tarkasti määritelty, millaisista palasista kirjoittamisen taito koostuu (Cooper 1977: 14). Analyttisessä arvioinnissa asteikot on jaoteltu välille erinomaisen kielitaidon hallinta (evidence of mastery) tai olematon kielitaito (no evidence) (Bachman & Palmer 1996: 211). Kriteerit pohjautuvat kriteerien laatijoiden näkemykseen siitä, millainen taitokäsitys kirjoittamisesta heillä on. Tämä taitokäsitys on perusteellisesti ja tarkkaan harkittu, ja kriteerityöskentely vaatii osallistujilta kompromisseja ja neuvottelua sekä selkeää näkemystä taidosta ja sen oppimisesta. Sanasto, rakenteet ja ymmärrettävyys kriteereinä antavat kuvan kirjoittamisesta taitona määrittelijänsä tai määrittelijöidensä mukaan. Kriteerien tulisi myös olla arvioinnin kannalta käytännöllisiä ja tarpeeksi konkreettisia. (Tarnanen 2002: 81.)

Arviointiasteikot voidaan perustaa joko kielitaidon teoreettisen mallin pohjalle tai suunnitella kielenoppimista ohjaavien opinto-ohjelmien sisältöjen avulla (Bachman & Palmer 1996: 211). Kielitaidon teoreettiset mallit voivat perustua kielitietoon (language knowledge), joka jakaantuu kahteen osa-alueeseen: organisatoriseen tietoon ja pragmaattiseen kielitietoon tai pohjana voi olla malli strategisesta kompetenssista (Bachman & Palmer 1996: 67–75). Monet kielitestit pohjautuvat organisatoriseen sekä pragmaattiseen kielitietoon. Organisatorinen kielitieto koostuu esimerkiksi kieliopillisesta tiedosta: sanasto, syntaksi ja fonologia/kirjaimisto sekä tekstuaalisesta tiedosta, johon kuuluvat koheesio sekä retorinen että keskustelemisen taidot käsittävä (conversational organization) näkökulma. Pragmaattiseen kielitietoon puolestaan sisältyvät funktionaalinen kielitieto eli kielenkäyttäjien tavoitteet ja tieto sosiolingvivistisestä kielenkäytöstä: kielen rekistereistä, idiomaattisista ilmaisuista, murteista sekä kulttuurisista viittauksista. (Bachman & Palmer 1996: 67–70.) S2-ylioppilaskokeiden arviointiskaalat perustuvat teoreettisten mallien järjestyneen kielitiedon ja pragmaattisen kielitiedon malleihin, sillä arvioinnin kriteerit painottavat sekä kieliopillisia tietoja sanastosta koheesioon että pragmaattista kielitietoa suomalaisista idiomaattisista ilmaisutavoista tekstin kulttuuriin konventioihin.

Strateginen kompetenssi puolestaan tarkoittaa yleisempää kognitiivista ominaisuutta, josta on paljon apua kielen käytössä. Silloin hyödynnetään

sosiokulttuurista tietoa ja maailmantietoa, jotta selviydytään kontekstin vaatimasta kielellisestä tilanteesta. Sen avulla pystytään paikkailemaan kielenkäytön puutteita ja huolehditaan, että kielenkäyttö on mahdollisimman tarkoituksenmukaista kussakin tilanteessa. (Bachman 1990: 84, 104–105, Huhta 1994: 35.) Strateginen kompetenssi jakaantuu kolmeen osa-alueeseen: tavoitteen asettaminen, arviointi ja suunnittelu. Tavoitteen asettelussa päätetään, mitä kielellä aiotaan tehdä. Arvioinnissa pohditaan sitä, miten tavoitteeseen päästään ja määritellään omat kielelliset taidot. Suunnitteluvaihe puolestaan sisältää päätöksen siitä, miten käytetään niitä taitoja, joita kielenkäyttäjällä on hallinnassaan. (Bachman & Palmer 1996: 71.)

Analyttisen arvioinnin etuna voidaan pitää sitä, että tämän arviointitavan avulla saadaan kriteerien pohjalta yksityiskohtaista palautetta kirjoittamisen eri osaamisalueista, kirjoittajan heikkouksista ja vahvuuksista (Cooper 1977: 18, Tarnanen 2002: 81). Oppijan saadessa palautetta kriteerikohtaisesti, hänen taidoistaan pystytään luomaan profiili, jonka avulla voidaan paremmin nähdä taito kokonaisuutena (Tarnanen 2002: 81). Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeissa esimerkiksi kirjoittamistehtävyydessä eritellään luettavuus ja kielenkäyttö, ilmaisuväri sekä aiheen käsittely omiksi taitoalueikseen. Arvioiva opettaja voi siis nähdä kokelaan kirjoitelmasta esimerkiksi sen, missä opiskelija on onnistunut. Onko opiskelijan tekstissä rakenne kunnossa, miten koherenssi säilyy läpi tekstin tai hahmottaako opiskelija tekstin rakentumisen keinot? Miten monipuolista sanastoa opiskelija käyttää tekstissään? Ovatko perusrakenteet kunnossa? Miten opiskelija käsittelee annettua pohjatekstiä tai miten paljon kielioppivirheitä tai epäaitoja ilmauksia tekstissä on?

Analyttinen arviointitapa pirstoo taidon hyvin pieniin ja yksityiskohtaisiin osiin ja saattaa ohjata arvioijan helposti tarkastelemaan tekstiä jonkun yhden yksityiskohdan ohjaamana. Kriteerien sisältöjen ja niiden soveltamisen täytyy olla erityisen selkeitä arvioijalle, jotta arvioija pystyy olemaan objektiivinen arvioimistyössään. Arvioimisen pitäisi myös olla samanlaista eri arvioijien välillä sekä arvioitaessa eri henkilöiden tekstejä. Kriteerien soveltamiseen liittyy myös tulkintaongelma, sillä kriteereitä tulkitaan usein varsin erilaisissa ympäristöissä. (Tarnanen 2002: 83.) S2-ylioppilaskokeissa arvioimisongelmia saattaa juuri aiheuttaa se, etteivät kriteerit ole täysin selviä kaikille kokeita arvioiville opettajille. S2-ylioppilaskokeen

arviointiskaalat ovat varsin analyttisiä, sillä avoimissa kysymyksissä, selittämistehtävissä, tiivistelmässä, kommentissa, kannanotossa ja kirjoitelmassa on määritelty, millaisesta vastauksesta/tekstistä saa minkäkin pistemäärän. Toisaalta arvioinnit ovat varsin laveita, sillä kieliopillisiin piirteisiin ei viitata kuin yleisellä tasolla, esimerkiksi arviointikriteereinä ovat *kielellisesti hyvin puutteellinen* (produktiiviset vastaukset) tai *virheitä perusrakenteissakin* (kirjoitelma). S2-ylioppilaskokeita arvioivien opettajien oletetaan pystyvän määrittelemään S2-ylioppilaskokelaiden kielitaidon tasoa ja hallitsevan kieliopillisten virheiden jaottelun esimerkiksi alkeis- ja ylemmän tason virheisiin.

Kriteerien laajuuden lisäksi arvioimista hankaloittaa kriteerien abstraktius. Taidon komponenteista voi olla vaikeaa osoittaa progressiota tai niiden läsnäoloa tekstissä. (Tarnanen 2002: 84.) Esimerkiksi koherenssia ja ilmaisuja kuvataan S2-ylioppilaskokeiden tiivistelmän arvosteluohjeissa seuraavasti välttävän arvosanan kohdalla: *Tiivistelmä on lähinnä yksittäisten asioiden luettelo, joka edellyttää lukijalta uudelleenjäsentelyä. Kielivirheet vaikeuttavat tuntuvasti ymmärtämistä.* (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 16.) Heikkoa tiivistelmää kuvataan puolestaan seuraavasti: *Tiivistelmä on lähinnä irrallisten lauseiden luettelo, jossa lukijan on itse lähes kokonaan kytkettävä asiat yhteen. Toisaalta tiivistelmä voi olla sinänsä varsin looginen ja helpolukuinen, mikä ei kuitenkaan riitä korvaamaan asiasisällön puutteita. Ilmaisussa on tuntuva epätarkkuutta. Kielivirheet vaikeuttavat suuresti ymmärtämistä.* (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 16.) Miten konkreettisesti nämä erot 4–3 pisteen välttävän ja 2–1 pisteen heikon tiivistelmän arvosanojen välillä avautuvat arvioiville opettajille? Millainen ero on uudelleen jäseneltävän ja lähes kokonaan asioiden uudelleen kytkemisen välillä? Entä millainen ero on tuntuvasti tai suuresti ymmärtämistä vaikeuttavien kielivirheiden välillä?

Sanaston tarkastelussa puolestaan voidaan lähestyä opiskelijan käyttämiä sanoja erilaisista näkökulmista kuten merkitys, tarkkuus, varioivuus tai idiomaattisuus. Rakenteita voidaan tarkastella esimerkiksi verbin taivutuksesta tai frekventeistä sijamuodoista käsin. Arvioinnin ohjauksessa on kuitenkin tehtävä päätös siitä, miten arvioinnissa painotetaan näitä kieliopin tai sanaston osa-alueita, jottei arvioija anna liian suurta painoarvoa omien käsitystensä ja mieltymystensä mukaan jollekin yksittäiselle

rakenteelliselle piirteelle arvioinnissaan. Ongelmia saattaa ilmetä varsinkin silloin, jos rakenteiden kriteeristöissä mainitaan pelkästään rakenteet, muttei oteta selkeämmin kantaa siitä, miten mitään rakenteiden osa-aluetta tulisi painottaa. Toinen vaara on se, että vaikka arvioija kävisikin kriteerit läpi, hän saattaa siitä huolimatta tiedostamattaan painottaa joitakin kriteereitä toisia enemmän. Toisaalta halutessamme nähdä teksti kokonaisuutena, se tarkoittaa usein sitä, että joitakin kriteerejä täytyy painottaa toisia enemmän. Suomi toisena kielenä -arvioinnissa tämä tarkoittaa sitä, että alemmilla taitotasolla painotetaan monesti ymmärrettävyyttä ja ylemmillä tasoilla sitä vastoin kielen idiomaattisuutta. (Tarnanen 2002: 83–84.)

2.3.3 Holistinen arviointitapa – kokonaisuuden arviointia

Holistisessa arvioinnissa nähdään kokonaisuus, eikä sitä eritellä arvioinnissa pienempiin osa-alueisiin (Cooper 1977: 36). Arviointia yleensä kuitenkin ohjaavat holistiset arviointikuvaukset siitä, millaiset piirteet kuvaavat korkeaa, keskitason ja alinta taitotasoa kustakin piirteestä (Cooper 1977: 3). Holistisessa arvioinnissa arvioija pitää kriteerejä vain ohjenuorina, jotka auttavat häntä kiinnittämään huomionsa tekstissä olennaisiin seikkoihin. Tarnanen sisällyttää omassa tutkimuksessaan holistiseen arvioimiseen (holistinen pisteittäminen) myös tietyllä tasolla piirrearvioinnin, mutta vain siinä merkityksessä, että arvioija kiinnittää tekstiä lukiessaan huomiota myös piirteisiin, muttei pysähdy merkitsemään erikseen näitä piirrekohtaisia arvioita. Holistinen arviointi ei kuitenkaan anna arviota yksittäisen piirteen hallinnasta, vaan taitotasosta. Arvioija siis lukiessaan saa kuvan siitä, millä tasolla opiskelijan tuotos on. Arvioijaa ikään kuin rohkaistaan holistisessa arviointitavassa luottamaan siihen yleisvaikutelmaan, jonka hän lukemastaan tekstin tasosta saa. (Tarnanen 2002: 84–85.)

Arviointitapa ei kuitenkaan ole subjektiivinen, sillä se perustuu kuitenkin vahvasti arviointiasteikossa tai -ohjeissa annettuihin vaatimuksiin, jotka kuvataan tavallisesti joko sanallisesti tai taso- tai pistemääräkohtaisesti. Arvioija siis päättää pistemäärän tai tasoarvion katsomalla, mikä taso vastaa parhaiten arvioitavana olevaa suoritusta tasokriteereihin nähden. (Tarnanen 2002: 85.)

Holistisen arvioinnin ongelmana pidetään sitä, että on vaikea määritellä se, mitä kielitaito on tai miten vieraita kieliä opitaan, koska ei ole olemassa vielä kovin tarkkoja

teorioita kielitaidosta ja kielen oppimisesta. Arviointiasteikkoja suunniteltaessa ei olemassa olevan tiedon hyödyntäminen ole aina kovin helppoa. (Huhta 1994: 38.) Toisaalta väitetään myös, että kokonaisuuden arvioinnin tavoitteesta huolimatta arvioinnissa kiinnitetään huomiota joka tapauksessa yksittäisiin kielen piirteisiin, vaikka arviointiohjeissa tätä pyydetäisiin välttämään (Huhta 1994: 39). Voi olla myös niin, että joitakin piirteitä arvioija saattaa omasta näkökulmastaan painottaa tärkeinä, vaikkei niitä mainita edes arviointiasteikossa. Opiskelijat saavat yleisarvosanan hieman eri perustein, mutta arvioijien yhteisesti sovittujen periaatteiden noudattaminen on ensiarvoisen tärkeää. (Huhta 1994: 40.)

Suomi toisena kielenä -kokeen arviointiohjeiden perusteella arvioija voi tehdä melko analyttisten arviointiskaalojen pohjalta holistista arviointia. Arvostelijallehan annetaan kuvaukset eri pistemäärien tasoista varsin yleisluontoisesti. Opettajan täytyykin toisaalta antaa holistinen arviointi esimerkiksi kirjoitelman luettavuuden ja kielenkäytön osalta, sillä arvosteluohjeissa kuvaukset ovat yleistäviä, esimerkiksi erittäin hyvää kirjoitelmaa kuvataan seuraavasti: *Miellyttävää lukea. Aidontuntuista ja sujuvaa. Tekstin rakenne ja koherenssi erittäin hyvät.* (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 17.) Toisaalta analyttisemmän kuvauksen antaminen on melko mahdotontakin kirjoitelmaa varten, sillä miten luettavuutta esimerkiksi voisi tarkemmin kuvailla? Itse ilmaisuvaraston, aiheen käsittelyn ja kielellisten puutteiden kuvauksissa pureudutaan kirjoitelman kriteereissä hieman syvemmälle, analyttisemmalle tasolle.

2.3.4 Arviointiasteikkojen käytön ongelmia

Huhta (1994) jakaa taitotasoasteikkojen ongelmat kolmeen päätyyppiin: kielitaidon ja testitehtävien erottaminen toisistaan, asteikon rakenteeseen ja kuvauksissa käytettyyn kieleen liittyvät ongelmat ja tasokuvausten laadinnassa ei käytetä hyväksi tietoja kielestä ja sen oppimisesta (Huhta 1994: 22–25).

Kielitaidon ja tehtävien erottamisessa toisistaan on kyse siitä, että ääripäiden asettaminen on vaikeaa, koska on vaikeaa määritellä täysin olematon tai täydellinen kielitaito (Bachman & Savignon 1986: 382). Asteikon rakennetta kuvattaessa oman vaikeutensa kuvauksiin tuo taitotasojen erottaminen toisistaan (Alderson 1992: 81). Huhta (1994) painottaa, että kielessä on usein piirteitä, joiden hallinta ei ole joko/tai-

tyyppistä. Hän käyttää esimerkkinä sanaston hallinnan kuvailemista, jossa on väistämättä käytettävä epämääräisiä kuvauksia, kuten esimerkiksi 'vähän', 'jonkin verran', 'paljon' tai 'riittävä'. Miten nämä kuvaukset saadaan määriteltyä riittävän konkreettisesti arviointiskaaloihin taitotasoittain tai kuinka paljon on *muutama*, *useita*, *huomattava* (määrä) tai *monta*, kuten Alderson on pohtinut seuraavasti: "is some more than *a few*, but fewer than *several* or *consiredable* or *many*? How many is *many*?" (Alderson 1992: 81–82.) Kielitaidon luonteessa ilmenee epämääräisyyksiä, ei itse kuvauksissa. Huhdan mukaan myös hieman epämääräiset arviointiasteikot saattavat olla käyttökelpoisia, eikä arviointiasteikolta kannata vaatia enempää kuin on kohtuus, sillä arviointiasteikko on kuitenkin vain yksi tekijä validissa ja luotettavassa arvioinnissa. Arvioinnissa kuitenkin vaikuttavat varsin olennaisesti myös koulutus, harjoittelu ja käytännön esimerkit. Arviointiasteikon kuvaukset kun usein jäävät yleistäviksi ja epätarkoiksi. (Huhta 1994: 28.)

Useissa tutkimuksissa on omaksuttu näkemys siitä, että kieli nähdään vuorovaikutuksellisenä ja kielitaitoa pidetään kommunikatiivisena taitona, joka koostuu erilaisista osa-alueista. On pyritty myös korostamaan sitä, että kielenoppijoiden valmiudet voivat kehittyä eri tahdissa. (Aalto, Latomaa & Suni 1997: 541.) Tasokuvauksia mietittäessä on ollut vaikeuksia puolestaan siinä, ettei voida sanoa kielitaidon kehittyvän osa-alue alueelta yhtäaikaaisesti, vaan kehitys vaihtelee yksilöittäin. Esimerkiksi joku henkilö on kirjoittamisessa heikompi kuin puhumisessa. (Alderson 1992: 82.) Joku kielenoppija oppii jatkuvasti jotakin uutta, kun toisen kielenoppijan kieli saattaa pysyä pysähtyneessä tilassa eli kyseessä on fossilisoituminen (Mitchell & Myles 1998: 13).

3 SUOMI TOISENA KIELENÄ -YLIOPPILASKOE

3.1 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe on varsin erilainen arvioitava kuin äidinkielen ylioppilaskoe. S2-ylioppilaskokeessa tehtävätyyppejä on useita ja ne ovat arvioimisen kannalta totutteleamista vaativia. Seuraavassa tutustutaan sekä itse S2-ylioppilaskokeen tehtävätyyppeihin että tarkastellaan tehtävätyyppejä arvioijan kannalta.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa mahdollisia tehtävätyyppejä ovat seuraavat:

- avoimet kysymykset lukion opetuskielellä
- selittämistehtävät
- tiivistelmä/kommentti tai kannanotto
- monivalintatehtävät
- monivalinta-aukkotesti
- produktiivinen aukkotesti ja
- kirjoitelma

S2-ylioppilaskokeissa tehtävätyypit vaihtelevat vuosittain, ajalla 18.3.1996–15.3.2004 tehtävätyypeistä **avoimet kysymykset** ja **kirjoitelma** olivat olleet käytössä joka vuosi. **Selittämistehtävä** on ollut kokeessa puolestaan kymmenenä kirjoituskertana, **monivalinta-aukkotesti** yhdeksänä, **produktiivinen aukkotesti** kahdeksana kertana ja **tiivistelmä** vain kahtena kirjoituskertana.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe on sekä **summatiivinen** (saavutuskoe) että **taitotasokoe** (näyttökoe). Summatiivinen koe se on siinä mielessä, että se pidetään lukion loppuvaiheessa tietyn oppimäärän suorittamisen jälkeen, ja sen sisällöt perustuvat lukion opetussuunnitelman oppimäärään. Summatiivisen kokeen perusteella ei voida sanoa juurikaan oppijoiden yleisestä osaamisesta. S2-ylioppilaskoetta voidaan pitää kuitenkin myös taitotasokokeena, koska sen oppimäärät ovat laajat ja kouluilla on varsin vapaat kädet päättää opetuksestaan ja käyttämistään materiaaleista, joten ylioppilaskoettakaan ei voi laatia tiukasti opetuksen sisältöjen pohjalta. Ylioppilaskoe on myös kypsyyskoe ja siinä osoitetaan myös tietty osaamisen taso sillä hetkellä. (Huhta & Takala 1999:194–195.) S2-ylioppilaskoe on myös **normiviitteinen**, sillä taitojen mittaamisessa pyritään asettamaan kokelaat paremmuusjärjestykseen toisiinsa nähden. Toisaalta arvioiminen on myös **kriteeriviitteistä**, sillä kokelaiden osaamista eri tehtävätyypeissä verrataan ylioppilastutkintolautakunnan laatimiin arviointikriteereihin.

Tiivistelmässä, kirjoitelmassa, selittämistehtävissä, avoimissa kysymyksissä, kommentissa tai kannanotossa tehtävätyypeissä odotetaan **suoraa kirjoittamista**. Suora kirjoittaminen tarkoittaa sellaista tehtävätyyppiä, missä kirjoittaja tuottaa tehtävänannon mukaisen tekstin. Suoran kirjoittamisen ohjeistuksessa usein annetaan ohjausta siitä, mikä tekstityyppi on kyseessä, saatetaan kuvata tekstin tilanne (kenelle kirjoitetaan ja miksi kirjoitetaan) ja voidaan mahdollisesti myös esittää kysymyksiä, joita oletetaan kirjoittajan tekstissä käsittelevän. (Tarnanen 2002: 30.) Erityisesti suora kirjoittaminen

korostuu kirjoitelma-, tiivistelmä-, kannanotto- ja kommentti-tehtävätyypeissä. Avoimissa kysymyksissä saatetaan pyytää kokelasta kirjoittamaan oma mielipide tai kommentti annettuun kysymykseen, joka liittyy pohjatekstiin. Selittämistehtävissä puolestaan kokelaan tulee selittää tekstin katkelma omin sanoin pohjatekstin perusteella. **Epäsuorassa kirjoittamisessa** mitataan kirjoittajan kirjoittamisen konventioiden, tekstin jäsentelyn ja rakenteiden hallintaa sekä kielellistä tarkkuutta. Kirjoittaja ei tuota itse kokonaista tekstiä, vaan esimerkiksi **monivalinta-** ja **aukkotäydennystehtävissä** täydentää sanan tai kaksi. (Tarnanen 2002: 30.) S2-ylioppilaskokeessa epäsuoraa kirjoittamista testataan monivalinta-aukkotehtävissä ja produktiivisissa aukkotehtävissä.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen suoritukset tarkastaa ja arvostelee alustavasti lukion äidinkielen opettaja tai opiskelijan muu suomen kielen opettaja. S2-ylioppilaskoetta arvioivan opettajan tulee käyttää arvostelemisen tukena arvosteluohjeita, joissa annetaan ohjeet siitä, kuinka kukin tehtävätyyppi pisteitetään, ja kuinka opettaja merkitsee tehtävän viereen (painottamattomat) pistemäärät. Kirjoitelmaa ja tiivistelmää varten ohjeissa on annettu erikseen arvosteluohjeet (ks. LIITE 1.). (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 5–6.)

Kokeen arvioimisen analyttisyys korostuu, kun jokaisesta tehtävätyypistä voi saada tietyn maksimipistemäärän, samoin kuin jokaisesta tehtävän kohdasta tietyn pistemäärän (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 1). Jokaisen tehtävätyypin pistemääristä lasketaan kokonaispistemäärä, jonka perusteella määräytyy kokeen kokonaisarvosana improbaturista laudaturiin. Avoimissa kysymyksissä pistemäärät ovat olleet joko 40, 50, 60 tai 80 pistettä vuosina 1996–2004 eli avointen kysymysten painotus tehtävätyypinä kokeessa on vaihdellut noin 20–40 %:n välillä. Selittämistehtävistä on voinut saada 10, 20, 28 tai 30 pistettä maksimissaan, joka on kokeessa vastannut noin 5–15 %:n osuutta. Tiivistelmää on ollut harvemmin S2-ylioppilaskokeissa ja maksimipistemäärät ovat olleet 20 tai 30, ja ne ovat vastanneet silloin 10–15 %:n osuutta koko kokeen maksimipistemäärästä. Monivalinta-aukkotehtävissä maksimipisteet ovat olleet 30, 50 tai 60 eli monivalinta-aukkotehtävien painotus kokeessa on ollut noin 15–30 %:n välillä. Kirjoitelman maksimipistemäärä on pysynyt samana 99 pisteenä, joka on lähes puolet koko ylioppilaskokeen maksimipistemäärästä, joka on ollut vuosina 1996–2004 aina sama 209 pistettä.

Vuosi	Avoimet kysymykset	Selittämistehtävät	Tiivistelmä/kommentti tai kannanotto	Monivalinta-aukkotesti	Produktiivinen aukkotesti	Kirjoitelma
15.3.2004	50p		30p	30p		99p
15.9.2003	60p	20p		30p		99p
17.3.2003	80p				30p	99p
16.9.2002	60p		20p		30p	99p
11.3.2002	50p	30p			30p	99p
17.9.2001	60p	20p			30p	99p
12.3.2001	60p	20p		30p		99p
18.9.2000	60p	20p		30p		99p
13.3.2000	80p				30p	99p
20.9.1999	50p	30p			30p	99p
15.3.1999	50p	28p			32p	99p
21.9.1998	50p				60p	99p
16.3.1998	50p			60p		99p
15.9.1997	40p	10p		60p		99p
17.3.1997	50p			60p		99p
16.9.1996	50p	10p		50p		99p
18.3.1996	50p	10p		50p		99p

Taulukko 1. Maksimipistemäärät S2-ylioppilaskokeiden osioissa 18.3.1996–15.3.2004

3.2 Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen tehtävätyypit arvioimisen kannalta

MONIVALINTA-AUKKOTEHTÄVÄ/MONIVALINTATEHTÄVÄ

Monivalinta-aukkotehtävissä aineistona voi olla yksi tai useampi teksti, jo(i)sta on poistettu sanoja. Opiskelijan tulee valita kahdesta tai useammasta vastausvaihtoehdosta mielestään oikea vaihtoehto. Kysymyksillä mitataan tekstin ymmärtämisen lisäksi lauseiden, rakenteiden ja sanaston hallintaa. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 3.) **Monivalintatehtävissä** kysymykset kohdistuvat yleensä riviviitteillä osoitettuihin tekstijaksoihin tai kappaleiden sisältöihin. Kysymykset voivat mitata koko tekstin sisällön ymmärtämistä tai pelkästään jotakin tekstin yksittäistä kohtaa kuten avainsanaa tai idiomia. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 3.) Näissä tehtävätyypeissä arvioiminen on objektiivista, oikeita vastausvaihtoehtojahan on vain yksi. Opettajat saavat **mahdollisesti** myös ylioppilastutkintolautakunnalta sablonit oikeista vaihtoehdoista arvioimistyötä helpottamaan.

PRODUKTIIVINEN AUKKOTEHTÄVÄ

Produktiivisen aukkotestin aineistona on yksi tai useampi yhtenäinen teksti (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 4). Produktiivista aukkotestiä arvosteltaessa käytetään tehtävävihkossa annettujen ohjeiden mukaisesti pisteitystä 2–0 tai 1–0. 1 piste vastaa vain osittain oikeaa, huonohkoa tai kirjoitusvirheitä sisältävää vastausta, kun asteikkona käytetään asteikkoa 2–0. Asteikkoa 1–0 käytettäessä 1 pisteen saaminen edellyttää tavallisesti täysin oikeaa vastausta. Lautakunta voi pisteittää samassa kokeessa olevia tehtäviä eri tavoin vaikeusasteesta johtuen. Kokeessa voidaan siis käyttää rinnakkain pisteityksiä 2–0 ja 1–0 tehtävävihkossa annettuja ohjeita noudattaen. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 9.)

Produktiivisissa aukkot tehtävissä pyritään mittaamaan kokelaan tekstin ymmärtämisen taitoja sekä keskeistä sanastoa, sanontoja ja rakenteita. Opiskelijan tulee tekstiyhteydestä päätellä, missä muodossa annettua sanaa tulee aukossa käyttää, ja joskus odotetaan opiskelijan itse keksivän tekstiyhteyteen sopiva sana ilman vihjettä. Aukossa saatetaan odottaa esimerkiksi annetusta sanasta perusmuotoa, taipumusmuotoa, idiomia, johdosta tai yhdyssanaa. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 3–4.)

Produktiivisen aukkot tehtävän arvioimisessa vaikeuksia ei juurikaan tule, mikäli opiskelija tuottaa oikean vastauksen. Vaikeuksia voivat tuottaa kuitenkin tilanteet, joissa kokelas tuottaa virheellisen vastauksen. Miten arvioija suhtautuu esimerkiksi astevaihteluvirheisiin, monikonmuodostusvirheisiin tai väärin päätteisiin? Mikä ero on asteikossa 2–0 lähes oikealla tai osittain oikealla vastauksella (1p) verrattaessa virheelliseen vastaukseen (0p)?

Produktiivista aukkotestiä tehtävätyyppinä on kuitenkin mahdollista arvioida melko objektiivisesti, sillä vastausvaihtoehdot on yleensä vain yksi. Opettaja joutuu harvoin sellaiseen tilanteeseen, että vastausvaihtoehdot löytyisi enemmän, vaikka joskus sellaista voi tapahtua. Esimerkkinä kevään 1999 S2-ylioppilaskokeen täydennettävä aukko tekstissä, johon ei ollut annettu sanavihjettä, vaan kokelaan on itse ollut keksittävä kontekstiin sopiva sana:

- (1) --Tertut korjataan yleensä kesken kasvukautta, 17)____ ne ovat vielä vihreitä ja kovia-- (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 15.3.1999: 4).

Tekstin kohtaan oletetaan ilmeisesti sanaa *kun*, mutta toisaalta hyväksyttäviä vastausvaihtoehtoja voisivat hyvin olla myös esimerkiksi *jolloin*, *koska* tai *silloin*. Produktiivisissa aukko tehtävissä ja varsinkin tämän kyseisen tekstin yhteydessä on kysymys vain yhdestä pisteestä, joten se ei paljon ole painanut kokonaispistemäärässä. On kuitenkin mahdollista, että joskus yksikin piste voi nostaa tai laskea arvosanan korkeammalle tai matalammalle tasolle. Toisaalta onkin varmasti hyvä, että opettaja arvioidessaan ehtii myös huolella tarkastaa opiskelijan vastausvaihtoehdot kontekstia vasten. Joskus voi olla, että opiskelijan vastaus on oikein, vaikkei se heti ensimmäisenä tulisi opettajan kielikorvan mukaan mieleen vastausvaihtoehtona. Usein kuitenkin aukkoihin löytyy vain yksi oikea ratkaisu ja aukossa käytettävä sanakin on annettu perusmuodossa tai monikossa aukon viereen, joten arvioiminen yleisesti ottaen on melko objektiivista, sillä vastausvaihtoehtojen variaatio on lähes olematon. Ainahan on myös mahdollista soittaa ylioppilastutkintolautakunnan arvioijille ja kysyä heidän mielipidettään, mitkä vastausvaihtoehdot ovat hyväksyttäviä, jos variaatiota vastauksissa ilmenee.

Avointen kysymysten, selittämistehtävien, tiivistelmän ja kirjoitelman arvioiminen puolestaan väistämättä tuo arvioimiseen arvioijan subjektiivisen näkökulman. Kokelaanhan on pystyttävä vakuuttamaan arvioija omasta osaamisestaan, ymmärtämisestään ja kieliopin sekä rakenteiden hallinnastaan. Arvioija yrittää luonnollisesti suhtautua vastauksiin mahdollisimman objektiivisesti, mutta jokaisen kirjoittajan persoonallisuus ja arvioijan omat mieltymykset saattavat vaikuttaa arvioimiseen, varsinkin jos kyseessä on pidempi teksti, jota arvioidaan.

AVOIMET KYSYMYKSET

Avoimissa kysymyksissä tavoitteena on mitata kokelaan kykyä ymmärtää, tulkita ja tuottaa tekstiä (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä - ylioppilaskoe: 3). Arvioijan tulee antaa kokelaan tuotoksesta pisteitä tulkintakyvystä, tekstin tuottamisen ja tekstin ymmärtämisen taitojen osoittamisesta (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 2). Ylioppilaskokeessa voi olla tekstiin liittyviä avoimia kysymyksiä 5–10. Kokelaalta odotetaan 10–40 sanan mittaisia vastauksia, jotka tulkitsevat tekstin sisältöä. Kysymykset eivät välttämättä testaa jotakin

tiettyä tekstin kohtaa, vaan voivat myös edellyttää tekstin kokonaisvaltaista tulkittamista. Jopa henkilökohtainen kannanotto tai tulkinta voi olla tehtävänantona. (Ylioppilastutkintolautakunta 13.12.2002: Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet: 2.) Avointen kysymysten vastausten arvioimisen ohjeiksi on annettu seuraavanlaisia ohjeita ylioppilastutkintolautakunnan määräyksissä ja ohjeissa:

”Vastauksissa odotetaan itsenäisiä ja luontevia vastauksia. Arvostelussa on otettava huomioon: kattavuus, viestivyyt, sujuvuus, oikeakielisyys ja itsenäisyys. Tekstin orjallinen toistaminen pohjatekstin mukaisesti alentaa vastauksen arvoa. Pisteitysasteikko vaihtelee 5–0, 4–0 tai 3–0 tehtävän ohjeitten mukaisesti.

Asteikko 5–0

- sisällöltään kattava, viestivä, sujuva ja kielellisesti moitteeton vastaus, 5p.
- sisällöltään hyvä mutta kielellisesti lievästi virheellinen tai kömpelö vastaus, 4p.
- sisällöltään vajavainen, osittain väärää informaatiota tai pahoja kielivirheitä sisältävä vastaus, 3–2 p.
- sisällöltään ja kieleltään hyvin puutteellinen (vain vaikeasti ymmärrettävä tai harhaan johtava) vastaus, 1p.
- täysin väärä, käsittämätön tai puuttuva vastaus, 0p.

(Ylioppilastutkintolautakunta 13.12.2002: Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet: 6.) ”

Pisteitys avoimissa kysymyksissä on periaatteessa yksinkertaista. Pisteitä annetaan ohjeiden mukaan 5–0, 4–0 ja 3–0. Kysymykset tässä tehtävätyypissä ovat usein erittäin hyvin rajattuja, ja niihin haetaan jotakin selkeästi tekstissä mainittua asiaa/asioita. Joskus vastausten rajaaminen saattaa kuitenkin tuottaa vaikeuksia sekä opiskelijalle että vastausta arvioivalle opettajalle, kuten esimerkiksi kevään 2004 tekstin ymmärtämisessä esimerkin 2 kysymys:

- (2) *d) Mitä projekti on saanut aikaan yhteistyössä afrikkalaisen naisjärjestön AAWP:n kanssa? Mainitse esimerkkejä eri maista.* (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 2004: 1.)

Kuinka monta esimerkkiä toivotaan, kun tekstissä yhteistyökumppaneiksi mainitaan viisi maata. Vastauksesta voi saada maksimissaan viisi pistettä. Riittääkö viiden pisteen

saamiseen maininta kahdesta maasta ja näiden maiden yhteistyöstä vai vaaditaanko enemmän esimerkkejä? Toisaalta arvioimisessa voi ongelmia tuottaa se, miten arvioimisessa suhteutetaan sisältö ja kielellinen puoli.

Vaikeuksia arvioimiseen saattaa myös aiheuttaa se, että opiskelijan tulee vastata omin sanoin, eikä tukeutua liikaa pohjatekstiin tai vastaavasti se, että kysymys saattaa ulottua tekstin kokonaisvaltaiseen hahmottamiseen. Avointen kysymysten vastauksiin odotetaan itsenäisiä, luontevia, kattavia, viestiviä, sujuvia, oikeakielisiä ja itsenäisiä vastauksia. Vastauksen arvoa alentaa pohjatekstin sananmuodon orjallinen toistaminen. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 6.) Vaikeuksia saattaakin arvioimiseen tuoda se, millainen teksti kunkin opettajan mielestä on sujuvaa tai viestivää? Miten paljon mistäkin kielivirheestä raketetaan? Missä suhteessa kokelas saa tukeutua pohjatekstiin? Jos oikea informaatio on poimittu sanasta sanaan tekstistä, miten paljon toisto alentaa vastauksen arvoa?

Arvioimisen vaikeutena voi olla myös se, että kysymystyyppinä saattaa olla mukana henkilökohtaisen tulkinnan tai kommentin kysyminen. Arvioiminen ei siis tässä mielessä ole täysin objektiivista, sillä arvioijan oma suhtautuminen vastaukseen saattaa vaikuttaa pisteiden antamiseen (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 5). Jokainen kirjoittaja kuitenkin tuo oma persoonallisuutensa tekstiin, kirjoittaja on kompleksinen yhdistelmä esimerkiksi kokemuksia, mielipiteitä ja tunteita, jotka tuovat sävynsä tekstiin (Tarnanen 2002: 110). Nämä kokelaan tekstin piirteet saattavat vaikuttaa opettajan arviointiin. Tällöin arvioijan subjektiivisuus arvioijana saattaa tulla esille pistemäärissä. Esimerkkinä oman mielipiteen ilmaisemisesta ylioppilaskoe keväältä 2003 kysymyksessä h) *Mikä Taloustutkimuksen saama tulos hämmästytti sinua eniten? Miksi juuri se?* (Suomi toisena kielenä ylioppilaskoe 17.3.2003.) Kokelaan vastaus saattaa mahdollisesti sisältää jonkin opettajan mielestä merkityksettömän tuloksen. Kokelashan saattaa myös ottaa tekstistä mahdollisimman tutun ja yksinkertaisen tekstin kohdan, joka on tietysti täysin hyväksyttyä, mutta miten uskottavalta vastaus opettajan korvissa kuulostaa eli miten opettaja suhtautuu kokelaan perusteluihin, pohjautuu arvostelijan arvioimisnäkemykseen. Edellä mainittu kokeen kysymys kattaa koko tekstin, joka on noin kolmen sivun mittainen ja suhteellisen vaativa sanastollisesti ja teemallisesti, joten opiskelijalla voi olla kiusaus tyytyä helpoimpaan ratkaisuun. Miten opettaja tasapainoilee

niiden vastausten välillä, jotka ovat pureutuneet vaikeimpiin tekstin kohtiin ja niiden vastausten kanssa, jotka käsittelevät tekstin helpoimpia kohtia.

SELITTÄMISTEHTÄVÄT

Selittämistehtävissä mitataan kokelaan tekstin ymmärtämistä ja tuottamista. Opiskelijan pitää tekstiyhteydestä käsin selittää omin sanoin suomeksi tekstin numeroidut alleviivatut kohdat. Hän ei saa kuitenkaan toistaa sanastoa kriittisissä kohdissa, eikä pelkkien sanojen kuvailu ole tehtävän tarkoituksena. Sen sijaan oikea tulkinta tekstiyhteyteen sopivasti on tärkeää tässä tehtävyydessä. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 2.) Seuraavassa on muutamia esimerkkejä selittämistehtävien alleviivatuista kohdista suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeista vuosilta 1996 ja 2003.

- (3) Miksei esimerkiksi noutavaa koiraa määrätä pakolliseksi vesilintujen metsästyksessä?

(Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 15.9.2003: 9. Tekstinymmärtämistehtävä 1b, Onko metsästyksen luonnonsuojelua?)

- (4) Tarhauksen takia metsästämyllä hankittujen turkisten arvo on romahtanut.

(Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 15.9.2003: 9. Tekstinymmärtämistehtävä 1b, Onko metsästyksen luonnonsuojelua?)

- (5) Mikroaaltouuni pulpahti tilastoihin 1990—

(Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 16.9.1996: 4. Tekstinymmärtämistehtävä 1b: Mikro ei kelpaa kaikille)

Selittämistehtävissä vastaukset arvostellaan joko pisteillä 2–0 tai 1–0, miten kunakin vuonna tehtävävihkossa määritellään. Käytettäessä pisteitystä 1–0 huono kieliasu ei laske vastauksen arvoa 0:aan, jos selitys on ymmärrettävä ja vastauksena oikea. Mikäli käytetään asteikkoa 2–0, huono kieliasu tai tekstin huono tulkinta johtavat pisteen vähennykseen. Kriteeristö on arvosteluohjeissa tiivistetty myös muotoon:

<p>Asteikko 2–0</p> <ul style="list-style-type: none"> -sisällöllisesti ja kielellisesti täysin oikea tulkinta, 2 p. -osittain oikea tai kielellisesti huono tulkinta, 1p. -virheellinen tulkinta, 0p. 	<p>Asteikko 1–0</p> <ul style="list-style-type: none"> -täysin oikea tulkinta, 1p. -virheellinen tulkinta, 0p.
<p>Taulukko 2. Selittämistehtävien pisteittäminen (Ylioppilastutkintolautakunta 13.12.2002: Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet: 7–8.)</p>	

Selittämistehtävissä säilyy aina arvioijan subjektiivinen ote, sillä yhtä ainoaa vastausvaihtoehtoa ei ole olemassa (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 6). Kuinka paljon opiskelija saa tukeutua esimerkiksi pohjatekstiin? Minkä verran samaa sanastoa saa käyttää? Pisteityksessä pyydetään arvioijaa huomioimaan erityisesti selityksen asiasisältö ja ymmärrettävyys. Tehtävätyypissä noudatetaan asteikkoja 1–0 ja 2–0, jolloin kielivirheitä painotetaan enemmän jälkimmäisessä arviointi-skaalassa. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 7.) Vaikeutena voikin olla, kuinka huono kieliasu saa olla, että 1–0 pisteityksessä vielä saa pitää pisteen. Miten vähäisestä vastauksesta voi antaa pisteitä?

TIIVISTELMÄ

Tiivistelmä-tehtävätyypissä kokelaalta odotetaan yhtenäistä, omin sanoin kirjoitettua lyhennelmää, jonka tulisi antaa lukijalle selkeä kuva alkuperäistekstin pääajatuksista. Pituudeltaan tiivistelmän tulisi olla noin 100–300 sanaa. Esittämisjärjestyksen ei tiivistelmässä tarvitse noudattaa lähtötekstiä. Tiivistelmä voi olla myös ohjattu, jolloin sen kirjoittamista tuetaan vihjeiden avulla. Tiivistelmän asemasta tai sen jatkoksi kokelasta voidaan pyytää kirjoittamaan lyhyt, noin 50–100 sanan pituinen kommentti tai kannanotto. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 3.) Tiivistelmässä, kommentissa tai kannanotossa opiskelijan taidoista tarkastellaan tekstin ymmärtämistä, olennaisen tiedon löytämisen ja tiivistämisen ja tekstin tuottamisen taitoja sekä rakenteiden hallintaa. Arvioijan tulee tehtävätyyppiä arvioidessaan kiinnittää huomiota tekstin yhtenäisyyteen ja loogisuuteen. Tärkeimmät tekstin avainkäsitteet on ilmaistava asiatarkasti. Liiallinen pituus aiheuttaa pistemäärän alenemisen prosenttitaulukon mukaisesti. (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 8.)

Arvioija saa myös avukseen arvosteluohjeet, joissa on jaoteltu pisteet 0–10 ja kerrottu tasokuvaukset sekä asiasisällöllisistä piirteistä että koherenssin ja ilmaisun piirteistä (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 16). Kommenttia ja kannanottoa arvioidessaan opettaja voi käyttää apunaan tiivistelmän arviointitaulukon piirteitä (ks. LIITE 1.). Opettaja voi halutessaan perustella antamaansa pistemäärää käyttäen apunaan esimerkiksi arvostelutaulukon kuvauksia. Ansiot ja puutteet opettaja

merkitsee (esimerkiksi plus- ja miinusmerkkejä käyttäen) lyhyesti tiivistelmän yhteyteen. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 8.)

Tiivistelmän arvioimisessa tulee kiinnittää erityisesti huomiota oikeakielisyyteen, esityksen johdonmukaisuuteen ja itsenäisyyteen. **Kommentti ja kannanotto** arvostellaan pisteitysasteikolla 5–0, jolloin painotetaan tekstin kokonaisuutta, huomioiden myös kattavuus, itsenäisyys ja kieliasu. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 7–8.) Tiivistelmän arvioiminen on sekä opiskelijalle, että arvioijalle aika työläs ja aikaa vievä prosessi. Arvioivan opettajan pitää tiivistelmän osalta toisaalta itse ensin koota tekstistä tärkeimpinä pitämänsä teemat ja verrata niitä sitten opiskelijan tekstiin. Opettajan subjektiivinen näkökulma korostuu väistämättä tämän tehtävätyypin arvioimisessa, sillä jollekin opettajalle ehkä jokin tekstin kohta on olennaisempi kuin toinen, opiskelijan tuottama teksti loogisempaa tai ymmärrettävämpää kuin jollekulle toiselle arvioijalle.

KIRJOITELMA

Kirjoitelmassa mitataan kokelaan itsenäisen tekstin tuottamisen kykyä annetusta aiheesta (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 4). Sen on sisällöllisesti vastattava tehtävänantoa ja pituuden tulee olla tehtävävihkon ohjeiden mukainen (noin 250–300 sanaa). Otsikoita annetaan kokelaalle viidestä seitsemään, joista hän valitsee yhden. Otsikoiden aineistot liittyvät suomi toisena kielenä -oppimäärän aihepiireihin tai johonkin ajankohtaiseen teemaan. Aineistona voivat olla esimerkiksi lyhyehköt asiatekstit, kirjallisuusnäytteet, kertomukset, sadut, runot, ilmoitukset, mainokset, kuvat tai taulukot. Kirjoitelmien aineistot ovat usein varsin vaativia asiatekstejä tai kaunokirjallisia tekstejä, esimerkiksi runoja. Tehtävänantoa noudattaen kirjoitelman on pohjauduttava tai liityttävä aineistoon tai aineistoa voi käyttää pelkästään virikkeenä omaan tekstiin. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 4.)

Kirjoitelmaa varten on laadittu arvosteluohjeet, jotka on muokattu vieraiden kielten ohjeista suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeeseen sopiviksi (ks. LIITE 1.). Erityistä huomiota arvostelussa kiinnitetään ilmaisuvarastoon ja aiheen käsittelyyn, mutta kirjoitelmalta ei edellytetä äidinkielen aineen vaatimustasoa tekstin rakenteen, sisällön ja

ilmaisun suhteen. Pahoihin kielivirheisiin suhtaudutaan ankarammin kuin vieraiden kielten kokeissa. Tyydyttävän pistemäärän (65–57) saa, jos esimerkiksi sanasto ja rakenteet ovat rajoittuneita. Yksipuolinen aiheen käsittely ja useat pahat kielivirheet johtavat heikkoon pistemäärään (45–35) herkemmin kuin vieraiden kielten kokeiden arvostelussa. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä - ylioppilaskoe: 9.)

Kirjoitelman arvosteluohjeiden piirretaulukossa korostetaan luettavuutta, kielenkäyttöä, ilmaisuvaramon laajuutta, aiheen käsittelyä ja kielellisten puutteiden tarkastelua (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 17). Arvostelun tueksi on lisäksi annettu lista ansioista ja puutteista, jotka tulee ottaa huomioon.

Ansioiksi kirjoitelmien arvostelussa katsotaan tarkemmin seuraavat ominaisuudet:

- sisältö ja tekstilaji vastaavat hyvin otsikkoa (esimerkiksi on tuotettu tehtävänannon mukaisesti henkilökohtainen kirje, kertomus, mielipidekirjoitelma, pohdiskeleva teksti tms.)
- aihetta käsitellään monipuolisesti ja omintakeisesti sekä viitataan tarvittaessa tai vaadittaessa tehtävään liittyvään aineistoon
- rakenne on selkeä ja looginen ja tekee näin tekstistä helppolukuisen
- kieli on rikasta, vaihtelevaa ja idiomaattista, ja tyyli on aiheeseen sopiva ja kautta kirjoitelman johdonmukainen (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 10.)

Puutteeksi puolestaan katsotaan seuraavat ominaisuudet:

- sisältö ja tekstilaji vastaavat puutteellisesti otsikkoa tai tehtävänantoa
- kokelas ei ole ottanut huomioon tehtävään liittyvää aineistoa, vaikka ohje edellyttää sitä
- otsikkoa on muutettu omavaltaisesti tai tulkittu niin vapaasti, että esimerkiksi voidaan epäillä aiemmin kirjoitetun toistoa
- aihetta käsitellään pinnallisesti, samaa asiaa toistaen tai turhan rönsyilevästi
- rakenne on puutteellinen ja epäjohdonmukainen, mikä vaikeuttaa lukemista
- kieli on alkeellista, yksipuolista ja virheellistä:
 - perusrakenteissakin on puutteita
 - sanastovirheitä on runsaasti, ilmaisu on epätarkkaa ja epäidiomaattista
 - tyylissä on horjuvuutta
 - ilmaisussa on selvästi maahanmuuttajan äidinkielen tai jonkin muun kielen interferenssivaikutusta

(Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 10.)

Arvostelussa on huomioitava edellä mainitut piirteet, mutta ratkaisevassa asemassa on kuitenkin kokelaan kirjoitelman yleisvaikutelma eli se, miten hän kykenee omakohtaiseen ilmaisuun annetun aiheen pohjalta. Viestivyys ja argumentointitaidot nousevat ensisijaisiksi kirjoitelmaa arvioitaessa. Puutteita, jotka eivät häiritse kirjoitelman

tulkintaa, ei tule painottaa arvostelussa liiallisesti. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 10.)

Kirjoitelmalle annetaan pisteitä seuraavasti:

99	97	95	93	90
	87	85	83	80
	77	75	73	70
	67	65	63	60
	57	55	53	50
	47	45	43	40
		35		30

Taulukko 3. Kirjoitelmien pisteittäminen S2-ylioppilaskokeessa

Kirjoitelman pisteityksessä ei siis käytetä muita välipisteitä kuin 3:een, 5:een ja 7:ään päättyviä lukuja. Pistemääriä 35–0 voidaan käyttää tarvittaessa. 0 pistettä annetaan ainoastaan silloin, jos kirjoitelma puuttuu kokonaan, aine on kirjoitettu aiheen vierestä tai se on kopioitu kokeen aineistosta tai muualta kopioidusta kirjoitelmasta. Opettaja voi halutessaan merkitä pistemäärän lisäksi perustelut arvostelulle, esimerkiksi eritellen erityiset kirjoitelman ansiot. Liiallisesta kirjoitelman lyhydestä tai pituudesta korjaaja suorittaa ohjeiden mukaiset pistevähennykset. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut/suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe: 10–11.)

Kirjoitelman arvioimisessa vaikeutena voi helposti olla kielitaidon tason arvioiminen. Millaista on sujuva tai verrattain hankalasti luettava suomea toisena kielenä opiskelevan teksti? Kirjoitelman arvioiminen eroaa huomattavasti suomea äidinkielenään kirjoittavien ylioppilasaineiden arvioimisesta, sillä kirjoitelmien arvioimiseen liittyvät muun muassa erilaisten virhetyyppien tunnistaminen esimerkiksi sanavartaloiden muodostamiseen liittyvät virheet, konsonanttien astevaihteluvirheet, vokaalisointu-
virheet, virheelliset päätteet paikanilmauksissa tai rektiovirheet. Arvioijan tulisi olla tietoinen, millaiset virheet ovat alkeistason virheitä ja millaiset virheet ovat hyväksyttävämpiä lukiotasolla. Toisaalta S2-kirjoitelmien taso vaatii tietynlaista totuttelua, jotta osaa myös arvostaa kokelaan kielitaitoa ja pystyy näkemään osaamisen. Usein tason hahmottamista auttaa, jos S2-ylioppilaskokeita on useita samaan aikaan arvioitavina. Kieliopilliset virheet eivät aina häiritse sitä, etteikö tekstiä voisi ymmärtää hyvin. Arvioiminen on jossakin määrin subjektiivista, sillä tuotetut tekstit saattavat miellyttää toisia arvioijia enemmän kuin toisia.

3.3 S2-opetussuunnitelma vuodelta 1996

Opetushallitus päätti täydentää lukiolain 20§:n nojalla 5.1.1994 vahvistettuja lukion opetussuunnitelman perusteita ja lisäsi kohtaan 3.3.1 *Äidinkieli Vieraskielisten opiskelijoiden äidinkieli* ja kohtaan 3.3.2 *Toinen kotimainen kieli* -osioon *Suomi toisena kielenä vieraskielisille*. Uudet osiot ovat olleet voimassa 22.3.1996 alkaen (Opetushallitus määräys 22.3.1996 ks. LIITE 2.).

Lukiossa opiskelijan on mahdollista opiskella omaa äidinkieltään osana yleisopetusta tai erillisten resurssien avulla. Tarkoituksena on tukea opiskelijan oman äidinkielen hallintaa, joka on pohjana oman identiteetin kehittymiselle, kieli- ja kulttuurisiteiden säilyttämiselle ja luonnollisesti kaiken uuden oppimiselle myös vieraalla kielellä. Opiskelija on hyvä tutustuttaa ensin omalla äidinkielellään suomalaiseen kulttuuriin, muiden aineiden aihepiireihin sekä oman äidinkielen käyttöön ja vaihteluihin omassa kielessä ja tehdä vertailuja suomen kieleen. Pakollisia kursseja on ollut omassa äidinkielessä kuusi 1996 opetussuunnitelman mukaisesti: Oma äidinkieli ja sen käyttö, Kielitietoa ja oikeakielisyys, Lähtömaan ja oman kielialueen kulttuuri, Viestintävälineet ja yhteiskunta, Kaunokirjallisuus ja muut taidelajit ja Oma kieli ja maailma. Lisäksi opiskelijan on ollut mahdollista opiskella syventäviä opintoja (ks. LIITE 2.). (Opetushallitus määräys 22.3.1996: 3–5.)

Suomen kielen opintojen tavoitteena on kehittää suomen kielen hallintaa ja antaa opiskelijalle sellaiset valmiudet, että hän suoriutuu suomenkielisistä opinnoistaan ja hänen on mahdollista jatkaa opintojaan suomen kielellä jatkokoulutuspaikoissa. Opiskelijan tulisi opetuksen jälkeen pystyä toimimaan suomalaisessa yhteiskunnassa ja työelämässä. Opintojen tavoitteena on kehittää suomen kielen suullista ja kirjallista ilmaisua, niin että opiskelijalla on valmiudet ilmaista itseään suomeksi erilaisissa viestintätilanteissa lukiotason opiskelussa, samalla oppien tarkkailemaan omaa kielellistä kehittymistään itsenäisesti. Opiskelijan tulisi myös maahanmuuttaja-näkökulmastaan katsoen opetuksen kautta lisätä aineopetuksessa tietojaan suomalaisesta yhteiskunnasta, kulttuurista ja kirjallisuudesta sekä kehittää kaksikielisyyttään ja edistää integroitumistaan suomalaiseen yhteiskuntaan. Opetussuunnitelmassa on painotettu seuraavia osa-alueita: suomen kielen perusteiden varmentaminen, suomalainen luonto, elämänmuoto ja elinkeinoelämä, suullisen ja kirjallisen viestintäkyvyn parantaminen,

kielitiedon ja opiskelutaitojen syventäminen, viestintävälineet ja yhteiskunta, kirjallisuus ja muut taiteet. Opiskelijan on ollut mahdollista myös tehdä syventäviä opintoja, jotka voidaan rakentaa opiskelijan omista yksilöllisistä toiveista (esimerkiksi kieliopin kertaaminen, erikoisterminologian harjoittelu, kielenkääntäminen, tulkkaus). (Opetushallitus määräys 22.3.1996: 6.) Jokainen lukio on koulukohtaisesti pyrkinyt tarjoamaan edellä mainittuja kursseja kurssitarjottimellaan koulun resurssien mukaan.

Uusi opetussuunnitelma on otettu käyttöön asteittain 1.8.2005 alkaen, jolloin opetussuunnitelman kurssikuvaukset ovat tarkentuneet huomattavasti ja suunnat opetusta täsmällisemmin S2-ylioppilaskokeisiin valmistautumista varten. Uusi opetussuunnitelma pohjautuu tavoitteiltaan paljon vuoden 1996 opetussuunnitelmaan, mutta uuttakin mukaan on tullut, muun muassa kriittisen tulkinta- ja arviointitaidon korostaminen. Uudessa opetussuunnitelmassa pyritään valmentamaan opiskelijaa enemmän suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden tehtävätyyppisiin, esimerkiksi kurssikohtaisissa esittelyissä mainitaan selkeästi aineistopohjaisen aineen kirjoittaminen sekä referaatin kirjoittamisen harjoittelu. (Opetushallitus/Nuorille tarkoitetun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003: 62–66.) Tutkimuksessani tarkastelen kuitenkin saamiani vastauksia vuoden 1996 opetussuunnitelmaa vasten, sillä viimeisimmät kyselylomakevastaukseni sain ennen uuden opetussuunnitelman voimaantumista.

3.4 S2-opetuksen ja S2-ylioppilaskokeiden yhteydet toisiinsa

Vuoden 1996 suomi toisena kielenä -opetussuunnitelmassa on keskitytty suomen kielen peruskieliopin kertaamiseen sekä sanaston laajentamiseen. Sanaston ja kieliopin testaaminen onkin olennainen osa myös S2-ylioppilaskoetta sen kaikissa tehtävätyypeissä. Rakenteiden hallintaa testataan S2-ylioppilaskokeissa varsin yksityiskohtaisesti esimerkiksi **monivalinta- ja produktiivisissa aukkotehtävissä**. Opetussuunnitelmassa ohjataan opettajia myös tutustuttamaan opiskelijat suomalaiseen elämänmuotoon muun muassa uuden kaunokirjallisuuden tai lehtitekstien avulla. Opetussuunnitelmassa korostetaan kirjallisuudessa tunnetuimpien teosten näytteisiin tutustumista. Kaunokirjallisuutta ja lehtitekstejä painotetaan S2-ylioppilaskokeen **avointen kysymysten, selittämistehtävä-, tiivistelmä- ja kirjoitelma-**tehtävätyypeissä.

Esseemuotoista kirjoittamista sekä kirjallista ja suullista raportointia painotetaan opetussuunnitelmassa jatko-opintoja silmällä pitäen. Kirjoittamisen ja raportoinnin taitoja kysytään myös S2-ylioppilaskokeissa. (Opetushallitus määräys 22.3.1996: 6–7.)

Tekstinymmärtämistaitoja testataan **avoimissa kysymyksissä** varsin validilla tavalla, sillä niissä mitataan opiskelijan luetun ymmärtämisen taitoja (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 4). Testattavana on siis se, miten opiskelija pystyy hahmottamaan tekstin kokonaisuutena ja poimimaan tarvittavan informaation vastauksiin. Vaikeusastetta voidaan kuitenkin pohtia, sillä yleensä tekstit ovat koko kokeen tekstimäärään nähden pitkiä, muutaman sivun mittaisia ja vaativat opiskelijalta usein hyvin vaikeankin sanaston hallintaa. Tekstin ymmärtämisen oletus ei kuitenkaan ole, että opiskelijan pitäisi ymmärtää jokainen sana, vaan pystyä hankkimaan se informaatio, mitä kysymyksissä haetaan. Opetussuunnitelmaan nähden tehtävätyyppi on myös validi, sillä siinä testataan opiskelijan tietämystä suomalaisesta kulttuurista ja lehtitekstien luetun ymmärtämisen sekä tekstin tuottamisen taitoja.

Selittämistehtävissä opiskelijan tulee kontekstiin tukeutuen selittää omin sanoin suomeksi, mitä kysytyissä tekstiin alleviivatuissa kohdissa tarkoitetaan. Tehtävätyypissä pyritään testaamaan opiskelijan luetun ymmärtämisen taitoja sekä rakenteiden, sanaston ja kieliopin hallintaa (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 6). Tekstissä selitettävät kohdat ovat usein sanastollisesti suhteellisen vaikeita, usein kielikuviakin. Kyseenalaista on, että välillä selittämistehtävien selittämistä vaativat kohdat ovat hyvin vaativia myös ihan äidinkieliselle suomen puhujalle. Usein on vaikea ilmaista asiaa toisin sanoen käyttämättä osaltaan alleviivatun tekstin sanastoa. On toisaalta olennaista oppia kiertämään ja muotoilemaan sanottavansa toisin sanoin, mutta tässä tehtävätyypissä monesti alleviivatut kohdat ovat erittäin vaikeita. Toisaalta tehtävätyyppi testaa opiskelijan sanastoa, rakenteiden hallintaa ja tekstin ymmärtämistäkin, mutta tehtävätyypissä testataan ehkä enemmänkin opiskelijan synonyymisanaston hallintaa, joten jossakin määrin voidaan kyseenalaistaa tämän tehtävätyypin validius.

Monivalinta-aukkotehtävissä ja **produktiivisissa aukkotehtävissä** testataan opiskelijan sanaston, erityisesti rakenteiden ja kieliopin hallintaa. Tässä tehtävätyypissä arvioidaan selkeästi sitä, mitä tarkoituksena onkin, joten tehtävätyyppi on hyvin validi.

Tiivistelmässä testataan opiskelijan luetun ymmärtämisen ja kokonaisuuden hahmottamisen taitoja. Tärkeää on myös, että opiskelija pystyy löytämään tekstistä olennaisimman tiedon ja ilmaisemaan sen tiivistetysti. Vanhemmassa opetussuunnitelmassa ei suoranaisesti mainita tiivistelmää tai referaattia, mutta siellä esitellään kirjallinen raportointi, joten tiivistelmän kaltaisen tehtävätyypin olemassaolo kokeessa on perusteltua. Tehtävän tarkoituksena on mitata kokelaan kykyä ymmärtää ja löytää tekstistä olennaisin tieto ja tiivistää se. Testaamisen kohteena ovat tekstin ymmärtäminen ja tekstin tuottamisen taidot, joten tehtävä on validi tässä suhteessa, mutta miten hyväksi tällainen tehtävätyyppi kokeen kokonaisuudessa nähdään? Tekstin ymmärtämistä kokeessa testataan lähes jokaisessa muussakin osiossa, ja voidaankin miettiä, mitä lisäarvoa tiivistelmä tuo kokeeseen työläydellään ja tärkeimpien asioiden tiivistämistaidon testaamisella, kun usein tärkeimpinä pidetyistä tekstin kohdistakin voi olla niin monta mielipidettä. (Eskelinen, Nurminen, Vuollet, Sivonen & Lanu 2004: 7.) Koe tuntuu monen tehtävätyypinsä takia hyvin vaativalta, joten tiivistelmän pois jättäminen voisi olla aika perusteltua. Kokelas saattaa parhaassa tapauksessa S2-ylioppilaskokeen aikana joutua paneutumaan neljäänkin suhteelliseen laajaan tekstiin, mikäli tiivistelmä-tehtävätyyppi on kokeessa mukana.

Kirjoitelma on varsin validi tapa tarkastella opiskelijan taitotasoa tekstin tuottamistaitojen ja rakenteiden sekä sanaston hallinnan kautta. Toisaalta kirjoitelman aiheet pohjautuvat usein ylioppilaskokeessa annettuihin teksteihin, joten tekstin ymmärtämistaitojakin saatetaan testata kirjoitelma-tehtävätyypin ohessa. Toisaalta opetussuunnitelmaankin nähden tehtävätyyppi on varsin validi, sillä siellä painotetaan tekstin tuottamisen taitojen kehittämistä, esimerkiksi esseemuotoista kirjoittamista, kirjallista raportointia ja kommentointia. Opetussuunnitelmaan nähden validiuden periaate korostuu, sillä opetussuunnitelmassa suomalaisen yhteiskuntaan pyritään antamaan myös kosketuspintaa käsittelemällä ajankohtaisia aiheita, joiden tuntemusta edellytetään ylioppilaskokeiden teksteissä. Eri vuosina S2-ylioppilaskokeissa teemoina ovat muun muassa olleet seuraavat: luonto (syksy 2003), perhe (kevät 2003), liikenne (syksy 2001), kulttuuri (kevät 2000), työllistyminen (syksy 1999), kuinka maahanmuuttaja sopeutuu suomalaiseen yhteiskuntaan (syksy 1997) sekä tietoyhteiskunta (syksy 1996). Opiskelijalta siis edellytetään jatkuvaa suomalaisen yhteiskunnan

tarkkailua ja huomioiden tekemistä, jota voidaan testata ylioppilaskokeissa esimerkiksi pyytämällä kertomaan omia mielipiteitään ja ajatuksiaan kirjoitelmassa liittyen Suomessa pinnalla oleviin tärkeisiin teemoihin. Esimerkkeinä seuraavat ylioppilaskokeissa olleet otsikkoaiheet: *Voiko Suomessa harjoittaa ammattiaan turvallisesti?* (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 16.9.2002), *Mitä tehdä kodin jätteille?* (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 18.9.2000) ja *Miten kaikille saataisiin töitä?* (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe 20.9.1999).

3.5 S2-ylioppilaskokeen sijoittuminen muiden arviointijärjestelmien joukkoon

Muiden kuin äidinkielisten suomen kielen taitoja arvioidaan seuraavilla kokeilla ja tutkinnoilla: **KIKE**, **9-luokkalaisten päättöarviointitesti**, **suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe**, **finskan koe**, **yleiset kielitutkinnot** (YKI), **valtionhallinnon kielitutkinnot** (VKT), **IPAKI** ja **DIALANG**. Seuraavassa esitellään hieman jokaista testi- ja tutkintotyyppiä sekä tarkastellaan, mihin S2-ylioppilaskoe sijoittuu näiden arviointijärjestelmien joukossa.

KIKE on S2-opettajien tekemä tehtäväsarja, jossa mitataan opiskelijoiden taitotasoa suomen kielessä. Se ei ole virallinen testi, mutta se on tarkoitettu mittaamaan 2-, 5- ja 7-luokkalaisten kielitaidon tasoa puhumisen, puheen ja luetun ymmärtämisen sekä sanaston ja rakenteiden hallinnan perusteella.

Helsingin seudulla asuvat S2-opettajat tekevät **9-luokkalaisten suomen kielen taitoja mittaavia S2-päättöarviointi -testejä**. Testi on valtakunnallinen ja sitä voi ostaa Äidinkielen opettajain liitosta (ÄÖL). Tällainen päättöarviointi tukee S2-arviointia ja samalla auttaa opettajia arvioimaan oppilaiden suomen kielen taitoja ja antamaan arvosanoja. Testi sisältää kuullun ymmärtämisen, luetun ymmärtämisen sekä aukkotestin, mutta ei puhumisosiota. Opettaja saa myös arvioimisen tueksi ohjeet.

Ylioppilaskokeissa **finskan kokeen** eli toisen kotimaisen kielen kokeen tavoitteena on saada selville, miten hyvin kokelas on omaksunut lukion opetussuunnitelman edellyttämät tiedot ja taidot suomen kielessä. Toisessa kotimaisessa kielessä järjestetään vaatimustasoltaan kahden eri tason kokeita. Tasot jaotellaan A- ja B-tasoon. A-tason kokeella tarkoitetaan koetta, joka perustuu opiskelijan alakoulussa aloittamaan A-kielen oppimäärään (A1 tai A2) ja B-tason koe on yläkoulun

ensimmäisellä luokalla aloitettu kieli (B1). Kokelas saa kuitenkin opinnoistaan huolimatta päättää, kumman tason kokeeseen hän haluaa osallistua. Finskan koe sisältää puheen ja tekstin ymmärtämisen sekä kielen kirjallisen tuottamisen taitoa testaavat osat. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut: toisen kotimaisen kielen koe/yleistä.) Kirjallisessa osiossa mahdollisia tehtävätyyppejä ovat seuraavat: monivalintatehtävät tavoite- tai äidinkielellä, oikein/väärin-väittämät, avoimet kysymykset tavoite- tai äidinkielellä, monivalinta-aukkotesti, muunnostehtävä, produktiivinen aukkotesti, tiivistelmä/ohjattu tiivistelmä, käännös ja/tai selittäminen sekä tunnistamistehtävä ja kirjoitelma ja/tai lyhyet viestinnälliset kirjoitustehtävät. (Ylioppilastutkintolautakunnan internetsivut: toisen kotimaisen kielen koe/kirjallinen osio.)

Yleisiä kielitutkintoja (YKI) Suomessa ylläpitää ja kehittää Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus yhteistyössä Opetushallituksen kanssa. Yleiset kielitutkinnot ovat aikuisille suunnattuja kielitutkintoja, joiden avulla mitataan kielitaitoa käytännön tilanteissa. Tutkinnossa testataan viittä taitoaluetta: tekstin ymmärtämistä, kirjoittamista, rakenteita ja sanastoa, puheen ymmärtämistä sekä puhumista. Valittavana on yhdeksän testikieltä, joista yksi on suomen kieli. Suomen kielen kokeeseen voivat osallistua maahanmuuttajat tai ulkomaalaiset, joiden äidinkieli on muu kuin suomi. Testissä on kolme testitasoa: perustaso (1–2), keskitaso (3–4) sekä ylin taso (5–6). Testin taitotasot pyrkivät vastaamaan Euroopan Neuvoston kehittämää eurooppalaista viitekehystä. Testiin tulija määrittää itse ennen testiin menoa tasonsa, jolle hän uskoo yltävänsä. (Opetushallituksen internetsivut/Yleiset kielitutkinnot.) Vuonna 2003 tuli voimaan uusi kansalaisuuslaki, joka edellyttää Suomen kansalaisuutta hakiessa vähintään suomen kielen keskitason 3 hallitsemista (Opetushallituksen internetsivut/Kielitaidon osoittaminen kansalaisuutta haettaessa).

Yleisissä kielitutkinnoissa mitataan taitoa viestiä vieraalla kielellä (Opetushallituksen internetsivut/Yleisten kielitutkintojen perusteet: 7). Tilanteiden, joissa kielitaitoa testataan, tulisi olla verrattavissa tilanteisiin, joissa ihminen joutuu todellisuudessaakin kommunikoimaan. Suomen kielessä puhekieke tehdään perus- ja keskitasolla studiossa. Tehtävätyypeinä voivat olla esimerkiksi stimuloitua keskustelua, kysymyksiin vastaaminen, kuvaamistehtävät tai jostakin asiasta kertominen. Ylimmällä tasolla puhumisen osakokeessa on mukana studiokokeen lisäksi myös kasvokkainen

puhekuo, joka on tavallisesti yksilöllinen haastattelu tai mahdollisesti myös parikeskustelu. Taitotasoasteikon avulla arvioidaan yleensä kirjoittamis- ja puhumistehtävät ja ymmärtämis- kielioppi- ja sanastotehtävät pisteitetään. Tutkintojen arvioijina toimivat koulutetut arvostelijat, jotka arvioivat testisuoritukset testikohtaisten arviointiohjeiden avulla. Testisuorituksia ei verrata toisten henkilöiden testisuorituksiin, vaan arviointi on suoritusten vertaamista tasokriteereihin. Osa testisuorituksista kaksoisarvioidaan, jotta arvioinnin yhdenmukaisuus varmistuisi. Jatkuva koulutus ja arviointityöstä saatava palaute tukevat arvioinnin kehittymistä ja onnistumista. (Opetushallituksen internetsivut/Yleisten kielitutkintojen perusteet: 10–11.)

Valtionhallinnon kielitutkinnot (VKT) perustuvat lakiin ja tutkinnon suorittamalla voi osoittaa suomen ja ruotsin kielessä pystyvänsä toimimaan näillä kielillä valtion työtehtävissä. Toinen tapa osoittaa hallitsevansa suomen ja ruotsin kielen vaadittavalla tasolla, on suorittaa vastaavaa tasoa oleva yleinen kielitutkinto. Valtionhallinnon kielitutkinnoissa voidaan osoittaa suomen ja ruotsin kielen suullista taitoa, suomen ja ruotsin kielen kirjallista taitoa sekä suomen ja ruotsin kielen ymmärtämisen taitoa. Suullisen taidon koe sisältää sekä puhumis- että puheen ymmärtämisosion. Tutkintosuoritukset voi suorittaa joko yhdessä tai erikseen. Tutkinto arvioidaan taitotasoasteikolla erinomainen, hyvä ja tyydyttävä. Tutkinnon yksittäiset aiheet voivat vaihdella tutkinnon suorittajan toimialan ja tutkintokerran mukaan. Perustason hyväksytyt suorittaminen riittää todistamaan suomen kielen vaadittavan tason hallinnan haattaessa Suomen kansalaisuutta. (Opetushallituksen internetsivut/Valtionhallinnon kielitutkintojen perusteet: 2–4.)

Arvioitaessa puheen ymmärtämistä käytetään nauhoitteita ja niihin liittyviä tehtäviä sekä puhumistehtävien vuorovaikutustilanteita. Puheen ymmärtämistä testatessa materiaaleina ovat lyhyet keskustelut, puheenvuorot, esitykset, tiedotukset ja viestit. Puhutun kielen arviointi tapahtuu kasvokkaistilanteissa tutkinnon vastaanottajan kanssa, jolloin tutkinnon suorittaja saa erilaisia puhumistehtäviä tehtävätyyppien vaihdellessa haastatteluista työelämään liittyviin tehtäviin (asiointi- ja kokoustilanteet, diagrammien ja taulukoiden kommentointi yms.) Kirjallisen taidon koe sisältää tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamisen tehtäviä. Tekstin ymmärtämisen kokeessa testataan, kuinka hyvin tutkintoon osallistuva suoriutuu erilaisten työelämään liittyvien tekstien

ymmärtämisestä kuten tiedotuksista, pöytäkirjoista, uutisista, viesteistä, raporteista, ohjeista ja säädöksistä. Kirjoittamisen tehtävät koostuvat ohjatuista tehtävistä kuten viestien, kirjeiden, tiivistelmien ja erilaisten asiakirjojen otteiden kirjoittamisesta. Suoritukset arvioi Opetushallituksen määräämä valtionhallinnon kielitutkinnon vastaanottaja. Valtionhallinnon kielitutkintojen tehtävät on laadittu siten, että kielitaitoa voidaan arvioida luotettavasti kielitaidon tasokuvausten mukaisesti. (Opetushallituksen internetsivut/Valtionhallinnon kielitutkintojen perusteet: 5–6.)

IPAKI on lakiin perustuva tutkinto, jonka voivat suorittaa inkeriläiset paluumuuttajat, jotka hakevat oleskelulupaa Suomeen. Kielitutkinnon tavoitteena on testata inkerinsuomalaisen kielitaidon tasoa, riittääkö se selviytymiseen Suomessa. Kielitutkintoa järjestävät suomalaiset viranomaiset ja suorituksia arvioivat tehtävään koulutetut suomalaiset arvioijat. Kielitutkinnon on kehittänyt Työministeriö yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen kanssa. Tutkinnon perusteet, joista vastasi Opetushallituksen johdolla työskennellyt työryhmä, luovutettiin 24.4.2003 Työministeriön käyttöön. Perusteiden mukaan tutkinnossa tulisi testata puhumista, puheen ymmärtämistä, tekstin ymmärtämistä ja kirjoittamista. Eniten tutkinnossa painottuu aktiivinen suullinen kielitaito. Puheen ymmärtämistä ja tuottamista sekä suullista vuorovaikutusta testataan kasvokkaisessa puhetilanteessa. Puhumisen ja puheen ymmärtämisen taitotasoa mitataan yksilöhaastattelun sekä siihen liittyvien kuullun ymmärtämisen tehtävien avulla. Tutkinto on toiminnallinen, se on tehty vastaamaan mahdollisimman paljon todellisen elämän kielenkäyttötilanteita. Hyväksytty suoritus vastaa yleistasoarviota A2, joka vastaa YKI:n taitotasoa 2. Todistuksessa ei anneta erikseen tasoarvioita kielitaidon eri osa-alueilta ja suoritukset arvioidaan kriteeriviitteisesti. (Työministeriön internetsivut/IPAKI. Inkerinsuomalaisten kielitutkinnot: 1, 3–5.)

DIALANG testi on kielitaidon arviointijärjestelmä ja itsearviointin väline, jonka avulla voi testata tietokoneohjelman avulla omaa kielitaidon tasoaan neljässätoista eri kielessä (englanti, espanja, hollanti, iiri, islanti, italia, kreikka, norja, portugali, ranska, ruotsi, saksa, suomi ja tanska). Testi alkaa lähtötasotestillä, jossa sanastotestin avulla ohjelma määrittää testaajan kielitaidon tason suurin piirtein. Testissä voi valita

taitoalueista lukemisen, kuuntelun tai kirjoittamisen. Dialang-testin tuloksesta saa arvion Euroopan neuvoston taitoasteikon mukaan. (Linguan internetsivut/DIALANG.)

KIKE ja 9-luokkalaisten päättöarviointitesti auttavat opettajia määrittämään maahanmuuttajaoppilaiden suomen kielen taitotasoa peruskoulutasolla. Ne varmasti sekä helpottavat arvioimista että auttavat jokaisen maahanmuuttajaoppilaan huomioimista luokassa. Testit antavat opettajille informaatiota siitä, miten hyvin joku oppilas selviytyy suomen kielellä kirjallisesti tai suullisesti. KIKE sisältää puheen ymmärtämisen- ja puhumisosion ja 9-luokkalaisten päättöarviointitesti puheen ymmärtämisosion, joita ei S2-ylioppilaskokeessa ole.

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen hyväksytyt suorittaminen antaa opiskelijalle oikeuden hakea opiskelemaan korkeakouluihin. S2-ylioppilaskokeessa tavoitteena on tarkastella opiskelijan saavuttamia taitoja, joita suomen kielessä lukion opetussuunnitelman mukaisesti edellytetään. Opiskelija osoittaa S2-ylioppilaskokeen hyväksytyllä suorituksella hallitsevansa suomen kielen riittävän hyvin pystyäkseen jatkamaan opintojaan esimerkiksi yliopistotasolla. S2-ylioppilaskoe ei kuitenkaan riitä hakiessa Suomen kansalaisuutta, vaan tätä varten on erikseen suoritettava joko yleinen kielitutkinto tai valtionhallinnon kielitutkinto. S2-ylioppilaskoe ei sisällä puheen ymmärtämistä eikä myöskään puhumista kuten edellä mainitut kaksi tutkintoa.

Opiskelijan koesuoritus arvostellaan ylioppilastutkinnon arvosanoilla laudaturista improbaturiin. Opiskelijoiden suorituksia verrataan toisten opiskelijoiden suorituksiin, joten arvioiminen on normiviitteistä. Siten S2-ylioppilaskokeen arvioiminen eroaa esimerkiksi yleisten kielitutkintojen arvostelusta, jossa testisuorituksia verrataan pelkästään suoraan tasokriteereihin.

S2-ylioppilaskokeiden teemat ja sanasto liittyvät arkielämään, eivätkä edellytä minkään erityisalan sanaston hallitsemista, jota esimerkiksi valtionhallinnon kielitutkinnoissa luonnollisesti voidaan edellyttää. Finskan koe eroaa suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeesta vaatimustasoltaan huomattavasti ja finskan koe vertautuu helpommin vieraiden kielten kokeiden vaatimustasoon. Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa edellytetään huomattavasti enemmän kokelaalta sekä sanastollisesti että ilmaisullisesti.

4 TUTKIMUSAINEISTON KERUU JA KÄSITTELY

4.1 Tutkimuksen menetelmät

Tutkimukseni on kyselytutkimus, joka toteutettiin kyselylomakkeen avulla. Kysely on osittain postikysely, koska keräsin aineistoa osittain lähettämällä kyselylomakkeita ja toisaalta kysely on myös kontrolloitu kysely, sillä kyselylomake koostui erilaisista kysymystyypeistä, kuten avoimet kysymykset, monivalintakysymykset sekä kysymystyyppinä mukana oli myös Likertin asteikkoon perustuva kysymysosa. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997: 185–186).

Kyselylomakkeessa oli kolmentyyppisiä kysymyksiä: avoimia kysymyksiä, monivalintakysymyksiä sekä Likertin asteikkoon perustuva kysymysosa. Likertin asteikko on kysymystyyppi, jossa esitetään väittämiä. Vastaaaja valitsee vaihtoehdoista sen, miten voimakkaasti hän on samaa tai eri mieltä esitetyistä väittämistä. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997: 189.) Kyselylomakkeessani Likertin asteikon kysymykset olivat S2-ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppisiin liittyviä väittämiä, joihin piti vastata numeroilla 1–5. Väittämissä luku 5 vastasi väittämää *täysin samaa mieltä* ja 1 *täysin eri mieltä*. Jokaisesta väittämästä oli myös vastakkainen väittämäpari. Esimerkiksi väittämälle 22. *Olen varma, miten tiivistelmä tulee pisteittää.* vastakkainen väittämä oli 35. *Tunnen olevani epävarma siitä, miten tiivistelmä pisteitetään.* Näiden vastakkaisten väittämäparien avulla tarkoitukseni oli varmistaa vastausten luotettavuutta. Likertin asteikko -kysymystyyppin vastauksia olen analysoinut kvantitatiivisesti. Vastauksista olen laskenut prosentuaalisia osuuksia, esimerkiksi edellä mainitusta väittämäparista, kuinka moni kaikista vastanneista on ollut *varma* tai *epävarma* pisteittäessään tiivistelmää. Vastausten käsittelyn helpottamiseksi olen yhdistänyt väittämäparit *täysin samaa mieltä* ja *melko samaa mieltä* ja *täysin eri mieltä* ja *melko eri mieltä* omiksi kahdeksi ryhmäkseen. Olen jakanut informantit kyselylomakkeen taustatietojen perusteella ryhmiksi seuraavasti, S2-alalla 'kouluttamattomat' ja 'koulutetut', S2-opetuskokemuksen suhteen 'kokemattomat' ja 'kokeneet' sekä S2-ylioppilaskokeita 'vähän arvioineet' ja 'paljon arvioineet', jolloin väittämiin tulleita vastauksia on voinut tarkastella opettajien erilaisia taustoja vasten.

Avointen kysymysten vastauksia olen käsitellyt kvalitatiivisesti, sillä vastauksia analysoimalla olen pyrkinyt näkemään S2-ylioppilaskokeiden arvioimiseen liittyviä vaikeuksia vastaajien vapaasti kirjoitettujen arvioimiskokemusten pohjalta. Toisaalta jossakin määrin avointen kysymysten vastauksia olen pystynyt käsittelemään myös kvantitatiivisesti, koska monet vastaukset ovat käsitelleet samoja ajatuksia arvioimisesta, joista on siten pystynyt laskemaan prosentuaalisia osuuksia, esimerkiksi kuinka monelle prosentille vastaajia arvioiminen on ollut *haastavaa* tai *vaikeaa*.

Kyselylomakkeen etuna pidetään yleisesti sitä, että sen avulla voidaan kerätä laaja aineisto, jonka pohjalta on mahdollista saada vastauksia moniin kysymyksiin. Toisaalta kyselytutkimus säästää aikaa ja vaivaa, kun tutkijan ei tarvitse järjestää jokaiselle henkilölle erikseen tapaamisaikaa. Kyselytutkimuksen heikkoutena pidetään kuitenkin sitä, että tutkimustulokset antavat helposti vain pinnallisen kuvan tutkittavasta asiasta. Ei ole myöskään mahdollista tietää, kuinka vakavasti henkilöt ovat kyselyyn suhtautuneet. Väärinymmärryksiä kysymysten suhteen ei voida myöskään kontrolloida, koska ei tiedetä, miten hyvin vastausvaihtoehdot ovat onnistuneet. Vastauksia saattaa tulla myös huomattavasti vähemmän takaisin kuin mitä lomakkeita on lähetetty. (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 1997: 184.) Tutkimuksessani vastausprosentti lähetettyihin kyselylomakkeisiin oli kohtalainen (43,6 %). Voidaan olettaa myös vastaajien suhtautuneen kyselyyn vakavasti, koska he olivat opettajia, joille aihe on varmasti ajankohtainen ja tärkeä. Kyselylomakkeen kysymysten suhteen on vaikea sanoa, millaisia väärinymmärryksiä mahdollisesti on ilmennyt. Ainakin sellaisissa tapauksissa, jos opettaja ei ole arvioinut jotakin S2-ylioppilaskokeen tehtävätyyppejä, jotkin tehtävätyypit ovat saattaneet aineiston kokonaisuudessa jäädä vähemmälle huomiolle.

4.2 Kyselylomake

Kyselylomake oli nelisivuinen ja koostui kuudesta kysymysohjeesta: taustatiedot, kokemus suomi toisena kielenä -alalta, kokemukset suomi toisena kielenä arvioimisesta, arvioimiskokemukset eri tehtävätyypeistä, kokemukset arvosteluohjeista ja toiveet ja ideat S2-ylioppilaskokeiden arvioimistyötä ajatellen (ks. LIITE 3.).

Taustatieto-kysymysoosassa pyydettiin vastaajaa kertomaan perustiedot itsestään: sukupuoli, ikä, koulutus ja pääaine. Toisessa kysymysoosassa kysyttiin kokemusta suomi toisena kielenä -alalta, oliko vastaajalla S2-alan koulutusta vai ei. Mikäli vastaajalla oli alan koulutusta, häntä pyydettiin listaamaan käymänsä kurssit (kurssin nimi, laajuus ja vuosi). Samassa kysymysoosassa tiedusteltiin myös, oliko vastaajalla S2-opetuskokemusta ja vastaajan tuli listata kurssit, joita hän oli opettanut (ryhmät, tunnit, kuukaudet). Kolmas kysymysoosa koostui monivalintakysymyksistä ja avoimista kysymyksistä. Monivalintakysymyksissä (3.1., 3.2. ja 3.5.) pyydettiin vastaajaa rastittamaan itseään parhaiten kuvaama väittämä, kuinka usein ja kuinka paljon S2-ylioppilaskokeita vastaaja oli arvioinut. Millaista arvioiminen oli ollut asteikolla *hyvin helppoa, melko helppoa, helppoa, melko vaikeaa, vaikeaa, hyvin vaikeaa* ja miten varma vastaaja oli ollut arvioimistilanteessa: *hyvin varma, melko varma, varma, melko epävarma, epävarma, vai hyvin epävarma*. Avoimissa kysymyksissä (3.3., 3.4. ja 3.6.) pyydettiin kuvailemaan esimerkiksi adjektiiveja apuna käyttäen, millaista S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen oli ollut tai olivatko vastaajat esimerkiksi saaneet apua arvioimistilanteessa kollegoilta ja mikä S2-ylioppilaskokeiden arvioimisessa oli ollut vaikeaa.

Kysymysoosassa neljä oli kolme avointa kysymystä 4.1. a), jossa vastaajalta kysyttiin, mikä S2-ylioppilaskokeiden tehtävätyypeistä oli vaikein arvioida ja miksi ja 4.1.b) -kysymyksessä puolestaan kysyttiin arvioimisessa helpoimmaksi koettua tehtävätyyppiä perusteluineen. 4.2.-kysymyksessä pyydettiin täydentämään, mikäli kokeessa oli vielä muita vaikeiksi koettuja tehtävätyyppejä. Lopuksi tässä kysymysoosassa oli kysymysoosa 4.3., joka koostui neljästäkymmenestä kahdesta väittämästä. Tässä tehtäväosassa kysymyksiä 21, 14 ja 36 on tarkennettu seitsemän palautetun kyselylomakkeen jälkeen. Aiemmat väittämät ovat olleet: 21. *Tunnen pystyväni korjaamaan kirjoitelma-tehtävätyypin hyvin.*, 14. *Koen pystyväni arvioimaan hyvin, millainen on asiasisällöllisesti hyvä tiivistelmä.* ja 36. *Osaan mielestäni arvioida hyvin, millainen on kielellisesti hyvä tiivistelmä.* Tarkennetut väittämät kuulostivat kyselylomakkeessa seuraavilta: 21. *Olen varma, että pystyn korjaamaan kirjoitelma-tehtävätyypin hyvin.* 14. *Olen varma, että pystyn arvioimaan hyvin, millainen on asiasisällöllisesti hyvä tiivistelmä.* ja 36. *Osaan mielestäni arvioida helposti, millainen on kielellisesti hyvä tiivistelmä.*

Viides kysymysosa koostui kysymyksistä, jotka liittyivät S2-ylioppilaskokeen arvosteluohjeisiin ja opettajien mahdolliseen yhteistyöhön ylioppilastutkintolautakunnan kanssa. Ensimmäinen kysymys 5.1. koski vastaajien tyytyväisyyttä arvosteluohjeisiin, vastausvaihtoehtoina olivat monivalintaväittämät: *olen täysin tyytyväinen*, *olen melko tyytyväinen* ja *en ole tyytyväinen*. Mikäli vastaaja kaipasi arvosteluohjeisiin lisäohjeita, hänen oli mahdollista kommentoida sitä tässä kysymysoosassa. Loput kysymykset 5.2. ja 5.3. liittyivät ylioppilastutkintolautakunnalta mahdollisesti saatuihin palautteisiin ja siihen, olivatko kyselyyn vastanneet opettajat olleet yhteydessä ylioppilastutkintolautakuntaan, mikäli arvioimisessa oli ollut ongelmia.

Viimeinen kuudes kysymysosa antoi opettajille puheenvuoron, jossa vastaajien oli mahdollista tuoda esille omia toiveitaan, ideoitaan ja kommentteja S2-ylioppilaskokeiden arvioimiseen liittyen.

4.3 Aineiston keruu ja tutkimukseen vastanneiden esittely

Aineisto on kerätty ympäri Suomea lukion suomen kielen opettajille lähetetyillä viidelläkymmenellä kyselylomakkeella sekä seitsemän vastausta on saatu Jyväskylässä järjestetyssä suomi toisena kielenä -arviointikoulutuksesta keväältä 2004. Arviointikoulutukseen osallistuneet opettajat olivat osallistuneet koulutukseen eri puolilta Suomea. Kahdelle vastaajalle on toimitettu kyselylomake henkilökohtaisesti. Vastausprosentti lähetettyihin kyselylomakkeisiin oli 43,6 %.

Kyselyyn vastasi 33 opettajaa. Naisia vastanneista oli 30 ja miehiä 3. Vastanneet olivat valmistuneet vuosina 1969–2004 ja he olivat iältään alle 30-vuotiaasta yli 60-vuotiaaseen. Suurella osalla vastaajista ei ollut suomi toisena kielenä -koulutusta (16) tai koulutustaustaa oli vähän (9). Melko paljon tai paljon S2-koulutusta oli kahdeksalla vastaajista. Vastanneet olivat valmistuneet filosofian maistereiksi pääaineinaan suomen kieli (21), kirjallisuus (9), germaaninen filologia (2) sekä venäjän kieli (1). Sen sijaan S2-opetuskokemusta vastaajilla oli jo huomattavasti enemmän, jopa kaksikymmentäkolme vastaajista ilmoitti opettaneensa suomea toisena kielenä ja tukiopetusta oli antanut kolme vastaajista. Kaksikymmentä vastaajista oli opettanut suomea toisena kielenä melko paljon (10) tai paljon (10), mutta oli myös kahdeksan opettajaa, joilla opetuskokemusta S2-alalta ei ollut ollenkaan.

Jokainen informantti on koodattu kyselylomakkeen taustatietojen perusteella kirjainyhdistelmän avulla seuraavasti: N = nainen, M = mies, E = ei koulutusta suomi toisena kielenä -alalta, K = suomi toisena kielenä -alan koulutusta, S = opettanut suomea toisena kielenä T = antanut S2-tukiopetusta ja 1–33 luvut vastaavat informantin tunnuslukua aineistossa. Sen jälkeen informantit on jaoteltu ryhmiin S2-koulutustaustan, S2-opetuskokemuksen, S2-ylioppilaskokeiden arvioimismäärän ja arvioimisen toistuvuuden pohjalta. Esimerkiksi koodauksessa NKS30 on kyseessä nainen (N), jolla on S2-alan koulutusta (K) ja S2-opetuskokemusta (S) ja hänen järjestysnumerosa aineistossa on 30.

Seuraavissa taulukoissa näkyvät ryhmät jaoteltuina S2-koulutustaustan, S2-opetuskokemuksen ja arvioimismäärien ja arvioimistiheyden mukaan.

Ryhmä 1. (R1A) (25) 'kouluttamattomat'		Ryhmä 2. (R2B) (8) 'koulutetut'
Vähän koulutusta (9):	Ei ollenkaan koulutusta (16):	Melko paljon (3) / paljon koulutusta (5):
NKS18 (satunn. Iltapäiväkurssija)	NE5	NKS3 (10 ov)
NKS14 (2ov)	ME8	NKS29 (10 ov)
NK16 (2ov)	NE15	NKS30 (15 ov)
NKS26 (3ov)	NE19	
NE6 (3ov)	NE24	
NKS21 (4ov)	ME27	
MKS28 (5ov)	NES33	NKS12 (20 ov)
NKS13 (5ov)	NES1	NKS25 (20 ov)
NKS10 (6ov)	NETS2	NKS31 (20 ov)
	NET4	NKS7 (25 ov)
	NES11	NKS9 (35 ov)
	NES17	
	NES20	
	NET22	
	NKS23	
	NES32	

Taulukko 4. Ryhmittely suomi toisena kielenä -koulutuksen perusteella

Ensimmäisessä taulukossa näkyy jaottelu S2-koulutustaustan perusteella. Ryhmä R1A sisältää ne kyselyyn vastanneet informantit, joilla S2-koulutusta oli vähän (9) (kuusi opintoviikkoa tai vähemmän) tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta (16). Jatkossa käytän tästä ryhmästä nimitystä 'kouluttamattomat', jotta tulosten lukeminen helpottuisi. Ryhmä R2B koostuu informanteista, joilla S2-koulutusta oli melko paljon (3) (10–15 ov) tai paljon S2-koulutusta (5) (20–35 ov). R2B ryhmä on nimetty ryhmäksi 'koulutetut'.

Ryhmä (R1C) 'kokemattomat'		Ryhmä (R2D) (noin vuoden opetuskokemus tai enemmän) 'kokeneet'	
Vähän kokemusta/Tukiopetus/ Ei ollenkaan kokemusta:			
♦Vähän kokemusta (2) / Tukiopetus (3)	Ei ollenkaan kokemusta (8):	♦ Melko paljon kokemusta: (10)	♦ Paljon kokemusta: (10)
NETS2 NKS18 NES20 NET4 NET22	NE5 NE6 ME8 NE15 NK16 NE19 NE24 ME27	NES11 NKS14 NKS21 NKS23 NKS29 NES1 NKS9 NKS10 NKS13 NKS30	NKS26 NKS3 NKS7 NKS12 NES17 NKS25 MKS28 NKS31 NES32 NES33
yht. 13		Yht. 20	

Taulukko 5. Ryhmittely S2-opetuskokemuksen perusteella

Toisen taulukon jako ryhmiin on tehty S2-opetuskokemukseen pohjautuen. Ryhmässä R1C ovat informantit, joilla S2-opetuskokemusta on vähän (5) tai ei ollenkaan (8). Tulosten seuraamisen helpottamiseksi käytän ryhmästä RIC jatkossa tekstissä nimitystä 'kokemattomat'. Ryhmä R2D pitää sisällään ne informantit, joilla S2-opetuskokemusta on melko paljon (10) tai paljon (10). R2D-ryhmän melko paljon tai paljon kokemusta informantteihin lukeutuvat ne vastaajat, jotka ilmoittivat opettaneensa suomea toisena kielenä noin vuoden tai enemmän. R2D-ryhmästä käytän jatkossa nimitystä 'kokeneet'.

Ryhmä A (17) Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän: 1 koe NE5 NES11 NK16 NKS18 NE24	Ryhmä B (16) Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän kuin 5: 5–10 koetta NES1 NKS3 NET4 NKS14 NKS26 NES33
--	---

2–5 koetta NETS2 NE6 ME8 NKS9 NKS10 NES17 NE19 NES20 NKS21 NET22 ME27 NKS29	10–20 koetta NKS12 NE15 NKS23 NKS25 NKS30 NES32 20–30 koetta NKS7 NKS13 yli 40 koetta NKS31 n. 60 koetta MKS28
--	---

Taulukko 6. Ryhmittely S2-ylioppilaskokeiden arvioimismäärän perusteella

Ryhmät A ja B on jaoteltu S2-ylioppilaskokeiden arvioimismäärän perusteella kahteen siten, että ryhmässä A ovat ne informantit, jotka ovat arvioineet S2-ylioppilaskokeita viisi tai vähemmän. B-ryhmässä ovat informantit, joilla arvioimiskokemusta on viidestä tai useammasta S2-ylioppilaskokeesta. B-ryhmän arvioimismäärät vaihtelivat 5–60 kokeeseen.

Ryhmä C (15) Arvioinut harvoin <u>hyvin harvoin</u> (7 + muu vastaus 3) (yhden kerran NE5 / kerran NK16 / tänä keväänä NES33) NE6, NKS9, NES11, NKS18, ME27, NE24, NKS29 <u>satunnaisesti</u> (5) NETS2, NKS10, NES17, NES20, NKS21 <u>muu vastaus</u> (3) (yhden kerran, kerran, yhden kerran)	Ryhmä D (17) Arvioinut S2-ylioppilaskokeita usein <u>melkein joka vuosi</u> (9) NES1, NET4, NKS7, ME8, NKS14, NE15, NE19, NET22, NKS23 <u>joka lukukausi</u> (2) NKS12, NKS30 <u>joka vuosi</u> (3) NKS13, NKS26, NKS31 <u>melkein joka lukukausi</u> (3) NKS25, MKS28, NES32 <u>puuttuu vastaus:</u> (1) NKS3
--	---

Taulukko 7. Ryhmittely S2-ylioppilaskokeiden arvioimistiheyden perusteella

Ryhmät C ja D on jaettu siten, että ryhmässä C ovat informantit, jotka ovat arvioineet S2-ylioppilaskokeita harvoin. Näistä vastaajista kolme ilmoitti arvioineensa kerran, seitsemän vastaajaa kertoi arvioineensa S2-ylioppilaskokeita hyvin harvoin ja viisi vastaajaa satunnaisesti. Ryhmä D koostui informanteista, joilla arvioimiskokemusta oli useammalta vuodelta: melkein joka vuosi (9), joka vuosi (3), joka lukukausi (2) ja

melkein joka lukukausi (3). Yhden informantin (NKS3) vastaus puuttui, eikä hänen vastaustaan ole voitu ottaa tähän jälkimmäiseen ryhmittelyyn mukaan.

Lopuksi nämä neljä ryhmää (A, B, C ja D) on yhdistetty siten, että opettajat, jotka ovat arvioineet S2-ylioppilaskokeita viisi tai vähemmän (A) ja arvioimista on tapahtunut harvoin (C), ovat samassa ryhmässä A/C. Opettajat, jotka ovat arvioineet S2-ylioppilaskokeita viisi tai enemmän (B) tai toistuvasti vuosittain (D), ovat samassa ryhmässä B/D. Jatkossa käytän näistä ryhmistä nimityksiä *'vähän arvioineet'* (A/C) ja *'paljon arvioineet'* (B/D).

<p>Ryhmä A/C (18) Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän/harvoin*:</p> <p>1 koe NE5* NES11* NK16* NKS18* NE24*</p>	<p>Ryhmä B/D (19) Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän kuin 5 /usein**:</p> <p>5–10 koetta NES1** NKS3 NET4** NKS14** NKS26** NES33</p>
<p>2–5 koetta</p> <p>NETS2* NE6* ME8 NKS9* NKS10* NES17* NE19 NES20* NKS21* NET22 ME27* NKS29*</p> <p>NES33* (harvoin)</p>	<p>10–20 koetta</p> <p>NKS12** NE15** NKS23** NKS25** NKS30** NES32**</p> <p>20–30 koetta NKS7** NKS13**</p> <p>yli 40 koetta NKS31**</p> <p>n. 60 koetta MKS28 **</p> <p>ME8**, NE19** NET22**</p>

Taulukko 8. Yhdistetyt ryhmät A/C *'vähän arvioineet'* ja B/D *'paljon arvioineet'*

4.4 Kyselylomakkeen vastausten käsittely

Kyselylomakkeen kysymysosia (avoimia kysymyksiä ja monivalintakysymyksiä) olen pyrkinyt tarkastelemaan sekä nostamalla esille yksittäisiä kokemuksia arvioimisesta että kokoamalla yhteneviä mielipiteitä. Esimerkiksi kyselylomakkeen alkupuolella avoimessa

kysymyksessä 3.3. pyydetään kuvailemaan S2-ylioppilaskokeiden arvioimistilannetta adjektiivien avulla, jolloin vastauksiin olen voinut koota sekä prosentuaalisia kokonaisuuksia että yksittäisiä kommentteja arvioimisesta. Monivalintakysymysten perusteella on puolestaan voitu tuoda esille, kuinka monta prosenttia vastaajista on esimerkiksi ollut epävarmoja tai varmoja arvioimistilanteessa. Kyselylomakkeen vastauksista olen nostanut esille seuraavia näkökulmia:

Millaista arvioiminen on yleisesti ollut?
 Mitkä S2-ylioppilaskokeiden tehtävätyypit olivat olleet helpoimpia arvioida?
 Arvioijien kokemukset yleensä arvioimisesta – helppoa vai vaikeaa ja varmaa vai epävarmaa?
 Missä tehtävätyypeissä oli ollut arvioimisvaikeuksia? ja
 Mikä oli ollut vaikein tehtävätyyppi arvioida?

Likertin asteikon perusteella kootuista vastauksista kysymysoosassa 4.3., on puolestaan pystynyt laskemaan prosentuaalisia osuuksia eri tehtävätyyppien arvioimiskokemuksista.

5 TULOKSET

5.1 Yleistulokset

Opettajia pyydettiin kyselylomakkeessa kuvailemaan esimerkiksi adjektiivien avulla tuntemuksiaan siitä, millaista S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen oli ollut. Kyselyyn vastanneista opettajista 39,4 % oli sitä mieltä, että arvioiminen oli ollut mielenkiintoista. Opettajista 30,3 % oli kokenut ainakin jonkin S2-ylioppilaskokeen tehtävätyypin arvioimisen vaikeaksi tai hankalaksi, kuten esimerkeissä 6, 7 ja 8 todetaan. Esimerkissä 8 tulee esille myös se, miten S2-opetuksen puuttuminen omasta lukiosta ja tuntemattomien opiskelijoiden kokeiden arvioiminen olivat tuntuneet hankaloittavan arvioimistyötä.

- (6) Joidenkin asioiden korjaus on ollut helppoa, mutta esimerkiksi aineita ja tekstin ymmärtämistä on ollut vaikea korjata epämääräisten ohjeiden vuoksi. Siis uudelta, oudolta ja epämääräiseltä. (ME27)
- (7) Korjaaminen on ollut mielenkiintoista ja mukavaa, mutta joidenkin kokeen osioiden kohdalla vaikeaa. (NKS30)

- (8) Hankalalta, ikävältä, ylimääräiseltä taakalta äidinkielen koesuoritusten rinnalla. Koulussamme ei anneta lukiotason SU2-opetusta, joten opiskelijat ovat täysin tuntemattomia. (NKS14)

Haastavaa S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen oli ollut 30,3 %:lle vastaajia. 21,2 %:n mielestä arvioiminen oli ollut työlästä, kuten esimerkissä 9 kuvaillaan.

- (9) Aina on mielenkiintoista nähdä, miten kokelaat ovat osanneet. Työläskin prosessi on ollut; täytyy syventyä aika moneen tehtävään. (NKS26)

18,8 % opettajista kuvaili S2-ylioppilaskokeen arvioimisen olevan epävarmaa, kuten esimerkin 10 vastauksessa tulee esille.

- (10) sekavaa, yksinäistä, epävarmaa (NKS3)

Kyselyyn vastanneista opettajista 12,1 % kuvaili arvioimisen olleen helppoa ja 9 %:n mielestä arvioiminen oli tuntunut jännittävältä ja erilaiselta. 6,1 % vastaajista koki arvioimisen tuntuvan tavalliselta ja erään vastaajan mielestä S2-ylioppilaskokeen arvioiminen muistutti vieraan kielen ylioppilaskokeen arvioimista.

- (11) aivan tavallista vieraan kielen kokeen korjaamista (NKS13)

6,1 % vastaajista tunsu S2-ylioppilaskokeen tuovan vaihtelua, mutta toisaalta kahden vastaajan mielestä myös vievän paljon aikaa, kuten esimerkissä 12 tulee esille.

- (12) Vie tottumattomalta aika paljon aikaa, taulukko auttaa todella paljon. Mielenkiintoista kuitenkin myös (NES1)

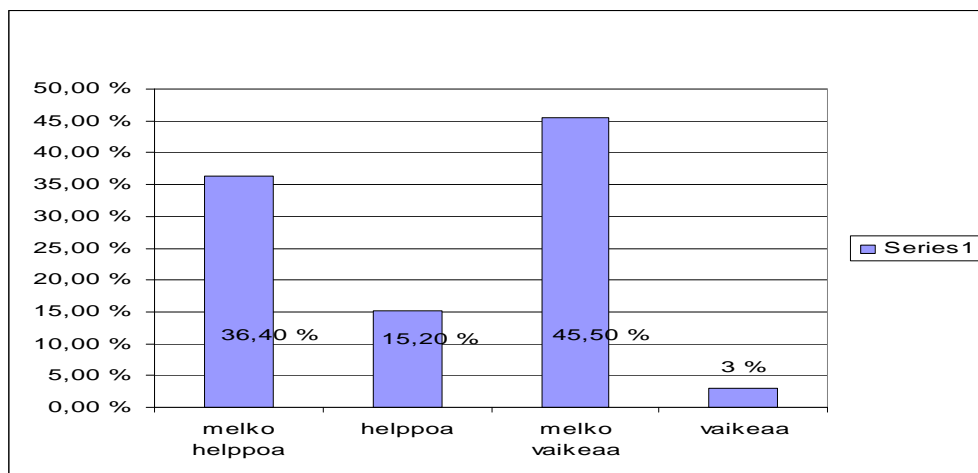
Seuraavat kommentit arvioimisesta olivat yksittäisiä: *mukavaa, sekavaa, yksinäistä, varovaista, tarkkailevaa, selkeää, huolellisuutta vaativaa, opettavaista, ikävää, muuta työtä haittaavaa, turhauttavaa, monitulkintaista, hidasta, uutta, ok, masentavaa ja hankaloittavaa*. Näistä kommentteista muutamia esimerkeissä 13–17.

- (13) opettavaista (näki selvästi kielen vaikeat kohdat) (NES11)

- (14) haittaa keskittymistä äidinkielen yo-kokeen korjaamiseen, aivan erityyppinen koe (NE15)

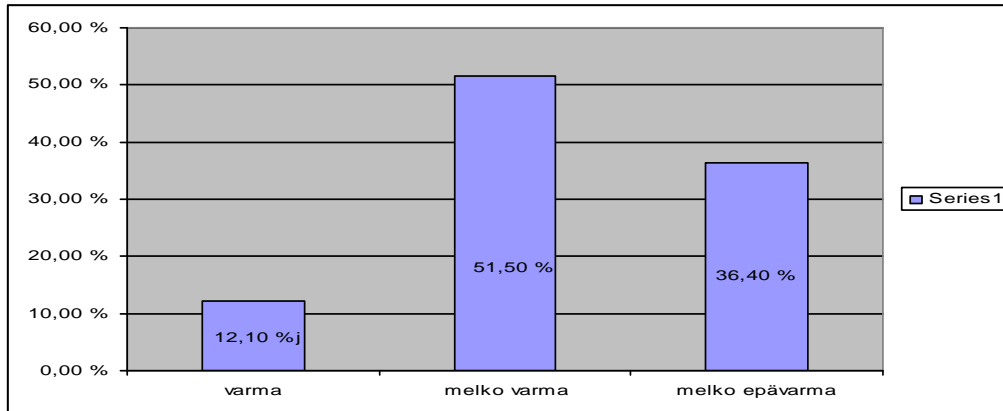
- (15) Erikseen syvennyttävä äidinkielen kokeen korjaamisen keskellä. (NKS23)
- (16) --heikot suoritukset masentavat...tai kiukuttavat helposti...vars. aineiden pisteitys on vaikeaa tasapainoilua usein (esim. hyvä sisältö ja huono rakenteiden hallinta...)(MKS28)
- (17) Nykyään OK kun opettaa ainetta lukiossa. Ennen toimin näppituntumalla. Haastavaa. (NES32)

5.1.1 S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen vaikeuden ja epävarmuuden kokemukset

Taulukko 9. S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen vaikeus ja helppous

Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen arvioimisen oli kaikista kyselyyn vastanneista opettajista kokenut melko vaikeaksi 45,5 % ja vaikeaksi 3 % vastaajista. Melko helppoa arvioiminen oli ollut 36,4 %:lle vastaajia ja helppoa 15,2 %:lle vastaajia.

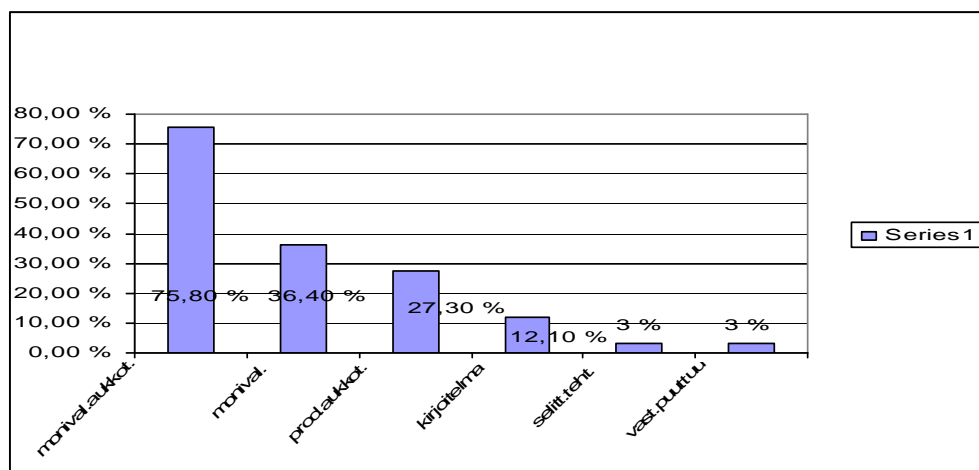

Taulukko 10. Kaikkien kyselyyn vastanneiden opettajien arvioimisen varmuus S2-ylioppilaskokeissa

S2-ylioppilaskokeiden arvioimisessa kyselyyn vastanneista opettajista 51,5 % oli ollut arvioimistilanteessa melko varmoja ja 12,1 % varmoja. Melko epävarmoiksi arvioimistilanteessa itsensä kokeneita opettajia oli 36,4 %.

5.1.2 S2-ylioppilaskokeessa helpoimpina arvioitavina pidetyt tehtävätyypit

Tehtävätyypeinä suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa voivat olla: avoimet kysymykset, selittämistehtävät, tiivistelmä, kommentti tai kannanotto, monivalintatehtävät, monivalinta-aukkotesti, produktiivinen aukkotesti ja kirjoitelma. Kyselylomakkeen kysymysosassa 4.1. b) pyydettiin kertomaan, mikä näistä tehtävätyypeistä oli koettu helpoimmaksi arvioida.

Taulukko 11. S2-ylioppilaskokeessa helpoimpina arvioitavina pidetyt tehtävätyypit

Vastausten prosenttiosuuksia tarkasteltaessa on syytä huomioida se seikka, että jotkut vastaajista mainitsivat helpoimmiksi tehtävätyypeiksi useampia tehtävätyyppejä, joka nostaa prosenttiosuuksia taulukossa. Arvioinnissa helpoimmaksi tehtävätyypiksi arvioida oli koettu erityisesti **monivalinta-aukkotesti**, tätä mieltä vastaajista oli 75,8 %. Ylioppilastutkintolautakunnalta tulleet oikeat ratkaisut sablonana olivat helpottaneet huomattavasti arvioimistyötä. Yli kolmannes (36,4 %) informanteista oli kokenut **monivalinta-tehtävätyypin** helpoimmaksi ja vajaa kolmannes (27,3 %) vastaajista piti **produktiivista-aukkotestiä** helpoimpana S2-ylioppilaskokeen tehtävätyypinä. Esimerkissä 18 on erään informantin kommentti produktiivisen aukkotestin arvioimisesta:

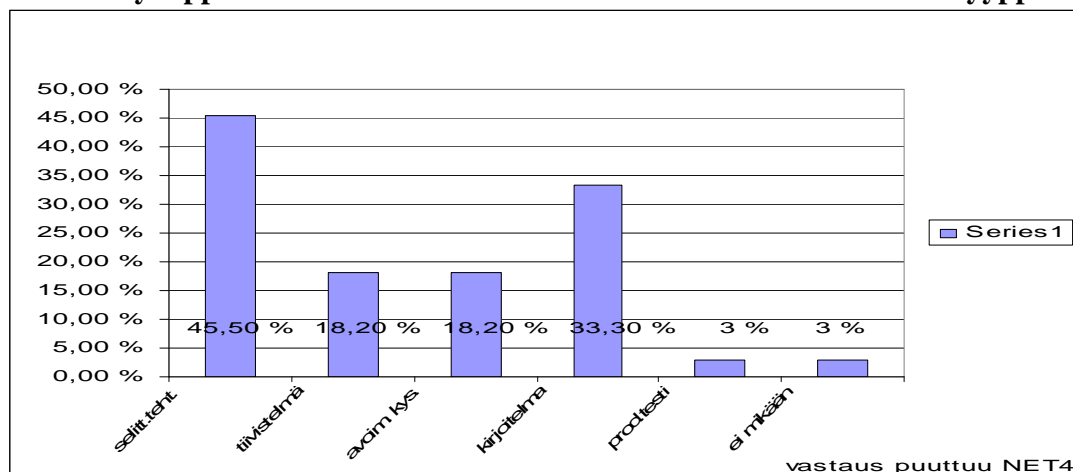
(18) --selkeä, ei kauheasti vaihtoehtoisia vastauksia (NES33)

Kirjoitelma-tehtävätyyppeä helpoimpana oli pitänyt 12,1 % informanteista. Vastauksissa korostui aiempi kokemus arvioimisesta. **Selittämistehtävää** helpoimpana tehtävätyypinä oli pitänyt vain yksi vastaajista. Yhden informantin vastaus puuttui.

5.1.3 Arvioimisvaikeuksia tuottaneet tehtävätyypit

Kyselylomakkeessa kysyttiin kysymysoosassa 4.1. a), minkä tehtävätyypin arvioiminen oli ollut vaikeinta ja miksi sekä opettajia pyydettiin kertomaan myös kysymysoosassa 4.2., mikäli jokin muu tehtävätyyppi oli arvioimisessa tuottanut vaikeuksia.

5.1.3.1 S2-ylioppilaskokeiden vaikeimmaksi arvioitavaksi koettu tehtävätyyppi

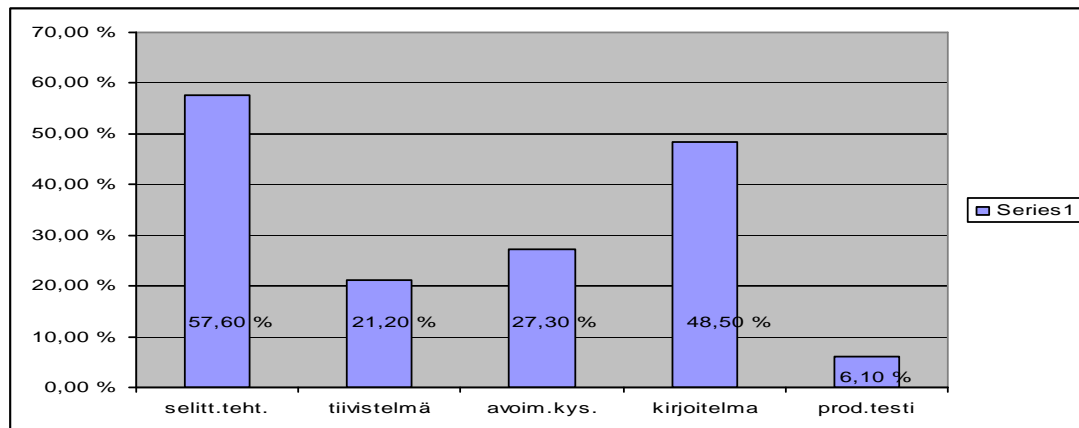

Taulukko 12. S2-ylioppilaskokeen vaikeimpana arvioitavana pidetty tehtävätyyppi

Informanttien vastausten perusteella S2-ylioppilaskokeen tehtävätyypeistä oli vaikeinta arvioida selittämistehtävät (45,5 %), kirjoitelma (33,3 %), tiivistelmä (18,2 %), avoimet kysymykset (18,2 %), produktiivinen aukkotesti (3 %) ja ei mikään (3 %). Joissakin vastauksissa vaikeimpia tehtävätyyppejä ylioppilaskokeesta oli mainittu enemmän kuin yksi.

5.1.3.2 Muita arvioimisen kannalta vaikeiksi koettuja tehtävätyyppejä

Kyselylomakkeessa oli tarkentava kysymys 4.2. Onko jonkin muun tehtävätyypin/tehtävätyyppien korjaaminen tuottanut vaikeuksia? Miten ja miksi?, joka antoi mahdollisuuden kertoa lisäksi, mitkä muut tehtävätyypit olivat olleet vaikeita arvioida.

Taulukko 13. Muita arvioimisen kannalta vaikeiksi koettuja tehtävätyyppejä

Kaiken kaikkiaan arvioimisvaikeuksia olivat tuottaneet S2-ylioppilaskokeissa informanttien mukaan tehtävätyypeistä seuraavat: selittämistehtävät (57,6 %), tiivistelmä (21,2 %), avoimet kysymykset (27,3 %), kirjoitelma (48,5 %) ja produktiivinen aukkotesti (6,1 %). Vastausprosentteihin vaikutti muun muassa se, että usealla informantilla ei ollut kokemusta tiivistelmän arvioimisesta. Jokaista tehtävätyyppiä kaikki kyselyyn vastanneet eivät ole välttämättä arvioineet, sillä tehtävätyypit ylioppilaskokeessa vaihtelevat vuosittain.

5.2 Tulokset ryhmittäin

Seuraavassa olen ryhmitellyt kyselyyn tulleet vastaukset opettajien S2-koulutustaustan, S2-alan opetuskokemuksen, S2-ylioppilaskokeiden arvioimismäärien ja arvioimistiheyden mukaisesti. Ensimmäisenä on opettajien ryhmä **'kouluttamattomat'**, johon kuuluivat opettajat, joilla S2-alan koulutusta oli vähän tai ei ollenkaan. Seuraavina ryhminä ovat **'koulutetut'** (opettajat, joilla S2-koulutusta on paljon), **'kokemattomat'** (opettajat, joilla S2-alan opetuskokemusta on vähän tai ei ollenkaan), **'kokeneet'** (opettajat, joilla S2-alan opetuskokemusta on vuosi tai enemmän), ryhmä **'vähän arvioineet'** (opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita harvoin ja määrältään 5 tai vähemmän) ja ryhmä **'paljon arvioineet'** (opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita usein ja määrältään viisi tai enemmän).

Jokaisen ryhmän yhteydessä käsitellään ryhmälle vaikeimmaksi arvioimisessa osoittautunut tehtävätyyppi suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeen tehtävätyypeistä ja esitellään ryhmän opettajien muissa tehtävätyypeissä ilmenneitä arvioimisvaikeuksia. Ryhmiä on kaiken kaikkiaan kuusi ja ryhmien jäsenet sekoittuvat taustojensa moninaisuuden takia toisiinsa. Joissakin esimerkeissä toistuvat samat kommentit joko siksi, että informantit ovat viitanneet samalla kommentilla eri tehtävätyyppeihin tai ovat yksinkertaisesti edustamassa taustojensa perusteella esimerkiksi ryhmiä **'kouluttamattomat'**, **'kokemattomat'** ja **'vähän arvioineet'**.

5.2.1 Suomi toisena kielenä -koulutuksen vaikutus arvioimiskokemuksiin

Ryhmä 'kouluttamattomat' (R1A) (Vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta)

Tämä ryhmä koostui kahdestakymmenestäviidestä opettajasta, joista yhdeksällä opettajalla (36 %) oli vähän S2-alan koulutusta ja ryhmän muilla vastaajilla ei alan koulutusta ollut lainkaan. S2-alan opetuskokemusta heistä oli viidellätoista (60 %).

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta	54 %	58 %	46 %	58,8 %	52 %

Taulukko 14. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä **'kouluttamattomat'**

Avointen kysymysten pisteittämisessä epävarmoja oli ryhmässä 54 % sekä vaikeaksi arvioimisen koki 58 %. Kielivirheitten vaikutus pisteisiin esimerkissä 19 ja arvosteluohjeiden pisteitysohjeet esimerkeissä 20 ja 21, olivat tuntuneet muutamalle vastaajalle vaikeilta. Myös kielitaidon tason arvioiminen oli tuottanut 46 %:lle vastaajista vaikeuksia, kuten esimerkissä 22 tulee esille. Vastauksessa odotettavan oleellisen tiedon määrittely, oli tuottanut hankaluuksia muun muassa esimerkin 23 informantille.

- (19) Vaikea tietää, miten paljon kielivirheet vaikuttavat pisteisiin. (NET4)
- (20) -- koska pisteytysohjeet ovat monitulkintaisia. (NK16)
- (21) Miten pitkälle riittää, jos asia on ymmärretty. (NES20)
- (22) -- tason arvioiminen (NET22)
- (23) Ei aina pysty arvioimaan, mikä relevanttia vastauksessa, mikä ei. (NE6)

Hankaluuksia oli ollut myös esimerkin 24 informantilla, kun opiskelija oli nojannut liikaa vastauksessaan pohjatekstiin ja rutiinin puuttuminen oli vaikeuttanut arviointia esimerkin 25 informantin kohdalla.

- (24) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (25) Avointen kysymysten vastauksia on työläs korjata, kun ei ole rutiinia. (NKS18)

Arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioiminen oli tuntunut vaikealta 52 %:sta ryhmän vastaajia.

SELITTÄMISTEHTÄVÄT					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta	66,6 %	58 %	44 %	58 %	50 %

Taulukko 15. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'kouluttamattomat'

Vastaajat, joilla S2-koulutustaustaa oli vähän tai ei ollenkaan, olivat kokeneet **selittämistehtävien** arvioimisen *vaikeimmaksi* S2-ylioppilaskokeiden tehtävätyypeistä. Pisteittämisessä epävarmoiksi vastaajista koki itsensä 66,6 % sekä arvioimisen vaikeaksi oli todennut ryhmässä 58 % opettajista. Pisteitysohjeet olivat esimerkin 26 informantin mielestä tuntuneet monitulkintaisilta. Virheiden vaikutus pisteitykseen oli puolestaan tuottanut vaikeuksia esimerkin 27 informantille sekä jo pelkästään vastausten arvottaminen, oli ollut esimerkin 28 vastaajalle vaikeaa.

(26) Pisteitysohjeet ovat liian monitulkintaisia. (NK16)

(27) Pisteitys, virheiden vaikutus. (NETS2)

(28) Esim. sanallisissa tehtävissä: minkä arvoisia vastaukset ovat pisteytettynä. (NKS23)

Sisällön ja kielitaidon tason kanssa tasapainoilu arvioimisessa oli aiheuttanut vaikeuksia ainakin muutamalle vastaajista esimerkeissä 29 ja 30. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 44 %:n mielestä tässä ryhmässä. Arvioiminen oli ollut selittämistehtävässä epävarmaa 58 %:lle vastaajia ja arvosteluohjeiden avusta huolimatta puolet tämän ryhmän vastaajista koki arvioimisen vaikeaksi.

(29) Selostamistehtävät ovat joskus vaikeita arvioitavia: missä suhteessa kieli, sisältö ja tehtävänannon noudattaminen ovat arvioinnissa (NKS10)

(30) -- koska sekä sisältö, että kieli tulee ottaa huomioon. (NKS21)

Opettajien mielestä oli ollut muun muassa vaikeaa tietää, mitä seikkoja selittämistehtävissä painotetaan opiskelijoiden vastauksissa, kuten esimerkissä 31 tulee esille. Kokelaan pohjatekstiin liiallisen nojautumisen oli kokenut ongelmalliseksi esimerkin 32 informantti. Makuasioihin oli kiinnittänyt huomiota esimerkin 33 informantti; jollekulle arvioijalle vastaus saattaa olla hyvä, jollekin toiselle ei niinkään. Tulkinnanvaraisuuksia arvostelussa oli todettu olevan liikaa esimerkin 34 informantin mukaan, eikä erojen uskottu aina johtuvan pelkästään kielitaidosta tai ymmärtämisestä, kuten esimerkissä 35 tulee esille. Kuulovammaisten vastausten ydinajatusten ymmärtäminen oli tuottanut myös ongelmia esimerkin 36 informantille ja itse tehtävätyyppejä oli kommentoinut hankalaksi esimerkin 37 informantti.

- (31) On vaikea vieläkään tietää, mitä esim. selittämistehtäviin TODELLA vaaditaan. (NES32)
- (32) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (33) Makuasia on usein se, onko asia selitetty parhaalla mahd. tavalla. (NES1)
- (34) Tulkinnanvaraisuuksia liikaa. (NKS14)
- (35) Erot eivät aina johdu kielitaidosta tai ymmärtämisestä. (NES11)
- (36) Kuulovammaisten laatimien vastausten ydinajatusten ymmärtäminen lienee vaikeinta. (ME8)
- (37) Hankalia suomalaisellekin. (NE15)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta	20 %	28 %	24 %	28 %	32 %	31,1 %

Taulukko 16. Arvioimiskokemukset tiivistelmästä ryhmässä 'kouluttamattomat'

Tiivistelmän arvioiminen oli koettu suhteellisen helpoksi, sillä vain viidennes 'kouluttamattomat' -ryhmässä koki pisteittämisen epävarmaksi ja vajaa kolmannes (28 %) vaikeaksi. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut ryhmässä 24 prosentille vaikeaa ja epävarmuutta tiivistelmän koherenssin ja ilmaisun arvioimisessa oli kokenut ryhmässä 32 % opettajista. Arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioimisen vaikeaksi oli kokenut 31,1 %. Toisaalta tulosta selittää myös, että kaikilla vastaajilla ei välttämättä ole kokeita arvioidessaan ollut tätä tehtävätyyppiä arvioitavanaan, joka tietenkin vaikuttaa vastausprosentteihin *en osaa sanoa* -vastauksina. Tiivistelmiä S2-ylioppilaskokeissa on ollut vain kaksi kertaa vuosina 1996–2004. *En osaa sanoa* -vastausten määrä vaihteli tässä ryhmässä välillä 32–48 %.

Kokelaan liiallinen pohjatekstiin nojautuminen oli koettu hankalaksi tiivistelmien arvioimisessa ainakin esimerkin 38 informantin mielestä. Toisaalta esimerkin 39 informantti oli kokenut, että opetuskäytössä tiivistelmä on sen verran harvinainen, että se vaikuttaisi arvioimisen vaikeuteen. Kuulovammaisten tekstien ymmärtämisessä oli ollut vaikeuksia esimerkin 40 informantilla.

- (38) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (39) Ei ole juuri käytössä opetuksessa. (NET22)
- (40) Kuulovammaisten laatimien vastausten ydinajatusten ymmärtäminen lienee vaikeinta. (ME8)

KIRJOITELMA

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta	46 %	42 %	40 %	34 %	40 %

Taulukko 17. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'kouluttamattomat'

Kirjoitelman arvioimisessa pisteitys oli tuottanut vaikeuksia 42 %:lle vastaajia sekä epävarmoja vastaajista oli ollut 46 %. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 40 %:lle opettajia. Arvioimisohteista huolimatta vaikeuksia kirjoitelman arvioimisessa oli kokenut 40 % opettajista. Ohjeita pidettiin muun muassa tulkinnanvaraisina, kuten esimerkissä 41 todetaan.

- (41) Ohjeet tulkinnanvaraisia. YTL: n korjaaja voi painottaa eri tavoin! (MKS28)

Vastauksissa tuli myös esille seuraavanlaisia vaikeuksia: vertailukohtien puuttuminen tai vähäisyys, kuten esimerkeissä 42 ja 43 tulee esille, erilainen lähtökohta arvioimiseen esimerkissä 44, kirjoitelman poikkeaminen tehtävänannosta esimerkissä 45 tai tulkinnanvaraisuus mainitaan esimerkissä 46.

- (42) Valmista mallia ei ole. -- Vertailukohtien puuttuminen (aineita on ollut vain yksi/kirjoituskerta). (NKS21)

- (43) -- koska vertailuaineistoa on äärimmäisen vähän (NKS10)
- (44) Erilainen lähtökohta kuin ennen (NE5)
- (45) Vaikeinta arvioida, jos kirjoitelma ei vastaa tehtävänantoa... ja jos ei ole vaadittua sanamäärää tekstissä; on liian epämäär. ohje, että vähennet. 5–50 pist. !!! (NES17)
- (46) Tulkinnanvaraisuus. Esim. usein aineen sisällön ja muodon arvottaminen on vaikeaa. (Sisältö hyvä, muoto huono tai toisinpäin) (NE19)

Ryhmä 'koulutetut' (R2B) (Melko paljon/paljon S2-alan koulutusta)

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Melko paljon/paljon S2-alan koulutusta	31,3 %	25 %	37,5 %	27,5 %	18,8 %

Taulukko 18. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä 'koulutetut'

Tässä ryhmässä oli yhteensä kahdeksan opettajaa ja heillä kaikilla oli myös S2-alan opetuskokemusta. Opettajat, joilla S2-alan koulutustaustaa oli paljon, kokivat pisteittämisen **avoimissa kysymyksissä** suhteellisen vaikeaksi. 31,3 % vastaajista oli ollut pisteittäessään epävarma ja 25 % oli kokenut pisteittämisen vaikeaksi. Kielitaidon tason määrittäminen avoimissa kysymyksissä oli puolestaan ollut ryhmässä melko vaikeaa, sillä lähes neljäkymmentä prosenttia (37,5 %) vastanneista opettajista oli ollut tätä mieltä. Arvosteluohjeet oli kuitenkin tässä ryhmässä koettu hyödyllisiksi ja hyväiksi, sillä vain 18,8 % oli sitä mieltä, että niiden avusta huolimatta arvioiminen oli ollut vaikeaa. Vaikeuksia aiheuttaneita tekijöitä S2-alalla koulutetuimmille opettajille olivat olleet esimerkiksi vertailukohtien vähäisyys, kuten esimerkin 47 informantti toteaa.

- (47) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteyttäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)

SELITTÄMISTEHTÄVÄT

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Melko paljon/paljon S2-alan koulutusta	31,3 %	18,8 %	18,8 %	12,5 %	12,5 %

Taulukko 19. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'koulutetut'

'Koulutetut'-ryhmän opettajat olivat kokeneet **selittämistehtävät vaikeimmaksi** tehtävätyypiksi arvioida samoin kuin 'kouluttamattomien' ryhmä. Selittämistehtävissä pisteittämisen epävarmaksi oli kokenut 31,3 % vastaajista ja vaikeaksi vajaa viidennes (18,8 %). Arvosteluohjeiden apu oli auttanut ilmeisesti useaa opettajaa, sillä vain 12,5 % tämän ryhmän opettajista oli kokenut arvioimisen vaikeaksi arvosteluohjeiden avusta huolimatta. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa vajaalle viidennekselle (18,8 %). Esimerkin 48 informantti oli kokenut, että mallivastausten avulla arvioiminen saattaisi olla helpompaa.

- (48) Se, ettei opettaja saa minkäänlaisia mallivastauksia. Joskus on ollut hankala tulkita, millaisen vastauksen esim. sanaselitystehtäviin tulisi tulla. -- (NKS25)

Vaikeuksia oli tuottanut myös vertailukohtien vähäisyys, joka tulee esille esimerkissä 49. Arvioimisvaikeuksia esimerkin 50 informantille puolestaan olivat tuottaneet opiskelijoiden vaikeudet erottautua pohjatekstien ilmauksista.

- (49) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteyttäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)
- (50) Ei käsitystä vaadittavasta vastauksesta, usein vaikeaa ilmaista valitut kohdat toisin sanoin. (NKS3)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Melko paljon/paljon S2-alan koulutusta	12,5 %	37,5 %	6,3 %	0 %	0 %	10 %

Taulukko 20. Arvioimiskokemukset tiivistelmistä ryhmässä 'koulutetut'

Tiivistelmän arvioiminen oli ollut 'koulutetut'-ryhmässä melko helppoa, sillä vain pisteittämisessä oli ollut useammalla opettajalla vastausten perusteella vaikeuksia. Vastaajista vaikeaksi pisteittämisen oli kokenut 37,5 % sekä epävarmoja vastaajista oli ollut 12,5 %. Kielitaidon tason arvioiminen oli ollut vaikeaa vain 6,3 %:lle vastaajia ja arvosteluohjeiden avusta huolimatta vain 10 % oli kokenut arvioimisen vaikeaksi. Arvosteluohjeiden tulkinnassa oli ollut muun muassa vaikeuksia esimerkin 51 informantilla.

- (51) Tiivistelmän arviointi mietityttää joskus eniten. Arvosteluohjeiden tulkinta. (NKS31)

Sen sijaan asiasisällön arvioiminen ja koherenssin ja ilmaisun arvioiminen ei ollut tämän ryhmän jäsenille kenellekään epävarmaa. *En osaa sanoa* -vastausten määrä vaihteli tässä ryhmässä 0–25 prosenttiin.

KIRJOITELMA

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Melko paljon/paljon S2-alan koulutusta	18,8 %	18,8 %	25 %	12,5 %	25 %

Taulukko 21. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'koulutetut'

Kirjoitelman arvioimisessa pisteittäminen oli ollut vajaalle viidennekselle vastaajista vaikeaa (18,8 %). Pisteittämisessä oli ollut vaikeuksia ainakin esimerkin 52 informantilla.

- (52) Aineiden pistemäärissä on tullut eniten heittoja,-- (NKS12)

Vaikeinta 'koulutetut'-ryhmälle oli ollut kielitaidon tason määrittäminen (25 %) ja pisteittäminen arvosteluohjeiden avusta huolimatta (25 %). Vaikeuksia olivat tässä ryhmässä tuottaneet esimerkiksi interferenssin vaikutus arvosteluun ja arvosteluohjeiden ohjeistuksen tulkitseminen, kuten esimerkissä 53 todetaan sekä kirjoitelman sisällön ja kielellisen puolen suhteuttaminen arvostelussa toisiinsa esimerkissä 54.

(53) Esimerkiksi vieraan kielen vaikutus näkyy aika helposti, ja sen pitäisi sopia aika alhaisen pistemäärän kuvaukseen. Tai "kielen hallinta puutteellista", mitä se on käytännössä?(NKS29)

(54) Voi olla esim. sisällöltään hyvä mutta kielellisesti ei jne. (NKS9)

Rakenneseos pisteittämisessä oli ollut vaikeuksia esimerkin 55 informantilla esiohjeistuksen puuttuessa.

(55) Esim. rakenneseos pisteitys, koska mitään esiohjeistusta ei ole ollut. (NKS7)

5.2.2 Suomi toisena kielenä -opetuskokemuksen vaikutus arvioimiskokemuksiin

Ryhmä 'kokemattomat' (R1C) (Vähän opetuskokemusta/tukiopetus/ei ollenkaan kokemusta S2-alalta)

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän opetuskokemusta/tukiopetus /ei ollenkaan kokemusta S2-alalta	69,2 %	76,9 %	20 %	73,1 %	65,4 %

Taulukko 22. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä 'kokemattomat'

'Kokemattomat'-ryhmässä oli kolmetoista opettajaa. S2-alan koulutustaustaa oli ryhmässä kahdella opettajalla ja hiukan S2-alan opetuskokemusta kolmella opettajalla. Tämän ryhmän opettajat olivat kokeneet **avointen kysymysten** pisteittämisen epävarmaksi, jopa 69,2 % vastanneista opettajista oli tätä mieltä. Vaikeaksi pisteittämisen oli kokenut 76,9 % opettajista ja arvioiminen yleensä oli ollut 'kokemattomien' -ryhmässä epävarmaa 73,1 %:lle opettajia. Esimerkin 56 vastauksessa tulee esille avointen kysymysten arvioimisen vaikeus; mihin arvioimisessa oikeastaan pitää kiinnittää

huomionsa, mikä on olennaista avointen kysymysten vastauksissa? Mitä vastauksiin odotetaan? Toisaalta rutiinien puuttuminen oli koettu ongelmalliseksi, kuten esimerkin 57 informantti toteaa.

(56) Ei aina pysty arvioimaan, mikä relevanttia vastauksessa, mikä ei. (NE6)

(57) Avoimien kysymysten vastauksia on työläs korjata, kun ei ole rutiinia. (NKS18)

Arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioiminen oli tuntunut jopa 65,4 %:lle opettajia vaikealta. Hämmästyttävää on, että kielitaidon tason arvioiminen oli vastaajista kuitenkin ollut vaikeaa vain viidenneksestä vastaajia. Vastaava prosenttiluku oli 62,5 % ryhmässä, jossa oli opettajia, joilla S2-opetuskokemusta oli melko paljon tai paljon.

SELITTÄMISTEHTÄVÄT

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän opetuskokemusta/ tukiopetus/ei ollenkaan kokemusta S2-alalta	73,1 %	65,4 %	57,7 %	69,2 %	57,7 %

Taulukko 23. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'kokemattomat'

Selittämistehtävät oli koettu tässä ryhmässä *vaikeimmaksi* tehtävyytyypiksi arvioida. Jopa 73,1 % vastaajista oli ollut pisteittämisessä epävarmoja ja 65,4 % vastaajista oli kokenut pisteittämisen vaikeaksi. Arvosteluohjeiden avusta huolimatta 57,7 % oli tuntenut arvioimisen vaikeaksi. Rutiinien puuttuminen oli aiheuttanut vaikeuksia (vastauksessa viitattu sekä avoimiin kysymyksiin että selittämistehtäviin, katso esimerkki 57), kielivirheiden vaikutus pisteisiin oli mietityttänyt esimerkin 58 informanttia sekä pisteitysohjeet oli koettu liian monitulkintaisiksi esimerkissä 59. Esimerkin 60 opettaja oli miettinyt, miten pitkälle asian ymmärtäminen riittää selittämistehtävissä. Mikä on kielellisen ilmaisun osuus arvostelussa?

(58) Vaikea tietää, miten paljon kielivirheet vaikuttavat pisteisiin. (NET4)

(59) Pisteitysohjeet ovat liian monitulkintaisia. (NK16)

(60) Miten pitkälle riittää, jos asia on ymmärretty? (NES20)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän opetuskokemusta/ tukiopetus/ei ollenkaan kokemusta S2-alalta	46,2 %	2,4 %	27 %	34,7 %	27 %	30,8 %

Taulukko 24. Arvioimiskokemukset tiivistelmistä ryhmässä 'kokemattomat'

Tiivistelmän pisteittäminen oli ollut epävarmaa 46,2 %:lle vastaajia 'kokemattomien' ryhmässä. Asiasisällön arvioiminen oli ollut vaikeaa 34,7 %:lle vastaajia sekä koherenssin ja ilmaisun arvioiminen oli ollut vaikeaa 27 %:lle kyselyyn vastanneelle opettajalle. Omat opetuskäytännöt vaikuttavat luonnollisesti siihen, miten tutuiksi arvioitavat tekstityypit tulevat. Jos opettaja ei opetuksessaan käytä tiivistelmiä, voi tehtävätyypin arvioiminen olla hankalampaa, kuten toteaa esimerkin 61 informantti.

(61) Ei ole juuri käytössä opetuksessa. (NET22)

KIRJOITELMA

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Vähän opetuskokemusta / tukiopetus/ei ollenkaan kokemusta S2-alalta	46,2 %	30,8 %	42,4 %	23,1 %	19,3 %

Taulukko 25. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'kokemattomat'

Opettajilla, joilla S2-alan opetuskokemusta oli vähän, olivat kokeneet **kirjoitelman** arvioimisen ryhmässään melko vaikeaksi. Pisteittäminen oli ollut vaikeaa 30,8 %:lle

vastaajia ja epävarmuutta arvioimisessa oli tuntenut 46,2 % ryhmän vastaajista. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 42,4 %:lle opettajia. Vaikeutena pidettiin muun muassa erilaista lähtökohtaa esimerkissä 62 ja tulkinnanvaraisuutta esimerkissä 63; miten sisältö ja muoto tulisi arvioimisessa huomioida suhteessa toisiinsa.

- (62) Erilainen lähtökohta kuin ennen. (NE5)
- (63) Tulkinnanvaraisuus. Esim. usein aineen sisällön ja muodon arvottaminen on vaikeaa. (sisältö hyvä, muoto huono tai toisinpäin) (NE19)

Ryhmä 'kokeneet' (R2D) (Noin vuoden tai enemmän S2-alan opetuskokemusta)

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Noin vuoden tai enemmän S2-alan opetuskokemusta	35 %	32,5 %	62,5 %	25 %	30 %

Taulukko 26. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä 'kokeneet'

Opettajia, joilla oli noin vuosi tai useita vuosia S2-alan opetuskokemusta, oli aineistossa yhteensä kaksikymmentä. Heistä S2-koulutusta oli viidellätoista. Tämän ryhmän opettajat olivat kokeneet **avoimet kysymykset vaikeimmaksi** tehtävätyypiksi arvioida S2-ylioppilaskokeissa. Pisteittäminen oli ollut vaikeaa noin kolmannekselle (32,5 %) tämän ryhmän vastaajia. Epävarmuutta pisteittämisessä oli kokenut melkein sama prosenttiosuus (35 %). Pisteittämisessä oli ollut vaikeuksia määrittää kielivirheiden vaikutusta pisteittämiseen muun muassa esimerkin 64 informantilla ja esimerkin 65 vastauksessa puolestaan vaikeuksia oli tuottanut vertailukohtien vähäisyys. Liiallinen pohjatekstiin nojautuminen oli myös aiheuttanut arvioimisvaikeuksia esimerkin 66 informantille.

- (64) Vaikeaa tietää, miten paljon kielivirheet vaikuttavat pisteisiin. (NET4)
- (65) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteyttäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)

- (66) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)

Erityisen vaikeaksi S2-alalla kokeneemmat opettajat olivat tunteneet kielitaidon tason arvioimisen, jopa yli puolet vastaajista (62,5 %).

SELITTÄMISTEHTÄVÄT					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Noin vuoden tai enemmän S2-alan opetuskokemusta	47,5 %	22,5 %	25 %	32,5 %	30 %

Taulukko 27. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'kokeneet'

Pisteittäminen oli ollut myös S2-alalla kokeneemmille opettajille epävarmaa **selittämistehtävissä**, melkein puolet tämän ryhmän opettajista oli sitä mieltä (47,5 %). Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa neljännekselle vastaajia ja vajaa kolmannes (30 %) oli sitä mieltä, että arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioiminen ei ollut helppoa. Vaikeuksia oli aiheuttanut muun muassa se, ettei arvioimistilanteessa ole ollut riittävästi vertailukohtia tai mallivastauksia. Esimerkit 67 ja 68 tuovat tätä puolta arvioimisesta esille. Erojen ei ole katsottu aina johtuvan kielitaidosta tai ymmärtämisestä, painotti esimerkin 69 informantti. Pohjatekstin noudattaminen oli vaikeuttanut arvioimista esimerkkien 70 ja 71 informanttien kohdalla ja tulkinnanvaraisuus puolestaan oli hankaloittanut arvioimista esimerkkien 72 ja 73 informantteilla. Esimerkin 74 informanttia oli opetuskokemustaan huolimatta mietityttänyt tehtävän vaatimustason määrittäminen.

- (67) Se, ettei opettaja saa minkäänlaisia mallivastauksia. Joskus on hankala tulkita, millaisen vastauksen esim. sanaselitystehtäviin tulisi tulla. (NKS25)
- (68) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteyttäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)
- (69) Erot eivät aina johdu kielitaidosta tai ymmärtämisestä. (NES11)
- (70) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)

- (71) Ei käsitystä vaadittavasta vastauksesta, usein vaikeaa ilmaista valitut kohdat omin sanoin. (NKS3)
- (72) Tulkinnanvaraisuuksia on liikaa. (NKS14)
- (73) Makuasia on usein se, onko asia selitetty parhaalla mahd. tavalla. (NES1)
- (74) On vaikea vieläkin tietää, mitä selittämistehtäviin TODELLA vaaditaan. (NES32)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Noin vuoden tai enemmän S2-alan opetuskokemusta	17,5 %	22,5 %	15 %	12,5 %	12,5 %	15 %

Taulukko 28. Arvioimiskokemukset tiivistelmästä ryhmässä 'kokeneet'

'Kokeneet'-ryhmän informantit olivat kokeneet **tiivistelmän** arvioimisen melko helpoksi, vain 22,5 % tämän ryhmän opettajista oli kokenut pisteittämisen vaikeaksi ja 12,5 % asiasisällön, koherenssin ja ilmaisun arvioimisen vaikeaksi. Vaikeuksia olivat tuottaneet ainakin opiskelijan liiallinen tukeutuminen pohjatekstiin esimerkissä 75 ja arvosteluohjeiden tulkinta esimerkissä 76.

- (75) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (76) Arvosteluohjeiden tulkinta. (NKS31)

KIRJOITELMA

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Noin vuoden tai enemmän S2-alan opetuskokemusta	35 %	40 %	32,5 %	32,5 %	40 %

Taulukko 29. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'kokeneet'

'Kokeneet'-ryhmän opettajille **kirjoitelman** arvioiminen oli ollut vaikeaa. Pisteittämisen vaikeaksi oli kokenut 40 % sekä epävarmoja oli ollut yli kolmannes (35 %). Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 32,5 prosentille opettajia ja arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioiminen oli tuottanut vaikeuksia 40 %:lle opettajia. Vaikeuksia olivat aiheuttaneet esimerkiksi vertailuaineiston puuttuminen tai vähäisyys esimerkkien 77 ja 78 informanteille ja pisteittäminen puolestaan oli ollut vaikeaa esimerkkien 79 ja 80 informanttien mielestä. Vaikeuksia oli tuottanut arvosteluohjeiden pistemääräkuvauksiin vertaaminen esimerkissä 81 ja sisällön ja kielellisen puolen arvioiden suhteuttaminen toisiinsa tulee puolestaan esille esimerkissä 82. Muita vaikeuksia olivat olleet esimerkin 83 informantille opiskelijan poikkeaminen tehtävänannosta, monen asian huomioon ottaminen esimerkin informantille 84 ja ohjeiden tulkinnanvaraisuus puolestaan esimerkin 85 informantille.

- (77) Vertailukohtien puuttuminen (aineita on ollut vain yksi/kirjoituskerta). – Valmista mallia ei ole. (NKS21)
- (78) Kirjoitelman arviointi, koska vertailuaineistoa on äärimmäisen vähän. (NKS10)
- (79) Esim. sanallisissa tehtävissä: minkä arvoisia vastaukset ovat pisteytettynä. (NKS23)
- (80) Aineiden pistemäärissä on tullut eniten heittoja,-- (NKS12)
- (81) Esimerkiksi vieraan kielen vaikutus näkyy aika helposti, ja sen pitäisi sopia aika alhaisen pistemäärän kuvaukseen. Tai "kielen hallinta puutteellista", mitä se on käytännössä? (NKS29)
- (82) Voi olla esim. sisällöltään hyvä mutta kielellisesti ei jne. (NKS9)
- (83) Vaikeinta arvioida, jos kirjoitelma ei vastaa tehtävänantoa... ja jos ei ole vaadittua sanamäärää tekstissä; on liian epämäär. ohje, että vähennet. 5–50 pist. !!! (NES17)
- (84) Niin monet asiat pitää ottaa huomioon. (NES33)
- (85) Ohjeet tulkinnanvaraisia. YTL:N korjaaja voi painottaa eri tavoin! (MKS28)

Rakenneseosion pisteittämisessä oli ollut vaikeuksia esiohjeistuksen puuttuessa esimerkin 86 informantilla.

(86) Esim. rakenneseosion pisteytys, koska mitään esiohjeistusta ei ole ollut. (NKS7)

5.2.3 Arvioimismäärän ja arvioimisen toistuvuuden vaikutukset arvioimiskokemuksiin

Ryhmä 'vähän arvioineet' (A/C) (Opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita harvoin ja määrältään viisi tai vähemmän

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän/harvoin*	64,1 %	69,6%	75 %	58,4 %	86,1 %

* harvoin: hyvin harvoin, satunnaisesti

Taulukko 30. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä 'vähän arvioineet'

'Vähän arvioineet'-ryhmässä oli kahdeksantoista opettajaa, joista kuudella oli S2-alan koulutusta ja kymmenellä S2-alan opetuskokemusta. Tähän ryhmään on yhdistetty opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita viisi tai vähemmän ja ne opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita harvoin. Ryhmän opettajat olivat kokeneet **avoimet kysymykset vaikeimmaksi** tehtävätyypiksi arvioida. 64,1 % opettajista oli tuntenut avointen kysymysten pisteittämisen epävarmaksi ja 69,6 % vaikeaksi. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 75 %:lle tämän ryhmän vastaajia.

Avointen kysymysten arvioiminen oli koettu muun muassa työlääksi, rutiinien puuttuessa, kuten esimerkin 87 informantti toteaa. Muita vaikeuksia oli tuottanut opiskelijan vastauksesta olennaisen huomioiminen, mitä avoimissa kysymyksissä oikeastaan vastauksiin haettiin, esimerkin 88 informantin mukaan.

(87) Avoimien kysymysten vastauksia on työläs korjata, kun ei ole rutiinia. (NKS18)

(88) Ei aina pysty arvioimaan, mikä relevanttia vastauksessa, mikä ei. (NE6)

SELITTÄMISTEHTÄVÄT

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän / harvoin*	64,1 %	52,8%	44,4 %	55,6 %	50 %

* harvoin: hyvin harvoin, satunnaisesti

Taulukko 31. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'vähän arvioineet'

Epävarmuutta **selittämistehtävien** pisteittämisessä oli ollut 'vähän arvioineet'-ryhmässä 64,1 %:lla. Vaikeaksi pisteittäminen oli kokenut yli puolet (52,8 %). Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 44,4 %:lle vastaajia. Arviointiohjeiden avusta huolimatta arvioiminen oli ollut vaikeaa puolelle vastaajia. Vaikeutena olivat olleet pisteitysohjeiden monitulkintaisuus, joka tulee esille esimerkin 89 informantin vastauksessa ja virheiden vaikutus pisteitykseen esimerkissä 90. Myös erojen ei ollut koettu aina johtuvan kielitaidosta ja ymmärtämisestä esimerkkinä 91 informantin mukaan. Esimerkin 92 informantin mielestä tehtävä oli huonosti laadittu.

(89) Pisteytysohjeet ovat liian monitulkintaisia. (NK16)

(90) Pisteytys, virheiden vaikutus (NETS2)

(91) Erot eivät aina johdu kielitaidosta tai ymmärtämisestä. (NES11)

(92) Mielestäni tehtävä oli huonosti laadittu. (ME27)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän / harvoin*	38,9 %	36,1 %	30,6 %	27,8 %	30,6 %	25 %

* harvoin: hyvin harvoin, satunnaisesti

Taulukko 32. Arvioimiskokemukset tiivistelmistä ryhmässä 'vähän arvioineet'

Tiivistelmän arvioiminen oli ollut 'vähän arvioineet'-ryhmässä melko vaikeaa. Pisteittämisen vaikeaksi oli kokenut 36,1 % ja epävarmoja oli ollut 38,9 %. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 30,6 %:lle vastaajia. Esimerkiksi se, ettei tiivistelmä ole paljon käytössä opetuksessa oli vaikeuttanut esimerkin 93 informantin arvioimista. Virheiden vaikutus pisteitykseen oli ollut vaikeutena esimerkin 94 informantilla. Kuulovammaisten tekstien ymmärtäminen oli tuottanut vaikeuksia esimerkin 95 informantille.

(93) Ei ole juuri käytössä opetuksessa. (NET22)

(94) Pisteytys, virheiden vaikutus. (NETS2)

(95) Kuulovammaisten laatimien vastausten ydinajatusten ymmärtäminen lienee vaikeinta. (ME8)

KIRJOITELMA

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai vähemmän / harvoin*	55,6 %	44,4 %	55,6 %	41,7 %	44,5 %

* harvoin: hyvin harvoin, satunnaisesti

Taulukko 33. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'vähän arvioineet'

Kirjoitelmien pisteittäminen oli ollut vaikeaa 44,4 %:lle tämän ryhmän opettajia ja epävarmoja arvioimisen suhteen oli ollut 55,6 % opettajista. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 55,6 %:lle opettajia. Arvosteluohjeiden avusta huolimatta vaikeuksia oli kokenut 44,5 % opettajista. Vaikeuksia arvioimiseen olivat aiheuttaneet muun muassa vertailuaineiston vähäisyys esimerkin 96 informantille ja erilainen lähtökohta arvioimiseen puolestaan esimerkin 97 informantille. Tulkinnanvaraisuutta painotti esimerkin 98 informantti ja kokelaiden tekstien peilaaminen arviointiohjeisiin oli tuottanut vaikeuksia esimerkkien 99 ja 100 informantteille. Sisällön ja kielen suhteuttaminen arvioinnissa toisiinsa oli ollut vaikeaa esimerkin 101 informantille. Valmiin mallin saamisen mahdottomuutta harmitteli esimerkin 102 informantti ja niin monen asian huomioon ottamista puolestaan esimerkin 103 informantti.

- (96) -- koska vertailuaineistoa on äärimmäisen vähän. (NKS10)
- (97) Erilainen lähtökohta kuin ennen. (NE5)
- (98) Tulkinnanvaraisuus. Esim. usein aineen sisällön ja muodon arvottaminen on vaikeaa. (sisältö hyvä, muoto huono tai toisinpäin). (NE19)
- (99) Vaikeinta arvioida, jos kirjoitelma ei vastaa tehtävänantoa... ja jos ei ole vaadittua sanamäärää tekstissä; on liian epämäär. ohje, että vähennet. 5–50 pist. !!! (NES17)
- (100) Esimerkiksi vieraan kielen vaikutus näkyy aika helposti, ja sen pitäisi sopia aika alhaisen pistemäärän kuvaukseen. Tai "kielen hallinta puutteellista", mitä se on käytännössä? (NKS29)
- (101) Voi olla esim. sisällöltään hyvä mutta kielellisesti ei jne. (NKS9)
- (102) Valmista mallia ei ole. (NKS21)
- (103) Niin monet asiat pitää ottaa huomioon. (NES33)

Ryhmä 'paljon arvioineet' (B/D) (Opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita usein ja määrältään viisi tai enemmän

AVOIMET KYSYMYKSET					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän / usein **	36,9 %	36,9 %	31,6 %	39,5%	39,5 %

** usein: melkein joka vuosi/joka lukukausi/joka vuosi

Taulukko 34. Arvioimiskokemukset avoimista kysymyksistä ryhmässä 'paljon arvioineet'

Tässä 'paljon arvioineet' -ryhmässä oli yhdeksäntoista opettajaa, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita viisi tai enemmän ja ne opettajat, jotka olivat arvioineet S2-ylioppilaskokeita usein. Yhdellätoista opettajalla oli S2-alan koulutusta ja kolmella toista S2-alan opetuskokemusta. **Avoimien kysymysten** pisteittäminen oli ollut tämän ryhmän opettajille suhteellisen helppoa, sillä vain 36,9 % oli kokenut arvioimisen epävarmaksi ja 36,9 % vaikeaksi. Kielitaidon tason arvioiminen oli ollut vaikeaa 31,6 %:lle vastaajia. Vertailukohteiden vähäisyys oli tuottanut vaikeuksia arvioimiseen esimerkin 104 informantille ja opiskelijoiden liiallinen nojautuminen pohjateksteihin puolestaan oli

vaikkeuttanut esimerkin 105 informantin arvioimistyötä. Kielivirheiden vaikutus pisteisiin esimerkissä 106, ja miten pitkälle asian ymmärtäminen riitti kielivirheiden rinnalla esimerkissä 107, olivat aiheuttaneet arvioimisongelmia. Arvioimisohjeiden avusta huolimatta arvioimisen vaikeaksi oli kokenut 39,5 % tämän ryhmän opettajista.

- (104) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteittäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)
- (105) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (106) Vaikeaa tietää, miten paljon kielivirheet vaikuttavat pisteisiin. (NET4)
- (107) Miten pitkälle riittää, jos asia on ymmärretty. (NES20)

SELITTÄMISTEHTÄVÄT

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän / usein **	57,9 %	50 %	34,2%	44,8 %	39,5 %

** usein: melkein joka vuosi/joka lukukausi/joka vuosi

Taulukko 35. Arvioimiskokemukset selittämistehtävistä ryhmässä 'paljon arvioineet'

Selittämistehtävät oli koettu *vaikeimmaksi* tehtävätyypiksi arvioida myös kokeneempien arvioijien ryhmässä. Vaikeuksia arvioimisessa olivat muun muassa tuottaneet: tulkinnanvaraisuus esimerkeissä 108 ja 109, opiskelijan pohjatekstin liian orjallinen noudattaminen esimerkeissä 110 ja 111, pisteittäminen esimerkissä 112, mallivastausten/vertailuaineiston puuttuminen esimerkeissä 113 ja 114 ja tehtävän vaatimustason määrittäminen puolestaan esimerkissä 115. Pisteittäminen oli ollut epävarmaa 57,9 %:lle opettajia, ja kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa 34,2 %:lle vastaajia. Arvosteluohjeiden avusta huolimatta arvioiminen oli ollut vaikeaa 39,5 %:lle vastaajia tässä ryhmässä.

- (108) Makuasia on usein se, onko asia selitetty parhaalla mahdollisella tavalla. (NES1)

- (109) Tulkinnanvaraisuuksia liikaa. (NKS14)
- (110) Ei käsitystä vaadittavasta vastauksesta, usein vaikeaa ilmaista valitut kohdat toisin sanoin. (NKS3)
- (111) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (112) Esim. sanallisissa tehtävissä: minkä arvoisia vastaukset ovat pisteytetyinä. (NKS23)
- (113) Se, ettei opettaja saa minkäänlaisia mallivastauksia. Joskus on hankala tulkita, millaisen vastauksen esim. sanaselitystehtäviin tulisi tulla. (NKS5)
- (114) Jos kokeita on ollut kerralla tarkastettavana vain 1–2 on niiden pisteyttäminen hankalaa, koska ei ole vertailukohteita. (NKS30)
- (115) On vaikea vieläkin tietää, mitä selittämistehtäviin **TODELLA** vaaditaan. (NES32)

TIIVISTELMÄ

	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Asiasisällön arvioiminen	Onko koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tiivistelmä? Arvioiminen:	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän / usein **	26,3 %	31,6 %	15,8 %	23,7 %	29,0 %	21,1 %

** usein: melkein joka vuosi/joka lukukausi/joka vuosi

Taulukko 36. Arvioimiskokemukset tiivistelmästä ryhmässä 'paljon arvioineet'

'Paljon arvioineet'-ryhmän opettajille **tiivistelmän** arvioiminen oli melko helppoa, vain 26,3 % oli pisteittämisessä epävarmoja ja kielitaidon tason määrittäminen oli vaikeaa vain 15,8 %:lle vastaajia. Vaikeaksi oli koettu muun muassa kokelaan pohjatekstiin nojautuminen esimerkissä 116 ja arvosteluohjeiden tulkinta esimerkissä 117. Vaikeuksia arvioimiseen olivat aiheuttaneet myös tiivistelmän vähäinen käyttö opetuksessa esimerkin 118 informantin mukaan ja mallivastausten puuttuminen esimerkin 119 informantin kohdalla.

- (116) Opiskelija ei useinkaan löydä omia sanoja, vaan noudattaa pohjatekstiä. (NKS26)
- (117) Arvosteluohjeiden tulkinta. (NKS31)
- (118) Ei ole juuri käytössä opetuksessa. (NET22)
- (119) Se, ettei opettaja saa minkäänlaisia mallivastauksia. -- (NKS5)

KIRJOITELMA					
	Pisteittäminen		Kielitaidon tason määrittäminen	Arvioiminen	Arvosteluohjeiden avusta huolimatta, arvioiminen
	epävarmaa	vaikeaa	vaikeaa	epävarmaa	vaikeaa
Arvioinut S2-ylioppilaskokeita 5 tai enemmän / usein **	31,6 %	34,2 %	23,7 %	23,7 %	31,6 %

** usein: melkein joka vuosi/joka lukukausi/joka vuosi

Taulukko 37. Arvioimiskokemukset kirjoitelmista ryhmässä 'paljon arvioineet'

'Paljon arvioineet'-ryhmässä **kirjoitelmien** arvioiminen oli ollut aika vaikeaa. Pisteittäminen oli ollut vaikeaa 34,2 %:lle vastaajia ja 31,6 %:lle opettajia puolestaan epävarmaa. Kielitaidon tason määrittäminen oli ollut vaikeaa yli viidennekselle (23,7 %) kyselyyn vastanneista opettajista. Arvosteluohjeita oli pidetty tulkinnanvaraisina esimerkin 120 informantin mukaan ja oli koettu, että niin moni asia piti arvioidessa ottaa huomioon esimerkin 121 informantin mukaan. Aineiden pistemäärissä oli tullut eroavaisuuksia ylioppilaslautakunnan ja esimerkin 122 informantin kohdalla ja tulkinnanvaraisuus, sisällön ja kielellisen puolen suhteuttaminen toisiinsa oli ollut vaikeaa esimerkin 123 informantille.

- (120) Ohjeet tulkinnanvaraisia. YTL:n korjaaja voi painottaa eri tavoin! (MKS28)
- (121) Niin monet asiat pitää ottaa huomioon. (NES33)
- (122) Aineiden pistemäärissä on tullut eniten heittoja-- (NKS12)
- (123) Tulkinnanvaraisuus. Esim. usein aineen sisällön ja muodon arvottaminen on vaikeaa. (sisältö hyvä, muoto huono tai toisinpäin) (NE19)

5.3 Saatiinko arvioimiseen kollegiaalista apua?

Kyselyyn vastanneista opettajista suurin osa (63,6 %) oli arvioinut kokeita yksin ja osa opettajista kertoi arvioineensa yleensä yksin (12,1 %). Kollegiaalista apua opettajista kertoi saaneensa kaksitoista opettajaa (36,4 %). Apua he olivat saaneet muun muassa opiskelijajästäväältä (NK16), puhelimitse (NKS18, NKS30), katsoneet yhdessä pisteet kollegan kanssa (NKS21), keskustelleet kollegoiden kanssa (NKS21, NES33), saaneet apua S2-ylioppilaskokeita arvioineelta opettajalta (NE24, NKS31), saaneet vinkkejä S2-opettajalta (ME27), pohtineet hankalia kohtia yhdessä kollegan kanssa (NKS26) ja tarvittaessa saaneet apua S2-kollegalta, lukeneet esimerkiksi aineet ristiin (MKS28).

5.4 Kokemukset arvosteluohjeista

Viidennessä kysymysoosassa opettajilta kysyttiin tyytyväisyyttä ylioppilastutkintolautakunnan antamiin arvosteluohjeisiin. Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajia kertomaan, olivatko he saaneet palautetta arvioimistaan S2-ylioppilaskokeista ja millaista palautetta he olivat saaneet? Opettajia pyydettiin myös lomakkeessa ilmoittamaan, mikäli he ovat olleet yhteydessä ylioppilastutkintolautakuntaan, jos arvioimisessa oli ollut ongelmia.

Ylioppilastutkintolautakunnan arviointiohjeisiin täysin tyytyväisiä vastanneista opettajista oli yksi opettaja, opettajista melko tyytyväisiä oli ollut 66,7 % ja tyytymättömiä 21,2 % opettajista. Vastaus puuttui kolmelta vastaajalta NKS13, MKS28 ja NES11, kolmannelta vastaajalta kokemuksen puuttumisen takia.

Moni opettajista oli antanut parannusehdotuksia arvioimisohejeisiin. Näitä parannusehdotuksia olivat seuraavat.

Esimerkkivastauksia oli toivonut 15,2 % opettajista, joista ovat esimerkit 124–128.

- (124) Esimerkkivastauksia esim. selittämistehtäviin vuosittain. (NKS3)
- (125) Mallivastaukset tai ranskalaiset viivat vastausten sisältöodotuksista auttaisivat minua korjaajana. (NKS12)
- (126) Tarkemmat esimerkkivastaukset tehtäviin, joihin ne voi antaa -> säästäisi opettajan aikaa ja vaivaa. (NKS25)
- (127) Avoimiin kysymyksiin voisi olla esimerkkivastaukset. (NKS30)

- (128) Esimerkit olisivat hyviä, mm. ”kielellisesti hyvä vastaus” on aika laaja käsite. (NES33)

Tarkennuksia ohjeisiin oli toivonut 18,2 % opettajista, joiden kommentteista seuraavassa esimerkit 129–134.

- (129) Kirjoitelman + tiivistelmän ohjeet selkeät. Selittämisteht. + avoimet kysymykset kaipaisivat tarkennuksia. Esim. Voiko olla opiskelijan omaa tulkintaa? Kielestä yksityiskohtaisempia ohjeita. (NET4)
- (130) Tarkemmat lisäohjeet koekohtaisesti olisivat paikallaan. (NKS7)
- (131) Ainakin tarkennuksia korjausohjeisiin voi tehdä. (ME8)
- (132) Arviointiohjeet ovat liian epätasällisiä. Lisäksi tuntuu vaikealta antaa esim. selittämistehtävistä pisteitä, koska asteikolla 1–0 vain täydellisestä vastauksesta saa pisteen. (NK16)
- (133) Ohjeet voisivat olla vähän eksaktimmat – jos mahdollista. (NKS23)
- (134) Selkeät yksinkertaiset ohjeet.-- (ME27)

Pisteittämisen ohjeistukseen parannusta toivoi 15,2 %, joista esimerkit (132, 135–139).

- (135) Kirjoitelman arv. pistevähennykset selkeämmiksi ohjeiksi. (NES17)
- (136) Miten erilaiset virhetyypit taksoitetaan?-- (NET22)
- (137) Ohjeissa puhutaan pistevähennyksistä, mutta ei tarkenneta asiaa riittävästi (esim. lähtötekstin liian orjallisesta noudattamisesta pitää väh. pisteitä; paljonko vähennetään? (NKS26)
- (138) --Esim. ohje liian lyhyen kirjoitelman sakottamisesta on epäselvä (5-55p!) (ME27)
- (139) Tarkennuksia kirjoitelman pisteitykseen. (NKS29)

Enemmän arvioimiskokemusta oli toivonut esimerkin 140 informantti.

- (140) Lisää korjaamiskokemusta! (NE5)

Kielitaidon tason määrittämiseen paneutumisen oli nähnyt tärkeäksi kaksi informanttia esimerkeissä 141 ja 142.

- (141) Ohjeet auttavat kyllä S2-kokeen tarkistamisessa, mutta S2-kokelaiden kirjo ja kielen taidot ovat huomattavasti suuremmassa määrin toisistaan poikkeavat kuin äidinkielen kokeen tekijöiden. (NKS10)
- (142) --Miten eri kielet vaikuttavat oikeinkirjoitukseen? (NET22)

Kukaan kyselyyn vastanneista opettajista ei ollut saanut ylioppilastutkintolautakunnalta muunlaista palautetta kuin nähnyt lautakunnan pisteitykset. Vain esimerkin 143 informantti oli ollut yhteydessä ylioppilastutkintolautakuntaan.

- (143) --Joskus olen soittanut kun pisteet ovat esim. aineissa pudonneet dramaattisesti. --(MKS28)

5.5 Viestit opettajilta

Viimeisessä kuudennessa kysymysoasassa vastaajat saivat puheenvuoron, jossa he saivat kertoa omia kommenttejaan, toiveitaan ja ideoitaan S2-ylioppilaskokeiden arvioimistyon tueksi. Opettajista 18,2 % toivoi tai suositteli (esimerkeissä 144–149) opettajien yhteisiä tapaamisia, jolloin he voisivat jakaa arvioimiskokemuksiaan. Nuorien arvioijien *pyöreä pöytä* saattaisi hyvinkin auttaa ensikertalaisia S2-kokeen arvioijia, kuten esimerkin 146 informantti ehdottaa.

- (144) Toive: lähialueiden opettajat voisivat olla yhteydessä ja vaihtaa kokemuksia.-- (NES17)
- (145) Ja koska ei ole kollegaa, jonka kanssa työstä keskustelisi, homma tuntuu aina siltä, että on aloitettava tyhjästä ja alusta. (NKS14)
- (146) ---Nuoria ”korjaajia” auttaisi ns. arviointi piiri (”pyöreä pöytä”) (MKS28)
- (147) Kun kokelaita on vähän (1–2/vuosi), jää materiaali ja vertailu vähäiseksi. Jonkinlaisia yhteisiä kokoontumisia voisi olla: silloin voisi lukea muidenkin opettajien materiaalia, vertailla jne. (NES1)
- (148) Kaipaisin kollegiaalista tukea – koulutusta ym. Korjaan yksin, mikä on välillä vähän yksinäistä. (NES32)
- (149) --kollegoiden yhteistyö. (NETS2)

Koulutusta toivoi opettajista 36,4 % (esimerkit 150–155). Esimerkiksi eritasoisiksi arvioitujen suoritusten näkeminen ja koulutus eri tehtävätyyppien arvioimisesta olisi koettu hyödylliseksi esimerkin 150 ja 152 informanttien mielestä. Useinhan opettajan arvioidessa hänellä ei ole vertailuaineistoa juurikaan tai koe saattaa olla ensimmäinen arvioitava S2-ylioppilaskoe. Tason määrittäminenkin varmasti helpottuisi, jos olisi jotakin aineistoa, mihin kokelaan suoritusta voisi verrata.

- (150) Koulutusta kokeesta (eri tehtävätyyppien arvioinnista) (NKS3)
- (151) --Koulutusta aina tarvitaan. (NES17)
- (152) Alueellista koulutusta, jossa näkisi useita eritasoisiksi arvioituja suorituksia. (NKS18)
- (153) Koulutus ei olisi ollut pahitteeksi. (NKS23)
- (154) Alueellista koulutusta,-- (NKS18)
- (155) Tiivis yhden päivän mittainen koulutus olisi varmasti sikäli hyvä, että sellaiseen lähtisivät useimmat opet. (NET22)

Mallivastauksia ja vertailuaineistoa suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeista toivoi 21,2 % kyselyyn vastanneista opettajista. Näistä vastauksista esimerkit 156–162.

- (156) Kaipaisin konkreettisia malleja, esim. eritasoisten suoritusten pisteytyksiä perusteluineen.---(NET4)
- (157) --Esimerkkejä. (NE6)
- (158) Mallivastaukset tai lista sisältöodotuksista auttaisivat minua korjaajana. (NKS12)
- (159) Eniten korjaamista hankaloittaa se, että kokelaita on ollut niin vähän. Ei ole mitään vertailukohtaa, jos on vain yksi suoritus arvioitavana. (NKS14)
- (160) Alueellista koulutusta, jossa näkisi useita eritasoisiksi arvioituja suorituksia. (NKS18)
- (161) Eikö lautakunnalta voisi tulla korjausehdotuksia, kuten vieraisissa kielissä (?) (tai esim. selittämisteht. ja avoimissa kys. Jonkinlaisia esimerkkivastauksia eri pistemääristä) (NES33)

- (162) Koska olen joutunut korjaamaan kokeita vain yksittäin, ilman vertailupohjaa, jonkinlainen vertailuaineisto voisi olla hyödyksi ainakin minulle. (NKS21)

Kyselyyn vastanneista opettajista 6,1 % toivoi mahdollisuuksia saada enemmän kokemusta suomi toisena kielenä arvioimisen saralta esimerkiksi harjoittelun kautta. Esimerkissä 163 erään informantin kommentointia.

- (163) Enemmän kokemusta ja harjoittelua. -- (NE6)

Muita toiveita olivat mahdolliset suomi toisena kielenä -oppaat, selkeämmät arvosteluohjeet sekä toivottiin enemmän esimerkkejä S2-kirjoitelmista Ylioppilasaineita-kirjaan. S2-ylioppilaskokeiden ajallista sijoittamista toivottiin myös muutettavan, jotta kokeen arvioimiseen voisi keskittyä kunnolla. Eräs opettaja oli ideoinut sensoreiden käyttöön Internet-palvelua ja palvelevaa puhelinta, silloin kun opettajat arvioimistyössään mahdollisesti apua tarvitsisivat. Esimerkit 164–169 kertovat näistä parannusehdotuksista informantikohtaisesti.

- (164) Koulutus auttaisi varmasti, mutta selkeämmät arviointiohjeet olisivat ensisijaisen tärkeitä. (NK16)
- (165) Jokavuotisissa Ylioppilasaineita-kirjoissa voisi olla enemmän esimerkkejä myös suomi toisena kielenä -kirjoitelmista ja muistakin tehtävistä. (NKS30)
- (166) Arviointiohjeissa voisi olla, jos mahdollista, jotakin tietoa kokelaiden suomen kielen taitojen odotustasosta suhteessa siihen, kuinka paljon he ovat opiskelleet suomea ja kauanko he Suomessa ovat asuneet. (NKS10)
- (167) Ajallinen sijoittaminen niin, että voi keskittyä joka kokeeseen kunnolla (uuden yo-kokeen myötäähän äidinkielen koeajat muutenkin muuttuvat. (NE15)
- (168) Mahdolliset suomi toisena kielenä -oppaat, olisivat omalta kannaltani parhaita. (ME8)
- (169) Sensoreiden Internet-palvelun, palvelevan puhelimen, koulutukseen sensoreiden yhteinen linjaus. (ME27)

6 PÄÄTELMIÄ

6.1 Aineiston laajuus ja tulosten luotettavuus

Aineiston olen kerännyt kyselylomakkeilla Suomen eri lukioiden opettajilta postikyselyinä, henkilökohtaisesti toimittamalla kyselylomakkeita sekä keräämällä vastauksia kyselyyn arviointikoulutuksesta. Otos on siis suhteellisen pieni ja summittainen. Vastauksia sain 33 kappaletta, joten saadut tulokset ovat vain suuntaa antavia. Ryhmien jaotteluissa on epätasapainoa määrän suhteen, joten pienemmissä ryhmissä esimerkiksi muutama vastaus saattaa nostaa prosenttiosuuksia huomattavasti. Esimerkiksi ryhmässä 'koulutetut' oli vain kahdeksan vastaajaa, kun taas ryhmässä 'kouluttamattomat' vastausten prosenttiosuudet laskin kahdenkymmenenviiden informantin vastauksista.

Toisaalta myös vastausten painoarvo tehtävätyyppien suhteen ei anna selkeää kuvaa. Kirjoitelma-tehtävätyyppi oli ollut S2-ylioppilaskokeessa joka vuosi, mutta esimerkiksi tiivistelmä on ollut kokeessa vain kahtena kirjoituskertana. Voidaan siis olettaa, että harvemmillä opettajalla on kokemusta S2-ylioppilaskokeiden tiivistelmän arvioimisesta, kun tehtävätyyppi on ollut kokeessa vain syksyllä 2002 ja keväällä 2004. Kokemuspohjaa kirjoitelmista oli jokaisella S2-ylioppilaskokeita arvioineella opettajalla, mutta tiivistelmän arvioimisesta kokemukset ovat vastauksissa huomattavasti harvinaisempia. Tuloksissa ovat siis painottuneet niiden tehtävätyyppien arvioimiskokemukset, joita S2-ylioppilaskokeissa on suosittu.

6.2 S2-ylioppilaskokeiden arvioimiskokemukset

Yleisvaikutelmia arvioimisesta kuvailtiin opettajien vastauksissa lähinnä adjektiiveilla mielenkiintoinen, helppo, haastava, vaikea, työläs ja epävarma. S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen oli ollut kaikkien kyselyyn vastanneiden opettajien keskuudessa melko vaikeaa 45,5 %:n mielestä ja melko epävarmaa 36,4 %:n mielestä.

Melko epävarmoiksi itsensä arvioimistilanteessa kokeneiden opettajien joukossa oli 61,5 % opettajia, joilla oli vähän tai ei ollenkaan S2-alan koulutusta ja 46,2 % opettajia, joilla oli vähän tai ei ollenkaan S2-alan opetuskokemusta. Vastaavasti näistä itsensä melko epävarmoiksi kokeneista opettajista 38,5 % oli opettajia, joilla oli S2-alan

koulutusta ja 53,9 % opettajia, joilla S2-alan opetuskokemusta oli paljon. Toisaalta opettajista varmoja arvioimistilanteessa oli ollut 12,1 % ja melko varmoja arvioidessaan puolestaan 51,5 %.

Arvioimistilanteessa itsensä varmoiksi kokeneiden opettajien joukossa oli vain yksi opettaja, jolla ei ollut S2-koulutusta tai -opetuskokemusta. Kaikilla muilla varmoiksi arvioimistilanteessa itsensä tunteneilla opettajilla oli S2-opetuskokemusta ja yhdellä myös S2-alan koulutusta. Melko varmoiksi arvioimisen kokeneista opettajista jopa 76,5 %:lla oli S2-alan opetuskokemusta ja 70,6 %:lla S2-alan koulutusta. Voidaan siis aineiston perusteella päätellä, että suurin osa opettajista, jotka ovat saaneet S2-alan koulutusta ja ovat opettaneet suomea toisena kielenä, ovat suurelta osin varmoja tai melko varmoja arvioijia. Kuitenkin on huomioitava, että osa myös kokeneista ja koulutetuista opettajista kokee epävarmuutta arvioimistyössään.

Arvioimisessaan epävarmojen opettajien S2-alan koulutus vaihteli kahdesta opintoviikosta kolmeen kymmeneenviiteen opintoviikkoon. S2-alan opetuskokemusta puolestaan oli melko epävarmoiksi kokeneilla opettajilla tukiopetuksesta useiden vuosien opetuskokemukseen. On ymmärrettävää, että jos S2-opetuskokemus ja -koulutus ovat vain muutamia tunteja tai muutamia kursseja, ei varmuutta arvioimiseen vähäisen alan tietämyksen takia helposti saa. S2-alan koulutuksesta tai -opetuskokemuksesta saattaa myös olla jonkin verran aikaa, jolloin arvioimistyö voi vaatia totuttelua. Kyselyyn vastanneilla harvemmin S2-opetustyötä tehneillä opettajilla oli ollut suhteellisen pieniä ryhmiä opetettavanaan kuten esimerkiksi 3–5 opiskelijaa tai yksittäisiä opiskelijoita. Näissä tapauksissa arvioitavat työt ja vertailuaineisto jäävät pieniksi, mikä osaltaan vaikuttaa arvioimistyön varmuuteen.

Hyvin paljonkin S2-alalla toimineista opettajista osa näyttää kuitenkin kokevan tietämyksestään ja laajasta opetuskokemuksestaan huolimatta epävarmuutta arvioimistyössään. On inhimillistä ajatella, että myös kokenut arvioija tuntee välillä arvioimisen epävarmuuden. Yhtä ainutta oikeaa vastausta avoimiin kysymyksiin, selittämistehtäviin, tiivistelmään, kommenttiin, kannanottoon tai kirjoitelmaan ei yksinkertaisesti ole olemassa. Opiskelijoiden tekstit vaihtelevat sisällöiltään ja kielitasoiltaan eri kirjoituskertoina, eikä alan tietämys ja kielen eri osa-alueiden tarkempi tiedostaminen ajan myötä varmasti ainakaan kaikissa tapauksissa helpota arvioimistyötä.

Tietomäärä lisää arvioimisen monipuolisuutta ja tuo vaikeutensa; mitä asioita arvostelussa painotetaan ja missä määrin – kieliopillisuutta, sisältöä vai ymmärrettävyyttä. Arvosteluohjeet antavat suunnan, mutta opettajan pitää teksti- ja vastauskohtaisesti tehdä omat ratkaisunsa pisteittäessään.

6.3 S2-alan koulutustaustan, S2-opetuskokemuksen, arvioimismäärien ja arvioimisen toistuvuuden vaikutukset arvioimiskokemuksiin

Vaikeinta arvioiminen kaikissa tehtävätyypeissä oli keskimäärin ollut ryhmille 'kokemattomat' ja 'vähän arvioineet'. Toiseksi vaikeinta arvioiminen oli ollut ryhmälle 'kouluttamattomat'. Helpointa eri tehtävätyyppien arvioiminen oli ollut keskimäärin ryhmille 'koulutetut' ja 'paljon arvioineet'. Toiseksi helpointa arvioiminen oli ollut ryhmälle 'kokeneet'. On oletettavaakin, että arvioimismäärien kasvaessa ja S2-opetuskokemuksen ja -koulutuksen karttuessa arvioiminen helpottuu. Opettajalla, joka on arvioinut huomattavia määriä suomea toisena kielenä opiskelevien tekstejä, on luonnollisesti erilainen lähestymistapa S2-opiskelijoiden teksteihin. Opettajan ymmärtämiskyky on varmasti tekstien suhteen erilainen kuin täysin S2-alalla kokemattoman opettajan. Teksti, joka kokemattomalle opettajalle on vain vaikeasti ymmärrettävä, voi olla S2-opettajalle melko helposti luettavaa ja ymmärrettävää tekstiä. Eri tehtävätyyppien arvioimiseen perehtyminen ja S2-opiskelijoiden teksteihin tutustuminen joko S2-koulutuksen tai -opetuksen myötä, auttavat ja nopeuttavat arvioimista.

6.4 S2-ylioppilaskokeen vaikeimmin ja helpoimmin arvioitavat tehtävätyypit ja eri tehtävätyyppien arvioimisessa ilmenneet vaikeudet

Aineiston perusteella tehtävätyypeistä vaikeinta oli ollut arvioida selittämistehtävät 45,5 %:n mielestä, kirjoitelma 33,3 %:n mielestä, tiivistelmä ja avoimet kysymykset 18,2 %:n mielestä ja produktiivinen aukkotesti 3 %:n mielestä. Helpoin tehtävätyyppi arvioida oli ollut yleisesti kaikkien opettajien keskuudessa monivalinta-aukkotehtävä 75,8 %:n mielestä, monivalinta 36,4 %:n mielestä, produktiivinen aukkotehtävä 27,3 %:n mielestä, kirjoitelma 12,1 %:n mielestä ja selittämistehtävät 3 %:n mielestä. Avoimet kysymykset-tehtävätyyppi oli ollut vaikein tehtävätyyppi arvioida ryhmille 'kokeneet' ja 'vähän

arvioineet'. Selittämistehtävät puolestaan oli ollut vaikein tehtävätyyppinä muille ryhmille 'kouluttamattomat', 'koulutetut', 'kokemattomat' ja 'paljon arvioineet'.

Avoimissa kysymyksissä vaikeutena aineiston perusteella pidettiin sitä, että oli vaikeaa tietää, mitä vastaukseen oikeastaan haettiin. Ongelmallisiksi oli koettu myös kielivirheiden vaikutus pisteitykseen, kielitaidon tason arvioiminen, pisteityksen monitulkintaisuus ja opiskelijan liiallinen nojautuminen pohjatekstiin. Rutiinien puuttuminenkin oli koettu vaikeuttavaksi tekijäksi.

Arviointiohjeissa avointen kysymysten kohdalla oletetaan jokaisella opettajalla olevan tietty tietämys S2-opiskelijoiden kirjoittamisen taidon tason arvioimisesta lukiotasolla. Opettajat, joilla S2-alan koulutusta tai -kokemusta ei ole takanaan paljon tai mahdollisesti ei ollenkaan, voivat tuntea S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen yllättäväksi tai vaikeaksi tavallisten äidinkielen ylioppilaskokeiden rinnalla. Usealla opettajalla on varmasti hankaluuksia ilman koulutustaustaa tai kokemusta S2-alalta määrittää, millaisia ominaisuuksia S2-opiskelijoiden teksteiltä voi vaatia. S2-alan tietämys helpottaa huomattavasti arvosteluohjeiden tulkintaa, jossa pyydetään arvioijaa kiinnittämään huomiota kielellisiin seikkoihin. Millainen vastaus on esimerkiksi kielellisesti lievästi virheellinen tai hyvin puutteellinen? Kielellisten seikkojen tarkempi analyysi olisi siis tarpeen ohjeina.

S2-alasta tietämättömälle opettajalle voi aiheuttaa vaikeuksia verrata S2-kokelaan tekstin kielellisiä piirteitä arvosteluohjeissa annettuihin kriteereihin. Kielitaidon taso S2-kokelaiden vastauksien arvottamisessa vaatii alan tuntemusta, jotta voi virheellisten lauseiden takaa nähdä opiskelijan todellisen kielellisen osaamisen. Mitkä virheet esimerkiksi ovat pahoja kielivirheitä, jotka kuitenkin oikeuttavat 5–0 pisteasteikossa 3–2 pisteen saamiseen, mutta eivät kuitenkaan yllä 4 pisteen vastaukseen, joka arviointiohjeissa avointen kysymysten kohdalla määritellään sisällöllisesti hyväksi, mutta vastaus saa olla kielellisesti lievästi virheellinen tai kömpelö. Mitä tämä lievästi kielellinen virheellisyys on S2-ylioppilaskokelaiden kohdalla? Tarkoittaako tämä sitä, että sisältöä tulee painottaa erityisesti ja, jos se on ymmärrettävää, niin haittaako vastauksessa väärä partisiipinpäätte vai saako virhe olla jotakin sellaista, mitä opiskelijan todellakin olettaisi lukiovaiheessa osaavan kuten verbin taivuttaminen tai astevaihtelu vai luetaanko nämä virheet pahoihin 3–2 pisteen kielivirheisiin? Entä miten opettaja

suhtautuu esimerkiksi sanavartalon muodostamisvirheisiin tai astevaihtelun puuttumiseen, väriin tai puuttuviin kirjaimiin? Miten ankara tai lempeä opettajan pitää arvostellessaan oikeastaan ollakaan?

Kokeneemmille arvioijille puolestaan näyttäisi vaikeuksia tuottavan S2-alan suuri tietomäärä, sillä he tietävät ehkä liikaakin arvosteluun vaikuttavista tekijöistä. Arvioidessa tiedostetaan, että jostakin kielellisestä seikasta pitäisi antaa kokelaalle lisäpisteitä, mutta joku toinen kielivirhe samassa lauseessa pudottaa pisteitä. Tämä näkyy selkeästi aineiston tuloksissa, joissa 'kokeneista' opettajista 62,5 % tunsivat kielitaidon tason määrittämisen vaikeaksi, kun vastaava prosentti 'kokemattomilla' opettajilla oli vain 20. Ilmeisesti suuri S2-alan tietomäärä tuo kokeneiden opettajien arvioimiseen omanlaisensa vaikeuden. 'Kokemattomat'-ryhmässä 65,4 % koki kuitenkin arvosteluohjeiden avulla huolimatta vaikeuksia arvioimisessa, kun vastaava prosentti 'kokeneilla' oli 30. Arvioimisohjeiden tulkitseminen ei siis tuota suurempia vaikeuksia 'kokeneille' opettajille, mutta itse kokelaiden vastausten arvottaminen oli ollut heille vaikeaa.

Selittämistehtävät olivat osoittautuneet tutkimukseni aineistossa vaikeimmaksi tehtävätyypiksi arvioida. Pisteitysohjeita oli pidetty liian monitulkintaisina ja virheiden vaikutusta pisteittämisessä ongelmallisena. Toisaalta kielen, sisällön ja tehtävänannon suhteuttaminen toisiinsa oli ollut vaikeaa. Pohjatekstiin nojautuminen oli koettu myös vaikeuttavaksi tekijäksi arvioinnissa, eikä kielivirheiden vaikutuksesta pisteisiin aina ollut oltu varmoja. Vertailukohtien puuttuminen ja viittomakielisten vastausten ydinajatuksen ymmärtäminen oli koettu myös vaikeaksi. Selittämistehtävien pisteittäminen oli ollut 'koulutetut'-ryhmää lukuun ottamatta suurelle osalle opettajia epävarmaa. 'Kokeneille' kielitaidon tason määrittäminen oli ollut neljänneksestä vaikeaa sekä arvosteluohjeiden avulla huolimatta vaikeaa vain vajaalle kolmannekselle (30 %). 'Kouluttamattomat', 'kokemattomat', 'vähän arvioineet' ja 'paljon arvioineet' -ryhmät olivat kokeneet sekä kielitaidon tason arvioimisen ja pisteittämissä suurelta osin ryhmissään vaikeiksi.

Oman vaikeutensa selittämistehtävien arvioimiseen tuo tehtävätyypin poikkeaminen tavanomaisista kielikokeiden tehtävistä. Tekstistä löytyvien selitettävien katkelmien arvioimiseen liittyy pisteittämissä suhteen vaikeutensa, sillä opiskelija voi selittää annetut kohdat niin monella eri tavalla. Joku saattaa nojata liikaa pohjatekstiin tai

muuttaa vain hieman lauserakenteita tai pelastautua tehtävästä synonyymien avulla. Selittäminen voi osoittautua joissakin tapauksissa vaikeaksi suomenkieliselle kokeen arvioijallekin.

Produktiivisissä aukkotehtävissä joskus ongelmia oli aiheuttanut esiohjeistuksen puuttuminen. Tehtävätyypissä ei ilmene arvioimisongelmia, mikäli opiskelija pystyy tuottamaan oikean vastauksen. Ongelmatapauksia saattaa tulla arvioijalle eteen, kun hänen tulee päättää, miten hän toimii pisteityksessä kielellisesti virheellisten vastausten kohdalla esimerkiksi astevaihteluvirheissä.

Seuraavan produktiivisen aukkotehtävän arvioimisessa opettajaa saattaisivat auttaa valmiit vastaukset. Mitä esimerkiksi esimerkin 170 kohtaan kolme odotetaan?

- (170) 1) korkea *Banaani kasvaa jopa kuusi metriä* 1) _____, mutta suuresta
 2) koko 2) _____ huolimatta se on ruohokasvi 3) _____ puu.
 3) (2 p.)
 (Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe produktiivinen aukkotehtävä 15.3.1999: 4)

Tiivistelmä-tehtävätyypissä ilmenneitä ongelmia olivat olleet opiskelijan liiallinen pohjatekstin noudattaminen tekstissään, pisteityksessä virheiden vaikutus, kuulovammaisten ydinajatusten ymmärtäminen, arvosteluohjeiden tulkinta ja mallivastausten puuttuminen. Ongelmalliseksi oli koettu myös se, että tiivistelmä oli ollut harvinainen opetuskäytössä ja siksi hankalampi arvioitavana tehtävätyypinä. Vaikeinta arvioiminen oli ollut ryhmille 'kokemattomat' ja 'vähän arvioineet'. Jos opettajilla on vähän tai ei ollenkaan S2-opetuskokemusta ja S2-ylioppilaskokeiden arvioiminen on harvinaista, heillä tuskin on myöskään paljon kokemusta tiivistelmän arvioimisesta, mikä vaikeuttaa arvioimistyötä.

Kirjoitelmien arvioiminen oli ollut 'koulutetut'-ryhmää lukuun ottamatta suurelle osalle vaikeaa. Noin kolmannes 'kokeneista' ja 'paljon arvioineista' oli kokenut kirjoitelmien arvioimisen vaikeaksi. Vaikeuksia olivat aiheuttaneet muun muassa ohjeiden tulkinnanvaraisuus ja vertailukohtien puuttuminen. Hankaliksi opettajat olivat kokeneet myös tilanteet, jolloin kokelas ei kirjoita tehtävänannon ohjeistusta noudattaen tekstiään. Toisaalta hankalaa oli ollut myös pohtia, miten sisältöä ja kieltä painotetaan tai arvosteluohjeiden kriteereitä noudatetaan, esimerkiksi miten pisteitä annetaan alemmilla tasoilla. Pisteittämisen heitoistakin vastauksissa mainittiin. On kuitenkin huomioitava,

että kirjoitelmien pistemäärät eroavat huomattavasti muiden tehtävätyyppien pisteityksestä, kyseessä on kirjoitelman kohdalla yhdeksänkymmentäyhdeksän pistettä, kun pisteitys vaihtelee muissa tehtävätyypeissä 1–10 pisteeseen. Eräs vastaaja toi esille myös viittomakielisten kirjoitelmien arvioimisen vaikeuden, sillä jos opiskelijan äidinkieli on ensisijaisesti viittomakieli, on sen lauserakenteissakin jo eroavaisuuksia suomen kieleen verrattaessa.

6.5 Arvioimisohjeiden toimivuus

Arvioimisohjeita pidettiin yleisesti hyvinä ja melko tyytyväisiä opettajista oli ollut 66,7 % ja tyytymättömiä oli hieman yli viidennes (21,2 %) opettajista. Tarkennuksia ohjeisiin oli toivonut 18,2 % opettajista. 15,2–21,2 % opettajista oli kokenut, että malli- tai esimerkkivastaukset helpottaisivat arvioimistyötä. Oli toivottu jonkinlaisia esimerkkivastauksia tietynlaista pistemäärää vastaavista vastauksista. Ainakin avointen kysymysten ja selittämistehtävien kohdalla vastausten sisältöjen lyhyt listaaminen ja tasoittaisten esimerkkien antaminen voisivat olla huomattavasti opettajien arvioimistyötä helpottavia tekijöitä.

Yleisesti ottaen virhetyyppien arvottaminen oli koettu eri tehtävätyypeissä vaikeaksi. Pisteittämisessä monella opettajalla oli ollut eri tehtävätyypeissä hankaluuksia, johon liittyvät luonnollisesti myös kielitaidon tason arvioimisen vaikeus ja kieliopillisten asioiden arvottaminen S2-opiskelijan teksteissä. Esimerkiksi mistä kieliopillisesta tai sisällöllisestä virheestä otetaan pistevähennyksiä tai miten sisältö ja kieliopillisuus suhteutetaan toisiinsa arvioimisessa? Arvioijan on pystyttävä tietyllä tavalla taksoittamaan virhetyyppejä ja tasapainoilemaan kieliopillisuuden ja tekstin sisällön kanssa pisteittäessään kokelaiden tekstejä.

S2-ylioppilaskokeiden arvosteluohjeissa pyritään antamaan varsin kattava pohja arvioinnille, mutta esimerkiksi maininnat kieleen liittyen ylioppilaskokeen määräyksissä ja ohjeissa ovat yleisluonteisia. On kuitenkin ymmärrettävää, että on mahdotonta luoda täysin kuvaavat arviointiasteikot. Esimerkiksi kuinka voidaan kuvata käsitteitä *muutama*, *useita* tai *monta*, kuten Alderson on pohtinut seuraavasti: ”is some more than *a few*, but fewer than *several* or *consiredable* or *many*? How many is *many*?” (Alderson 1992: 82.) Kielivirheitä kuvataan *avoimissa kysymyksissä* seuraavalla tavalla: pahoja kielivirheitä,

kieleltään hyvin puutteellinen, kielellisesti osittain puutteellinen vastaus, selvästi haittaavia kielivirheitä, paljon ymmärtämistä haittaavia virheitä, selvästi häiritsevä kielivirhe, useita kielivirheitä (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 6–7). Miten tällaiset kuvaukset sitten avautuvat opettajalle, jolla ei ole S2-alan koulutusta tai -opetuskokemusta? Mitä ovat esimerkiksi pahat kielivirheet?

Selittämistehtävissä puolestaan painotetaan tulkintaa enemmän kuin kielellistä puolta, mutta huono kieliasu tai kielivirhe mainitaan pisteitysohjeistuksessa alentavana, jos käytetään pisteitystä 2–0. Missä raja oikeastaan kulkee pisteityksessä, milloin pistevähennyksiä tehdään? *Tiivistelmän* arviointiasteikossa kuvaillaan puolestaan kielellistä puolta seuraavasti: melko moitteeton (erittäin hyvä), kielessä joitakin puutteita, mutta ne eivät haittaa ymmärtämistä (hyvä), kielessä esiintyvät puutteet haittaavat ymmärtämistä (tydyttävä), kielivirheet vaikeuttavat tuntuvasti (välttävä) ja kielivirheet vaikuttavat suuresti (heikko) ymmärtämistä (Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet 2002: 16). Kielellinen puoli siis jättää paljon arvioijan pohdittavaksi, millaiset kielivirheet ovat alemman ja millaiset ylemmän tason kielivirheitä? Mikä ero on *tuntuvasti* tai *suuresti* ymmärtämistä vaikeuttavien kielivirheiden välillä? Määrittelemisen on varmasti vaikeaa sekä arvosteluohjeiden suunnittelijoille että arvioijille. Kielellisestä puolesta oli kuitenkin toivottu tarkennuksia arvosteluohjeisiin. Varmastikin kuvaukset erityyppisistä virheistä voisivat ohjata arvioimisessa eteenpäin. Mitkä ovat esimerkiksi alemman kielellisen tason virheitä, ja mitkä kielivirheet suvaitaan jo korkeammilla tasoilla? Tällaiset esimerkit saattaisivat myös ohjata opettajia tarttumaan S2-alan teoksiin ja tutustumaan sanavartaloihin, konsonanttiastevaihteluun, rektioihin ja päätteisiin tarkemmin ja ehkäpä muistuttelemaan mieliin suomen muotorakennetta vanhoista ja ehkä jo unohtuneista luentomuistiinpanoista.

6.6 Miten opettajien arvioimistyötä voisi tukea ja helpottaa?

Mikä sitten helpottaisi tai tukisi opettajien arvioimistyötä? Suurin osa opettajista (63,6 %) oli arvioinut S2-ylioppilaskokeensa yksin. Muutamissa kyselylomakkeen vastauksissa opettajat harmittelivat yksinäisyyden tunnetta arvioimisen keskellä. Kollegiaalista apua ilmoitti saaneensa vain hieman yli kolmannes (36,4 %). Opettajista 18,2 % toivoi tai suositteli yhteisiä opettajien tapaamisia, joissa he voisivat jakaa arvioimiskokemuksiaan.

Samalla tarjoutuisi mahdollisuus vertailla useampia S2-ylioppilaskokeita ja voitaisiin yhdenmukaistaa arviointia, kun mukana olisi useampia arvioijia.

Lähialueiden opettajilla olisi ehkä mahdollista toimia näin, mutta yhteisten arvioimisaikojen ja matkustamisen järjestäminen saattavat helposti tulla esteiksi. Toisaalta on muistettava se, kuinka paljon arvioimistaakkaa voisi jakaa tällä tavalla ja millaista tukea arvioimiseen MKS28 informantin *pyöreän pöydän* -ideasta (esimerkki 146) voisikaan saada, mikäli paikalle pääsisi kokemukseltaan ja koulutukseltaan monitaustaisia arvioijia. Nuorien arvioijien *pyöreä pöytä* saattaisi hyvinkin auttaa ensikertalaisia S2-kokeen arvioijia. Samalla, kun opettajat kokoontuisivat yhteisen pöydän ääreen, saataisiin yhteen erilaisia arvioimisnäkökulmia sekä enemmän vertailuaineistoa sekä tukea kollegoilta. Arvioimistyötä yhtä aikaa tehdessä saisi varmasti myös objektiivisempaa otetta arvioimiseen, kun olisi mahdollisuus kysyä, miten muut opettajat pisteittäisivät tehtävätyypeissä oppilaidensa vastauksia. *Pyöreään pöytään* olisi varmasti myös hyvä ottaa mukaan kokeneempia arvioijia, joilla olisi sekä S2-alan koulutusta ja S2-alan opetuskokemusta, jotta arvioimiseen saataisiin mukaan myös näkemystä S2-alan asiantuntijoilta. Toisaalta myös arvioinnin reliabelius kohenisi, jos arvioijat arvioisivat yhdessä esimerkiksi samoja tekstejä ja tarkastelisivat ja vertailisivat antamiaan pisteitä ja tuloksia toisten opettajien antamiin pisteisiin ja arviointeihin.

Pisteitykseen oli toivonut parannusta 15,2 % opettajista. Kirjoitelman arvioinnissa pistevähennyksiin oli toivottu selkeämpiä ohjeita. Esimerkiksi pelkkä maininta otsikon väärin tulkinnan ja tekstin väkinäisen otsikkoon kytkemisen kohdalla pistevähennyksistä 5–50 pisteeseen, oli koettu liian epämääräiseksi. Virhetyyppien arvottaminen oli myös koettu ongelmalliseksi. Useimmiten, jos S2-alan koulutusta ei opettajalla ole, hän perustaa arvioimisensa sille tietämykselle, mitä hänellä on suomen kielen opinnoistaan, sillä usein S2-ylioppilaskokeen arvioi opiskelijan suomen kielen opettaja. S2-alla kouluttamattomat tai vähäistä S2-opetuskokemusta haalineet opettajat näyttäisivät tarvitsevan tietynlaista ohjeistusta siihen, miten eri virhetyyppeihin pitäisi suhtautua. Miten esimerkiksi kirjoitelmien arvioimisessa toisiinsa suhteutetaan kielellinen osaaminen ja sisältö? Mitkä ovat kielellisesti alemman ja ylemmän tason virheitä?

S2-ylioppilaskoe vaikuttaa olevan tulosten perusteella aika monelle opettajalle vieras. Kahdeksantoista (54,6 %) kyselyyn vastanneista opettajista oli arvioinut harvoin

ja arvioimismääriltään viisi tai vähemmän S2-ylioppilaskokeita. Mikä tämä määrä on todellisuudessa opettajien keskuudessa Suomessa? Saadut vastaukset antavat suoraa palautetta arvioimiskoulutuksen tarpeesta, oli sitten kyseessä paljon arvioinut opettaja tai vähemmän arvioinut opettaja. Koulutusta opettajista olikin toivonut 36,4 %. Hyödylliseksi oli havaittu eritasoisiksi arvioitujen suoritusten näkeminen, useinhan opettajan arvioidessa hänellä ei ole vertailuaineistoa juurikaan tai koe saattaa olla ensimmäinen arvioitava S2-ylioppilaskoe. Tason määrittäminenkin varmasti helpottuisi, jos olisi jotakin aineistoa, mihin kokelaan suoritusta voisi verrata. Päivän mittaisia, alueellisia koulutustilaisuuksia ja ylioppilaskokeen eri tehtävätyyppien arvioimiseen tutustumista olikin toivottu.

Muita opettajien parannusehdotustoiveita olivat mahdolliset suomi toisena kielenä -oppaat ja toiveena oli saada enemmän esimerkkejä S2-kirjoitelmista Ylioppilasaineita-kirjaan. S2-ylioppilaskokeiden ajallista sijoittamista toivottiin myös muutettavan, jotta kokeen arvioimiseen voisi keskittyä kunnolla. Eräs opettaja oli ideoinut sensoreiden käyttöön Internet-palvelua ja palvelevaa puhelinta, silloin kun opettajat arvioimistyössään mahdollisesti apua tarvitsisivat.

7 PÄÄTÄNTÖ

Yleisvaikutelmat S2-ylioppilaskokeiden arvioimisesta olivat sekä positiivisia että negatiivisia. Monelle opettajalle arvioiminen oli ollut mielenkiintoista, haastavaa ja helppoa. Toisaalta monet olivat kokeneet S2-ylioppilaskokeiden arvioimisen vaikeaksi, työlääksi ja epävarmaksi. Aineiston perusteella moni S2-alalla kouluttamaton tai vähän opettanut/arvioinut opettaja koki huomattavasti enemmän epävarmuutta ja vaikeuksia arvioimisessaan kuin S2-alalla kouluttautunut ja paljon suomea toisena kielenä opettanut ja monia S2-ylioppilaskokeita arvioinut opettaja.

Vaikeimmaksi tehtävätyypiksi arvioimisessa oli koettu selittämistehtävät ja seuraavaksi vaikeimpina tehtävätyypeinä oli pidetty kirjoitelmaa, tiivistelmää ja avoimia kysymyksiä. Monet opettajat toivoivat koulutusta S2-arvioimistaan tukemaan ja joitakin tarkennuksia S2-ylioppilaskokeiden arvioimisohjeisiin. Esimerkiksi tietynlaiset esimerkit siitä, mitkä kielen piirteet kuuluvat alemman ja ylemmän tason virheisiin helpottaisivat

monen S2-alasta vähemmän tietävän opettajan arviointia. Toisaalta malliesimerkkejä tai listausta avointen kysymysten ja selittämistehtävien vastauksiin oli myös toivottu. Arvioimisen vaikeus oli korostunut myös S2-alalla kokeneiden opettajien vastauksissa lähinnä siksi, että näillä opettajilla on paljon S2-alan tietämystä, joka puolestaan tuo vaikeutensa arvioimiseen monipuolisen S2-alan näkemyksen takia. Kokeneet arvioijat näkevät mahdollisesti helpommin S2-kokelaiden teksteistä sellaisia piirteitä, jotka tuovat ristiriitaisuuksia arvioimiseen.

Tutkimukseni tulokset ovat suuntaa antavia ja kertovat opettajien arvioimiskokemuksista suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden alkutaipaleelta. Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe on vielä melko uusi koe, joten ensimmäinen vuosikymmen on tuottanut ensimmäiset kokemukset toimivuudestaan sekä kokeen suunnittelijoiden, ylioppilaskokelaiden ja arvioijien keskuudessa. Jatkossa olisikin mielenkiintoista tutkia sitä, miten tehtävätyypit ja arviointiohjeet kehittyvät tulevaisuudessa. Miten arvioimiskokemukset muuttuvat seuraavina vuosikymmeninä, kun arviointikoulutusta järjestetään yhä enemmän ja opetuskentille valmistuu enemmän S2-alalla koulutettuja opettajia. Arvioimisen harjoittelu ja koulutus tuovat varmasti lisävarmuutta arvioimistyöhön, mutta ne eivät kuitenkaan poista arvioimisen haastavuutta. Toisaalta olisi varmasti tärkeää tarkastella myös S2-ylioppilaskokeiden tehtävätyyppien autenttisuutta. Miten tehtävätyypit liittyvät oikeaan elämään? Lukion suomen kielen tunneilla harjoitellaan varmasti paljon myös S2-ylioppilaskoetta varten, mutta miten hyvin S2-ylioppilaskokeen tehtävätyyppien harjoittelu ohjaa opiskelijaa kehittämään hänen tulevaisuudessa tarvitsemaansa kielitaitoa?

LÄHTEET

- AALTO, EIJA, LATOMAA, SIRKKU & SUNI, MINNA 1997: Suomi toisena ja vieraana kielenä – Tutkittua ja keskusteltua. *Virittäjä*, Kotikielen seuran aikakauslehti 101. vuosikerta 4/1997. Vammalan Kirjapaino, Helsinki.
- ALDERSON, J. CHARLES, NORTH, BRIAN 1992: *Language testing in the 1990s: The Communicative Legacy*. Modern English Publications in association with The British Council.
- BACHMAN, L. & SAVIGNON, S. 1986: *The Evaluation of Communicative Language Proficiency: A Critique of the ACTFL Oral Interview*. *Modern Language Journal*. [viitattu 16.2.2006 klo 11.25]. Saatavilla [www.muodossa: <URL: http://www.jstor.org/view/00267902/ap020521/02a00080/2?searchUrl=http%3a//www.jstor.org/search/>](http://www.jstor.org/view/00267902/ap020521/02a00080/2?searchUrl=http%3a//www.jstor.org/search/)
- BACHMAN, LYLE F. 1990: *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford University Press.
- BACHMAN, LYLE F. & PALMER, ADRIAN S. 1996: *Language Testing in Practice*. Oxford University Press.
- BLOOM, B., HASTINGS J. & MADAUS, G. 1971: *Handbook on formative and summative evaluation of student learning*. New York: McGraw-Hill.
- COOPER, CHARLES R. & ODELL, LEE 1977: *Evaluating writing, describing, measuring, judging*. Buffalo: State University of New York.
- EBEL, ROBERT L. 1979: *Essentials of educational measurement*. Prentice-Hall Inc. Englewood Cliffs, New Jersey.
- ESKELINEN, J., NURMINEN, E., VUOLLET, M., SIVONEN, H. & LANU, A-L. 2004: *Raportti suomi toisena kielenä ylioppilaskokeista*. Jyväskylän yliopisto.
- HENNING, GRANT 1987: *A guide to Language Testing. Development, evaluation, research*. Newbury House Publishers, Cambridge, Massachusetts.
- HIRSIJÄRVI, SIRKKA, REMES, PIRKKO, SAJAVAARA, PAULA 1997: *Tutki ja kirjoita*. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki. Gummerus kirjapaino Oy, Jyväskylä 2004.
- HUHTA, ARI 1994: *Suullisen kielitaidon arviointiasteikkojen validius (Lisensiaatintyön yhteenveto)*. Soveltavan kielitieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.
- HUHTA, ARI & TAKALA, SAULI 1999: *Kielitaidon arviointi*. Teoksessa A. Piirainen-Marsh & K. Sajavaara (toim.) *Kielenoppimisen kysymyksiä*. Jyväskylän: Soveltavan

- kielentutkimuksen keskus.
- LINGUA: DIALANG [online]. [viitattu 24.9.2005 klo 14.10]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.dialang.org/finnish/index.htm>>
- LLOYD-JONES, RICHARD 1977. Primary trait scoring. Teoksessa C.R. Cooper & L. Odell (toim.) Evaluating writing: Describing, measuring, judging.
- MELA, MARJO 2003: Suomi toisena kielenä -opetuksen mitä, missä, milloin. Virke 3/2003. Painorauma Oy.
- 2004: Lukion S2-opetuksen haasteita. Virke 3/2004, Painorauma Oy.
- MITCHELL, R. & MYLES, F. 1998: Second language learning theories. Oxford University Press Inc. New York.
- OPETUSHALLITUS: Kielitaidon osoittaminen kansalaisuutta haettaessa. [online]. [viitattu 10.3.2006 klo 15.09]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,17629,3432,5590,34411>>
- OPETUSHALLITUS MÄÄRÄYS 22.3.1996 (Liitteenä: OPETUSSUUNNITELMA 1996)
- OPETUSHALLITUS: Nuorille tarkoitettun lukiokoulutuksen opetussuunnitelman perusteet 2003. [online]. [viitattu 13.8.2004 klo 12.14]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/ops_uusi.pdf>.
- OPETUSHALLITUS: Valtionhallinnon kielitutkintojen perusteet (VKT) [online]. [viitattu 23.9.2005 klo 15.00]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1,17629,35053>>.
- OPETUSHALLITUS: Yleiset kielitutkinnot (YKI) [online]. [viitattu 23.9.2005 klo 14.35]. Saatavilla www-muodossa:<URL: <http://www.oph.fi/pageLast.asp?path=1,17629,3432,3435>>.
- OPETUSHALLITUS: Yleisten kielitutkintojen perusteet, määräys 55/011/2001 (pdf-tiedosto) [online]. [viitattu 23.9.2005 klo 14.20] Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.oph.fi/SubPage.asp?path=1;17629;3432>>.
- RAYMOND, JAMES C. 1982: What We Don't Know about the Evaluation of Writing. College Composition and Communication. National Council of Teachers of English. [online]. [viitattu 11.5.2006 klo 11.39] Saatavilla www-muodossa: <URL:<http://www.jstor.org/view/0010096x/ap020144/02a00050/4?searchUrl=http%3a//www.jstor.org/search>>.
- TARNANEN, MIRJA 2002: Arvioija valokeilassa, suomi toisena kielenä -kirjoittamisen arviointia. Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

TYÖMINISTERIÖ, JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO, SOLKI: IPAKI. Inkerinsuomalaisten kielitutkinnot (IPAKI) [online]. [viitattu 24.9.2005 klo 13.58]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://66.249.93.104/search?q=cache:GRCNW9ZMI7US:www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/04_maahanmuutto/05_paluumuutto/inkkielitkeh.pdf+ipaki&hl=fi>.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 13.12.2002: Suomi toisena kielenä -kokeen määräykset ja ohjeet

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 16.9.1996: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 20.9.1999: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 18.9.2000: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 17.3.2003: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 15.9.2003: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA 15.3.2004: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA: Suomi toisena kielenä -ylioppilaskoe [online]. [viitattu 22.1.2004]. Saatavilla www-muodossa: <URL: <http://www.minedu.fi/yotutkinto/suomtoikoe.html>>.

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA: Toisen kotimaisen kielen koe/kirjallinen osio. [online]. [viitattu 29.12.2005 klo 13.29]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.ylioppilastutkinto.fi/maaraykset/ainekohtaiset/kielikokeet/kielikokeet_3.html#3>

YLIOPPILASTUTKINTOLAUTAKUNTA: Toisen kotimaisen kielen koe/yleistä [online]. [viitattu 29.12.2005 klo 13.24]. Saatavilla www-muodossa: <URL: http://www.ylioppilastutkinto.fi/maaraykset/ainekohtaiset/kielikokeet/kielikokeet_1.html#1>

Liite 1. Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden arviointiohjeista tiivistelmän ja kirjoitelman arviointitaulukot

SUOMENKIELINEN TIIVISTELMÄ

Arvosteluohjeet

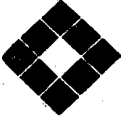
Yleisvaikutelma	Asiasisältö	Koherenssi ja ilmaisu
10 - 9 pistettä Erittäin hyvä tiivistelmä	Tiivistelmä tuo hyvin esiin tekstin olennaisen sisällön ja käsittää kaikkien keskeiset seikat ja tärkeät yksityiskohdat.	Tiivistelmä on helppolukuinen, looginen kokonaisuus. Kirjoittaja on pystynyt itsenäisesti ja tarkasti ilmaisemaan tekstin sanoman. Kieli on melko moitteetonta.
8 - 7 pistettä Hyvä tiivistelmä	Tiivistelmä tuo melko hyvin esiin tekstin olennaisen sisällön ja käsittää lähes kaikki sen keskeiset asiat. Jotakin pääkohtaa on saatettu korostaa liikaa.	Tiivistelmä on pääosin looginen kokonaisuus, mutta ajatusten yhdistämisessä voi olla lukemista haittaavia puutteita. Sanonta on yleensä ominatakeista ja ilmaisu varsin tarkkaa. Kielessä voi olla joitakin puutteita, mutta ne eivät haittaa ymmärtämistä.
6 - 5 pistettä Tyydyttävä tiivistelmä	Tiivistelmä tuo tyydyttävästi esiin tekstin olennaisen sisällön. Se on jossakin määrin yksipuolinen, koska joitakin keskeisiä seikkoja on jätetty mainitsematta, tai se sisältää joitakin väärinkäsityksiä.	Asioiden yhteen liittämässä voi olla lukemista vaikeuttavia puutteita. Tuotos heijastaa usein tarpeettoman paljon alkuperäisen tekstin sanontaa. Ilmaisussa on epätarkkuutta. Kielessä esiintyvät puutteet haittaavat ymmärtämistä.
4 - 3 pistettä Välttävä tiivistelmä	Tiivistelmä tuo vaillinaisesti esiin tekstin olennaisen sisällön. Tiivistelmän puutteena on tuntuva yksipuolisuus, koska suuri osa keskeisistä seikoista on jätetty pois, tai siinä on useita asiavirheitä.	Tiivistelmä on lähinnä yksittäisten asioiden luettelo, joka edellyttää lukijalta uudelleenjäsentelyä. Kielivirheet vaikeuttavat tuntuvasti ymmärtämistä.
2 - 1 pistettä Heikko tiivistelmä	Tiivistelmä tuo heikosti esiin tekstin olennaisen sisällön. Puutteena voi olla se, että esitys on hyvin yksipuolinen ja tuo esille vain joitakin epäolennaisia seikkoja, tai sitten se, että esitys sisältää runsaasti virhetulkintoja ja asiavirheitä.	Tiivistelmä on lähinnä irrallisten lauseiden luettelo, jossa lukijan on itse lähes kokonaan kytkettävä asiat yhteen. Toisaalta tiivistelmä voi olla sinänsä varsin looginen ja helppolukuinen, mikä ei kuitenkaan riitä korvaamaan asiasisällön puutteita. Ilmaisussa on tuntuva epätarkkuutta. Kielivirheet vaikeuttavat suuresti ymmärtämistä.
0 pistettä Hyvin heikko tiivistelmä tai ei tiivistelmää lainkaan	Tuotos ei anna mitään kuvaa alkuperäisen tekstin asiasisällöstä.	Asiasisältö on täysin väärä, tai tiivistelmä on hyvin sekava ja näin osoittaa, ettei kirjoittaja ole lainkaan ymmärtänyt lukemaansa tekstiä.

Huom.: Sarakkeita "Asiasisältö" ja "Koherenssi ja ilmaisu" on tarkoitus käyttää kokonaisarviointissa toisiaan täydentävästi.

KIRJOITELMAN ARVOSTELUOHJEET

Sarakkeita "Ilmaisujarasto", "Aiheen käsittely" ja "Kielelliset puutteet" on tarkoitettu käyttämään kokonaisarvioinnissa toisiaan täydentävästi.

	LUETTAVUUS JA KIELENKÄYTTÖ	ILMAISUJARASTO	AIHEEN KÄSITTELY	KIELELLISET PUUTTEET
99 - 90 pistettä Erittäin hyvä	Miellyttävää lukea. Aidontuntuista ja sujuvaa. Tekstin rakenne ja koherenssi erittäin hyvät.	Rikas, suomen kielelle ominaisia ilmaisutapoja suosiva ja monipuolinen.	Omitakeista ja monipuolista. Käyttää itsenäisesti hyväkseen mahdollista pohjatekstiä.	Joitakin erehdyksiä.
87 - 77 pistettä Hyvä	Helppolukuista. Sujuvaa.	Sopiva mutta ei kovin monipuolinen sanasto, melko vaihtelevia rakenteita.	Melko monipuolinen. Selkeä jäsentely.	Joitakin virheitä ja epäsuomalaisia ilmauksia.
75 - 67 pistettä Melko hyvä	Kohdatun helppolukuista. Suhteellisen luontevaa.	Rakenteet ja sanasto rajoittuneita. Perusrakenteet hallinnassa.	Tavanomaista ja melko suppeaa. Toimiva jäsentely.	Yksittäisiä kielioppivirheitä ja epäaitoja ilmauksia.
65 - 57 pistettä Tyydyttävä	Kieli sujuu pääosin tyydyttävästi. Jokin kohta saattaa jäädä epäselväksi.	Sisältö esitetty ymmärrettävästi.		Virheitä perusrakenteisakin. Vieraan kielen vaikutus näkyvä.
55 - 47 pistettä Väitettävä	Verrattain hankalaa luettavaa. Viesti ei välity kaikissa kohdissa. Kielen hallinta puutteellista.	Selviä vaikeuksia tuottaa suomenkielisiä tekstiä. Pinnallinen tai naiivi asiasisältö.		Melko paljon systemaattisia virheitä. Vieraan kielen mukaiset ilmaisutavat häiritsevät tuntuvasti.
45 - 35 pistettä Heikko	Vaikealukuista. Usein merkitys jää epäselväksi. Kielen hallinta heikkoa.	Vaatimatonta, hajanaista tai yksipuolista.		
30 - 20 pistettä Erittäin heikko	Erittäin vaikeaa lukea. Kirjoittajan tarkoitus jää epäselväksi. Kielen hallinta erittäin heikkoa.	Joitakin ymmärrettäviä lauseita.	Alkeellista heikon kielitaidon vuoksi.	Paljon kaikenlaisia virheitä.
15 - 0 pistettä	Olemattoman kielitaidon vuoksi lähes tai täysin käsittämätön tuotos.	Irrallisia lauseita tai tehtäviä suorittamatta.		

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

16-04-1996

KOULUTUSPALVELUKESKUS
MÄÄRÄYS 49/011/96
22.3.1996

Lukioille ja niiden ylläpitäjille

VIERASKIELISTEN OPISKELIJOIDEN ÄIDINKIELI JA SUOMI TOISENA KIELENÄ LUKIOSSA

Lukiolain 18 §:n mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 29.12.1994 annetulla lailla (L 1449/94), vieraskielisille oppilaille voidaan opettaa äidinkielenä oppilaan omaa äidinkieltä.

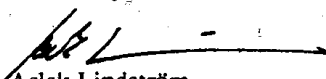
Lukioasetuksen 32 §:n mukaan, sellaisena kuin se on muutettuna 29.12.1994 annetulla asetuksella (A 1458/94), vieraskielisille oppilaille, joille opetetaan äidinkielenä oppilaan omaa äidinkieltä, opetetaan toisena kotimaisena kielenä suomen kieltä tai ruotsin kieltä. Näille oppilaille tulee tarjota valinnaisena aineena ruotsin kieltä tai suomen kieltä.

Opetushallitus on päättänyt lukiolain 20 §:n nojalla täydentää 5.1.1994 vahvistettuja lukion opetussuunnitelman perusteita lisäämällä kohtaan 3.3.1 Äidinkieli uuden osion Vieraskielisten opiskelijoiden äidinkieli. Opetushallitus on edelleen päättänyt lisätä lukion opetussuunnitelman perusteiden kohtaan 3.3.2 Toinen kotimainen kieli osion Suomi toisena kielenä vieraskielisille. Uudet osiot ovat voimassa 22.3.1996 alkaen toistaiseksi.

Pääjohtaja

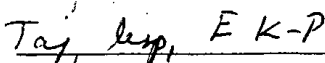

Jukka Sarjala

Ylijohtaja

Aslak Lindström

LIITTEET Valtioneuvoston tuntijakopäätöksen muutos 345/9.3.1995
Lukion opetussuunnitelman perusteiden kohtiin 3.3.1 ja
3.3.2 lisättävät osiot

TIEDOKSI Lääninhallitukset
Ylioppilastutkintolautakunta

Hakaniemenkatu 2
PL 380
00531 HELSINKI
Puhelin 90-774 775
Telefax 90-7747 7865

Hagnäsgratan 2
PB 380
00531 HELSINGFORS
Telefon 90-774 775
Telefax 90-7747 7865

Liite 2. Opetushallituksen määräys ja opetussuunnitelma vuodelta 1996. Vieraskielisten opiskelijoiden äidinkieli ja suomi toisena kielenä vieraskielisille

N:o 345

Valtioneuvoston päätös

lukion tuntijaosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta

Annettu Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 1995

Valtioneuvosto on opetusministeriön esittelystä
lisännyt lukion tuntijaosta 23 päivänä syyskuuta 1993 annettuun valtioneuvoston päätökseen
(835/93) uuden 2 a §:n seuraavasti:

2 a §

Jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle oppilaalle opetetaan lukiolain (477/83) 18 §:n 2 momentin nojalla äidinkielenä oppilaan omaa äidinkieltä, voivat oppilaan äidinkielen, ala-asteelta alkavan kielen sekä yläasteelta alkavan kielen pakollisten kurssien yhteismäärät sekä oppilaalle pakollisten kurssien kokonaismäärä olla 2 §:ssä tarkoitettua pienemmät.

Tämä päätös tulee voimaan 1 päivänä elokuuta 1995. Tämän päätöksen voimaan tullessa voimassa olleen lukion tuntijaosta annetun valtioneuvoston päätöksen mukaan laadittua opetussuunnitelmaa voidaan noudattaa, kunnes oppilaitoksen ylläpitäjä ottaa käyttöön tämän päätöksen mukaan laaditun opetussuunnitelman.

Helsingissä 9 päivänä maaliskuuta 1995

Opetusministeri *Olli-Pekka Heinonen*

Opetusneuvos Riitta Piri

3.3 AINERYHMÄT JA OPPIAINEET

3.3.1 VIERASKIE- LISTEN OPISKELI- JOIDEN ÄIDINKIELI Vahvistettu 22.3.1996

Tavoitteet

Lukiassa voidaan vieraskielisten oppilaiden äidinkieltä opettaa äidinkielenä (LL 18 § 2 mom 29.12.1994) osana yleisopetusta tai erillisen resurssin avulla. Tämän opetuksen tehtävänä on säilyttää ja kehittää vieraskielisen opiskelijan oman äidinkielen tai muun koulusivistyskielen hallintaa, vahvistaa hänen identiteettiään ja kaksikielisyttään sekä auttaa häntä säilyttämään kieli- ja kulttuurisiteensä synnyinmaahansa tai siihen kieli- ja kulttuuripiiriin, jossa hän on kasvanut ja saanut aikaisemman koulusivistyksensä. Mikäli opiskelija opiskelee omaa äidinkieltään osana yleisopetusta, voi opiskelijan suomen ja muiden kielten yhteenlaskettu pakollinen kurssimäärän silloin olla tavallista pienempi (valtioneuvoston päätös 9.3.1995).

Vieraskielisten äidinkielen opetuksen tavoitteena on

- antaa opiskelijalle mahdollisuus kuulla ja puhua omaa äidinkieltään kodin ulkopuolisissa viestintätilanteissa ja käsitellä sillä muitakin kuin jokapäiväisiä aiheita
- tehdä opiskelija tietoiseksi kielestään, sen rakenteesta ja käytöstä, laajentaa opiskelijan sanastoa ja näin parantaa hänen tekstilukutaitoaan
- vahvistaa ja kehittää opiskelijan kykyä kirjoittaa äidinkieltään eri tarkoituksiin, erityisesti silloin kuin asianomainen kirjakieli poikkeaa länsimaiden kielten kirjoituksesta, sekä ilmaista itseään kirjallisesti omalla kielellään
- syventää opiskelijan tietoja asianomaisen kielen ja kulttuuripiirin kirjallisuudesta ja kulttuuriperinteistä ja antaa mahdollisuus tutustua maailmankirjallisuuteen ja muihin taiteisiin omalla kielellä
- luoda opiskelijalle edellytyksiä toimia oman kulttuurinsa tulkkina sekä tukea hänen identiteettiään ja kaksikielisyttään.

Pakolliset kurssit

Oma äidinkieli ja sen käyttö

Tutustutaan oman äidinkielen käyttöön ja vaihteluun asianomaisessa kielimaassa. Kuunnellaan sitä eri tilanteissa sekä keskustellaan opiskelijan perinteistä, elämästä, Suomen oloista ja lukio-opinnoista omalla äidinkielellä. Luetaan muissa aineissa käsiteltyihin tai käsiteltäviin aihepiireihin liittyviä artikkeleita tai oppikirjatekstejä omalla kielellä.

keskustellaan niistä sekä syvennetään opiskelijoiden omakielistä sanavarastoa.

Kielitietoa ja oikeakielisyys

Perehdytään tarkemmin oman kielen rakenteeseen ja erityispiirteisiin suomen kieleen ja muihin koulussa opiskeltaviin kieliin verrattuna. Harjoitellaan oman kielen kirjallista käyttöä. Edetään ensin henkilökohtaisista tarkoituksista, vaativampiin viestintätehtäviin. Muissa kuin latinalaista kirjoitusta käyttävissä kielissä perehdytään erityisesti kieli-merkkeihin ja niiden historiaan ja varmistetaan kunkin kielen kirjoitustekniikkaa, mahdollisesti myös tietokoneen avulla.

Lähtömaan ja oman kielialueen kulttuuri

Tutustutaan tarkemmin, esimerkiksi kuvin, kuvateoksin, ja kertomuksin asianomaisen maan ja kielialueen kulttuuriperinteisiin, myös suulliseen kansanperinteeseen, uskontoon ja uskomuksiin riippuen niiden asemasta ja tärkeydestä kyseisessä kulttuurissa. Tutustutaan kulttuuriin myös kaunokirjallisuuden avulla ja verrataan sitä suomalaiseen kulttuuriin.

Viestintävälineet ja yhteiskunta

Perehdytään mahdollisuuksien mukaan asianomaisen kielialueen joukkoviestintään, varsinkin sanoma- ja aikakauslehtiin, sekä keskustellaan niiden avulla kyseisen maan ja maailman tapahtumista. Syvennytään oman maan ja kansan nykyisiin elinoloihin, yhteiskuntaan ja harrastuksiin. Jokainen opiskelija voi omalla kielellään suullisesti tai kirjallisesti esitellä valitsemaansa lehtijuttua, radio- tai televisio-ohjelmaa.

Kaunokirjallisuus ja muut taidelajit

Tutustutaan oman kielen tai kielialueen joihinkin tunnettuihin kirjailijoihin ja taitelijoihin. Luetaan yhdessä jotain kaunokirjallista teosta ja pohditaan sen sisältöä ja kieltä muuhun maailmankirjallisuuteen ja tyyliuuntiin verraten. Opiskelijat voivat lukea ja referoida haluamansa teoksen tai syventyä johonkin taidelajiin ja kertoa siitä. Opiskelijat voivat esitellä sopivissa tilaisuuksissa omaa kulttuuria, taidetta ja kirjallisuutta muulle koululle ja lähiyhteisölle.

Oma kieli ja maailma

Tutustutaan oman kielialueen luontoon ja elinkeinoelämään kirjojen, sanomalehtien tai dokumenttiohjelmien avulla. Opiskelijat tekevät itsenäisesti, pari- tai ryhmätyönä kirjallisen projektin, joka liittyy jonkin muun aineen syventäviin opintoihin tai referoi niissä tekemäänsä projektia omalla kielellään. Luetaan ja keskustellaan ajankohtaisista maailman tapahtumista sekä oman maan että Suomen näkökulmasta.

Syventävät opinnot

Opiskelun luonne ja opetuksen lähtökohtia

Syventävissä opinnoissa voidaan kerrata oman kielen rakenteeseen, sanastoon ja kirjoitukseen liittyviä asioita ja harjoitella omakielistä kirjoittamista tai suullista esittämistä. Voidaan myös valita omasta kulttuurista sopiva teema tutkittavaksi ja esitettäväksi tai syventyä johonkin kielialueen kirjailijan tai aikakauden tuotantoon. Oma kieli ja maailma -kurssin jatkona tai tueksi voidaan lukea jonkin aineen tai aihepiirin asiatekstejä ja pohtia niiden käsitteitä ja näkemyksiä vastaaviin suomenkielisiin verrattuna.

Oma äidinkieli tai aikaisempi koulukieli on suomeksi opiskelevalle maahanmuuttajalle monestakin syystä hyvin tärkeä. Se edistää hänen ajatteluaan ja motivaatiotaan, ylläpitää hänen siteitään omaan kieleensä ja kulttuuriinsa ja estää ensimmäisen kielen unohtumista ja köyhtymistä. Äidinkielen opintojen avulla hän erityisesti ylläpitää ja kehittää taitoaan puhua ja kirjoittaa sitä, perehtyy kielen ja kielialueen kirjalliseen kulttuuriin ja voi mahdollisuuksien mukaan seurata sen joukkoviestintää.

Monissa kielissä ja kulttuureissa on suomalaisesta koulusta ja opiskelukulttuurista hyvinkin poikkeavia näkemyksiä ja perinteitä. Niitä on luonnollisesti kunnioitettava, mutta on myös tärkeää, ettei niitä esitetä liian ristiriitaisina suomenkielisen koulukulttuurin kanssa vaan autetaan opiskelijaa sopeutumaan uuteen ympäristöön. Omaa äidinkieltä ei esimerkiksi pidä nähdä vain uskonnon, kirjallisuuden ja kirjoittamisen välineenä vaan juuri toiskielisessä ympäristössä ja koulussa on erittäin tärkeää ylläpitää ja kehittää myös kielen suullista käyttöä kouluvistyksen ja yhteiskunnan eri aloilla.

On tärkeää integroida oma äidinkieli muihin oppiaineisiin keskustelemalla sillä opiskeltavista asioista.

nähtävyyksiin ja oloihin ja laatia niistä kommentoiva selostus, matkasuunnitelma tai matkakuvauus.

Suullisen ja kirjallisen viestintäkyvyn parantaminen

Harjoitellaan puheviestintää opiskelutilanteissa sekä muissa nuoren elämään liittyvissä tilanteissa. Keskustellaan muissa aineissa käsitellyistä tai käsiteltävistä asioista sekä käsitteiden kulttuurisidonnaisuudesta. Perehdytään tarkemmin oppilaille vaikeisiin rakenteisiin. Harjoitellaan ohjeiden ja tehtävien tulkintaa sekä kirjallisten tehtävien suorittamista asiatyylillä. Kiinnitetään huomiota suomalaisten kielelliseen käyttäytymiseen sekä koulun että koulun ulkopuolisissa tilanteissa. Käsitellään puhutun ja kirjoitetun välisiä eroja.

Kielitiedon ja opiskelutaitojen syventäminen

Laajennetaan ja syvennetään vieraskielisten passiivista sanavarastoa ja suomen kielen rakenteiden hallintaa, joita tarvitaan eri aineiden syventävissä opinnoissa. Käsitellään erityisesti aihepiirien avainkäsitteitä ja käsitteverkkoja ja tarkkaillaan suomen sananmuodostuskeinoja. Analysoidaan ja tulkitaan asiatekstissä esiintyviä nominaalimuotoja ja lauseenvastikkeita. Harjoitellaan opintoihin liittyvien muistiinpanojen tekoa, vaativampaa, esseemuotoista kirjoittamista sekä kirjallista ja suullista raportointia jatkokursseja ja itsenäistä työskentelyä ajatellen.

Viestintävälineet ja yhteiskunta

Perehdytään suomalaiseen yhteiskuntaan, esimerkiksi ajankohtaisiin tapahtumiin, politiikkaan, kulttuuriin, elinkeinoelämään ja urheiluun viestintävälineiden avulla. Hankitaan taustatietoja esitteistä ja asiakirjoista ja mikäli mahdollista tehdä opintoretkeä eri alan virastoihin, museoihin ja kirjastoihin. Opitaan raportoimaan ja pohtimaan havaintoja, lukemaan ja tulkitsemaan sanomalehdissä ja esitteissä esiintyviä numerotietoja ja tilastoja. Keskustellaan yhteiskunnallisista ilmiöistä.

Kirjallisuus ja muut taiteet

Tutustutaan suomalaisen taiteen, erityisesti kirjallisuuden, tunnetuimpien teosten näytteisiin. Käsitellään sellaisten taiteilijoiden ja kirjailijoiden teoksia, jotka ovat saavuttaneet kansainvälistä mainetta tai jotka muutoin ovat omiaan valaisemaan suomalaista kulttuuria, elämänmuotoa, ajattelutapaa ja identiteettiä. Tutustutaan suomalaiseen yhdistys- ja taide-elämään opintokäyntien tai haastattelujen avulla. Jokainen oppilas lukee ainakin yhden kaunokirjallisen teoksen suomeksi ja selostaa tai kommentoi sitä joko kirjallisesti tai suullisesti suomeksi.

Syventävissä opinnoissa voidaan keskittyä kehittämään opiskelijan kielitaitoa ja kertaamaan kieliopin keskeisiä asioita hänen yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Vaihtoehtoisesti voidaan tehdä reaaliaineiden tai jonkin ammattialan kanssa yhteisesti sovittu projekti tai harjoitella tulkitsemaan esimerkiksi matematiikan ja luonnontieteiden terminologiaa ja tekstitehtäviä. Laaditaan esityksiä ja pidetään esitelmiä omasta maasta ja kulttuurista suomeksi. Opiskelijat voivat myös syventyä johonkin kielen erityisalaan tai suomalaiseen kirjallisuuteen valitsemastaan näkökulmasta sekä kokeilla kielenkääntämistä tai tulkkausta.

Syventävät
opinnot

Tämän opetussuunnitelman perusteiden tavoitteet ja keskeiset sisällöt rakentuvat peruskoulussa tai muualla hankittuun peruskielitaitoon; maahanmuuttaja tuskin voi aloittaa suomalaista lukiota ilman jonkinlaista suomen kielen hallintaa. Mikäli lähtötaso osoittautuu heikoksi, voidaan järjestää tukiopetusta, sijoittaa jokin soveltava kurssi ensimmäiseksi ja järjestää valmentavaa suomen kielen opetusta yhteistyössä muiden oppilaitosten kanssa, esimerkiksi kansalaisopistossa tai aikuislukiossa.

Opintojen
luonne ja
opetuksen
lähtökohta

Maahanmuuttajien suomen kielen opiskelu eroaa muista aineenopinnoista sikäli, että samalla kun se kehittää suomen kielen yleistä hallintaa ja antaa tietoja suomen kielestä ja kulttuurista se ratkaisevasti tukee ja edistää muiden aineiden opiskelua ja koko koulunkäyntiä. Erityistä huomiota on sen vuoksi kiinnitettävä maahanmuuttajien opiskelutaitoihin ja sopeutumiseen suomalaiseen lukioon ja sen työskentelytapoihin.

Kauan maassa olleet ja suomea jo hyvin hallitsevat oppilaat voivat sopivilta osin osallistua myös suomen äidinkielen opetukseen tai yksinomaan siihen. On tärkeää, että suomen kieltä toisena kielenä opettava on yhteistyössä muiden aineiden opettajien kanssa ja painottaa myös opiskelijan oman äidinkielen merkitystä suomen kielen ja koko koulusivistyksen omaksumisessa. Suomen kielellä on sekä äidinkielenä että toisena kielenä tärkeä integratiivinen tehtävä.

Vieraskielinen oppilas voi suorittaa ylioppilastutkinnoissa suomen äidinkielen kokeen tilalla muun kokeen suomen kielessä huolimatta siitä, onko hän osallistunut suomen kielen toisena kielenä annettavaan opetukseen vai ei.

Liite 3. Kyselylomake

Kokemuksia suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaamisesta

1. Taustatiedot:

a) mies__ nainen__

b) ikä: alle 30 vuotta __ 31 - 40 __ 41 - 50 __ 51 - 60 __ yli 60 vuotta __

c) koulutus:

valmistumisvuosi _____

pääaine:

suomen kieli: _____

kirjallisuus: _____

jokin muu koulutus/mikä: _____

2. Kokemus suomi toisena kielenä alalta:

a) Ei koulutusta _____

b) Olen käynyt suomi toisena kielenä alaan liittyviä kursseja. Listaa kurssit:

Kurssin nimi:	Laajuus:	Vuosi:
1. _____	_____	_____
2. _____	_____	_____
3. _____	_____	_____

(Tarvittaessa voit jatkaa erilliselle paperille.)

c) Oletko opettanut suomea toisena kielenä? kyllä en

Millaisille ryhmille olet opettanut ja kuinka kauan? (tunnit/kuukaudet):

3. Kokemukset suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaamisesta:

3.1. Kuinka usein olet korjannut suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeita?

1. hyvin harvoin __ 2. satunnaisesti __ 3. melkein joka vuosi __ 4. melkein joka lukukausi __
5. joka vuosi __ 6. joka lukukausi __ 7. muu vastaus: _____

3.2. Kuinka paljon kokeita olet korjannut yhteensä vuodesta 1996 lähtien (arvio)?: 1.) yhden __ 2.) 2 - 5 koetta __ 3.) 5 - 10 koetta __ 4.) 10 - 20 koetta __ 5.) 20 - 30 koetta __ 6.) 30 - 40 koetta __
7.) yli 40 koetta __ 8.) muu vastaus: _____

3.3. Miltä suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaaminen on tuntunut? Kuvaile korjaustilannetta esimerkiksi joillakin adjektiveilla:

3.4. Oletko korjannut kokeet aivan yksin vai saanut myös apua korjaustilanteessa kollegoiltasi?: _____

3.5. Millaista suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaaminen mielestäsi on?

1. Korjaaminen on minusta:

- a) hyvin helppoa _____
- b) melko helppoa _____
- c) helppoa _____
- d) melko vaikeaa _____
- e) vaikeaa _____
- f) hyvin vaikeaa _____

2. Olen korjaamistilanteessa:

- a) hyvin varma _____
- b) melko varma _____
- c) varma _____
- d) melko epävarma _____
- e) epävarma _____
- f) hyvin epävarma _____

3.6. Mikä kokeiden korjaamisessa on ollut vaikeaa? _____

4. Suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeessa voi olla käytössä seitsemää erilaista tehtävätyyppiä:
(Liiiteenä löydät kopiot tiivistelmän ja kirjoitelman pisteytysohjeista)

- 1. avoimet kysymykset lukion opetuskielellä
- 2. selittämistehtävät
- 3. tiivistelmä / kommentti tai kannanotto
- 4. monivalintatehtävät
- 5. monivalinta-aukkotesti
- 6. produktiivinen aukkotesti
- 7. kirjoitelma

4.1. a) Minkä tehtävätyypin korjaaminen on mielestäsi ollut vaikeinta? _____

Miksi? _____

b) Minkä tehtävätyypin korjaaminen on mielestäsi ollut helpointa?: _____

Miksi?: _____

4.2. Onko jonkin muunkin tehtävyyppin/tehtävyyppien korjaaminen tuottanut vaikeuksia? Miten ja miksi?

4.3. Seuraavassa on erilaisia väittämiä suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaamiskokemuksista. Vastaa numeroiden avulla, miltä sinusta korjaaminen on tuntunut? (Ympyröi parhaiten kokemustasi vastaava numero).

5 täysin samaa mieltä	
4 melko samaa mieltä	
3 en osaa sanoa	
2 melko eri mieltä	
1 täysin eri mieltä	
1. Avointen kysymysten pisteyttäminen on mielestäni helppoa.	5 4 3 2 1
2. Minun on vaikea määrittää, millä tasolla oppilaan kielitaidon tason tulisi olla avointen kysymysten vastauksissa.	5 4 3 2 1
3. Mielestäni tiivistelmän pisteyttäminen on vaikeaa.	5 4 3 2 1
4. Selittämistehtävien pisteyttäminen tuntuu minusta varmalta.	5 4 3 2 1
5. Olen varma, miten avoimet kysymykset pisteytetään.	5 4 3 2 1
6. Mielestäni on helppo määrittää kielellinen taso, jota oppilaalta odotetaan avointen kysymysten vastauksissa.	5 4 3 2 1
7. Kirjoitelman arvosteluohjeet tekevät kirjoitelman korjaamisen helpoksi.	5 4 3 2 1
8. Tunnen epävarmuutta siitä, miten avoimet kysymykset pitäisi korjata.	5 4 3 2 1
9. Tunnen selittämistehtävien pisteyttämisen vaikeaksi.	5 4 3 2 1
10. Selittämistehtävissä pystyn helposti määrittämään, millainen on kielellisesti hyvä vastaus.	5 4 3 2 1
11. Avointen kysymysten pisteyttäminen tuntuu minusta epävarmalta.	5 4 3 2 1
12. Koen selittämistehtävien korjaamisen arvosteluohjeiden avulla vaikeaksi.	5 4 3 2 1
13. Tunnen avointen kysymysten pisteyttämisen vaikeaksi.	5 4 3 2 1
14. Olen varma, että pystyn arvioimaan hyvin, millainen on asiasisällöllisesti hyvä tiivistelmä.	5 4 3 2 1
15. Tunnen olevani epävarma selittämistehtäviä korjatessani.	5 4 3 2 1
16. Olen epävarma siitä, osaanko korjata kirjoitelmat oikein.	5 4 3 2 1
17. Arvosteluohjeiden avulla selittämistehtävien korjaaminen tuntuu helpolta.	5 4 3 2 1
18. Minun on vaikea määrittää selittämistehtävissä, millainen on kielellisesti hyvä vastaus.	5 4 3 2 1
19. Tiivistelmän pisteyttäminen on mielestäni helppoa.	5 4 3 2 1
20. Minun on vaikeaa määrittää, mikä on kielellisesti hyvä tiivistelmä.	5 4 3 2 1
21. Olen varma, että pystyn korjaamaan kirjoitelma-tehtävyyppin hyvin.	5 4 3 2 1
22. Olen varma siitä, miten tiivistelmä tulee pisteyttää.	5 4 3 2 1
23. Tunnen epävarmuutta arvioidessani, millainen on asiasisällöllisesti hyvä tiivistelmä.	5 4 3 2 1
24. Arvosteluohjeiden avulla avointen kysymysten korjaaminen on vaikeaa.	5 4 3 2 1
25. Mielestäni kirjoitelman pisteyttäminen on helppoa.	5 4 3 2 1
26. Olen varma, millainen on koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tai huono tiivistelmä.	5 4 3 2 1
27. Arvosteluohjeiden avulla olen tuntenut tiivistelmän korjaamisen helpoksi.	5 4 3 2 1
28. Olen varma, että osaan korjata selittämistehtävät hyvin.	5 4 3 2 1
29. Mielestäni selittämistehtävien pisteyttäminen on helppoa.	5 4 3 2 1
30. Kirjoitelman arvioiminen on minulle vaikeaa.	5 4 3 2 1
31. Tiedän varmasti, miten kirjoitelma pisteytetään.	5 4 3 2 1

- 5 täysin samaa mieltä
 4 melko samaa mieltä
 3 en osaa sanoa
 2 melko eri mieltä
 1 täysin eri mieltä

32. Minun on helppo määrittää, millaista kielellistä tasoa kokelaalta vaaditaan kirjoitelmassa.	5	4	3	2	1
33. Olen epävarma määrittäessäni, millainen on koherenssiltaan ja ilmaisultaan hyvä tai huono tiivistelmä.	5	4	3	2	1
34. Koen vaikeaksi määrittää, millaista kielellistä tasoa kokelaalta vaaditaan kirjoitelmassa.	5	4	3	2	1
35. Tunnen olevani epävarma siitä, miten tiivistelmä pisteytetään.	5	4	3	2	1
36. Osaan mielestäni arvioida helposti, millainen on kielellisesti hyvä tiivistelmä.	5	4	3	2	1
37. Olen epävarma siitä, miten kirjoitelma pisteytetään.	5	4	3	2	1
38. Koen tiivistelmän korjaamisen korjausohjeiden avulla vaikeaksi.	5	4	3	2	1
39. Olen varma, että osaan korjata avoimet kysymykset hyvin.	5	4	3	2	1
40. Koen kirjoitelman korjaamisen arvosteluohjeista huolimatta vaikeaksi.	5	4	3	2	1
41. Olen epävarma siitä, miten selittämistehtävät tulisi pisteyttää.	5	4	3	2	1
42. Avointen kysymysten korjaaminen arvosteluohjeiden avulla on helppoa.	5	4	3	2	1

5. Millaisiksi olet kokenut ylioppilaslautakunnan arvosteluohjeet tehtävien korjaamisen apuna?

Oletko ollut niihin tyytyväinen?

5.1.

a) Olen täysin tyytyväinen _____

b) Olen melko tyytyväinen _____

c) En ole tyytyväinen _____

Kaipaisitko vielä jotakin lisäohjeistusta, mitä parannettavaa

löytäisit? _____

5.2. Oletko saanut palautetta ylioppilaslautakunnalta korjaamistasi suomi toisena kielenä -kokeista?

Millaista? _____

5.3. Oletko itse ollut aktiivisesti yhteydessä ylioppilastutkintolautakuntaan, kun kokeiden korjaamisessa on ollut

vaikeuksia? Jos, millaista apua olet

saanut? _____

6. Minkä tuntisit auttavan suomi toisena kielenä -ylioppilaskokeiden korjaamisessa jatkossa? Toiveita, ideoita, koulutustarvetta..? Muita kommentteja?

Paljon kiitoksia vastauksistasi!

This document was created with Win2PDF available at <http://www.daneprairie.com>.
The unregistered version of Win2PDF is for evaluation or non-commercial use only.